

Sve crkvene i mirske knjige

za grkokatoličke crkve, urede i vjernike kao: Evangelja i Apostole, Molitvoslove, Osmoglasnike, Trebnike, Časoslove, Psaltire itd. itd. dobavlja jedina u državi

Umjetno obrtna knjigovožnica i kartonaža

,Globus“

Tel. 67-69, 29-01

Zagreb-Gundulićeva 24

Specijalna luksusna oprema liturgičkih knjiga.
Prevezivanje i popravak starih i oštećenih
uveza uz najniže cijene.

Tražite, pozivajući se na ovaj oglas, naš katalog i detaljnije ponude!

Кажди просвищени Русин

Кажда свидома руска хижа

чита и предплачује једини руски часопис у Југославији

РУСКИ НОВИНИ

Виходза вони у Ђакове кажди тицзен и приноша рускому народу вишљаког читаня за поуку и забаву, найновши висти зес швета, з нашей держави и з наших валалох, а писани су так, да их кажди наш чловек легко порозумиц може.

Новини то нешкада велька моћ у швеце и без новинох нет просвите аи напредовања.

Прето кажди Русин мушки „Руски Новини“ читац, плациц шорово предплату и старац же, да ше вони у руским наредзе цо баржей розширија.

Предплата: рочне 60 Дин., на пол рока 30 Дин.

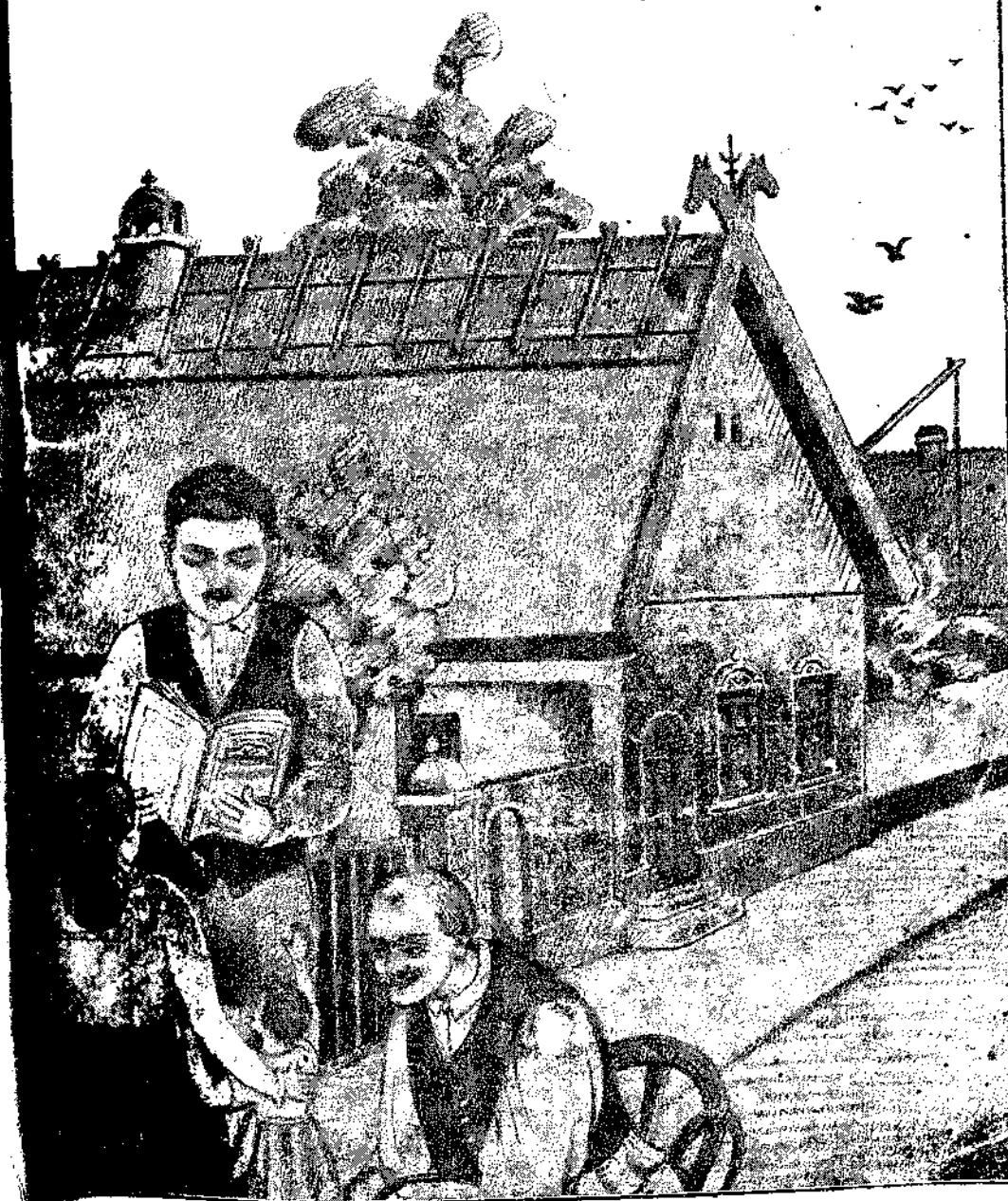
(Хто уж у мешацу јануару заплаци целорочну предплату напредок, плаци лем 50 Дин.)

Наручују же на адресу: Руски Новини, Пишкоревци.

РУСКИ КАЛЕНДАР

за 1933. рок.

РУСКИ КАЛЕНДАР ЗА 1933. РОК

РУСКИ КАЛЕНДАР

ЗА РУСИНОХ У ЮГОСЛАВІЙ

У РНПД-у у Руским Керестуре мож тоги книжки дostaці:

	Цена:
1. Книжочка Рожанцова	5 дин.
2. Азбука	10 "
3. Читанка за за III. и IV. кл.	15 "
4. Християнска наука (Библія)	10 "
5. Правди кат. вирій (Катализ)	10 "
6. Граматика бачв. рускей бешеди	20 "
7. Стари Руски Календари	10 "
8. Молитвеніки векши	20 "
9. Молитвеніки мали	10 "
10. Житіє св. Кирила и Метода	2 "
11. Правила РНПД	3 "
12. Др. Костельник: Штайкова дзівіка — трагедія	8 "
13. Шидкі числа. Руски: Новинох до тэраз видани	50 "
14. Народні писні	10 "
15. Я. Фейса: Пупче, писні	3 "
16. Преосв. Владика: Служба Божа (нове)	5 "

Цена того Календара 9 Дин.

НА ПРОСТИ РОК

1933.

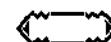
КОТРИ МА 365 ДНІ.

РОК ВИДАНЯ XIII.

ЗЛОЖЕЛ
МИХАЙЛО ФИРАК

ВИДАЛО:

РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВІТНЕ ДРУЖТВО
РУСКИ-КЕРЕСТУР.

ДЯКОВО
ВЛАДИЧЕСКА ДРУКАРНЯ
1932.

Календарски записки.

Рок 1933. є звичайни рок, котри ма 365 дні, або 52 тижні и єден дзень. По рахунку Жидох тот рок є 7441-ши од створеня швята.

Крем того тот рок є 1900. р. од шмерци Г. Н. Ісуса Христа, 1071-ши од основания рускай (українскай) держави, и 945. рок од покресця Русянох.

Штири часци у року.

Початок яри: 21. марта на 9 годз. 30 мин. рано. Теди дзень и ноц єднаки.

Лето почина: 21. юна на 4 годз. 53 мин. рано. Теди дзень найдлугши, а ноц найдратша.

Початок ёшені: 23. септембра на 7 годз. 36 мин. вечер. Теди дзень и ноц єднаки.

Жима почина: 22. децембра на 2 годз. 40 мин. по пол. Теди дзень найдратши, а ноц найдлугша.

Пасхалія.

Ключ гран., або пасх. буква є Л.
Вруци літо або недз. буква в д,
а од 1. марта є.
Фашенгі долгі 5 тижні и 5 дні.
Триод (недз. мітар.) почина 5.
фебруара.

Недзеля мясопустна 12. фебр.
Поклони 29. марта.
Велька ноц 16. апраля, ведно
з римокат.
Русадля 4. юна.
Петров пост 4 тижні 4 дні.

Приказани пости.

1. Вілія Богояв. и Рожд. Хр.
2. Вельки пост од пондзелку недзелі сиропусней (27. фебр.) до Велькей Ноци.
3. Петров пост од пондзелку по недзелі Всіх Святих до Петра и Павла.
4. Матки Божей пост од 1. августа до Успення Б.
5. Усикновеніє ч. глави св. Йоана Крест. 11. септембра.
6. Воздвиженіє ч. Креста 27. септембра.
7. Крачунски пост (Филиповка) од 15. новембра до Р. И. Хр.
8. Каждей среди и пятку през рок, крем сертисох.

Тераз Церква полегчела давни пости и то:

1. У Вельким, Петровским, Матки Божей и Крачунским посту должност отримац пост во пондзелки, среди и пятки, на котри дні допушено по било, а на други дні (вовторок, штварток, суботу и недзелю) шлебодно ест месо. Же би зме у дачим задоволіли Господу Богу за тоти ласки, приказано на тоти дні (вовторок, штварток, суботу и недзелю) пред полудзенком вечера вимодліц духовним особом псалом 50. („Помилуй мя Боже“), а другим, котри месо єда 1 Отченаш и 1 Богородице Діво. Препоручує ше и добри діла твориц, нащывяц хорих, даровац худобним. — Тото розширене вредзи и на таки постни дні, кед на юх даяке заповедане швято церковне пада.

2. Од того общого разрешения виняты: Цали перши тидзень и страстни (вельки) тидзень велького посту. У тих двух тижнях ніч не шлебодно ест месо. По било допущено лем вовторок, штварток и суботу, а пондзелок, среду и пяток през по било.

Посцыц не служні.

1. Дзеци, котри роки не маю (до 7. року).
2. Старши людзе, котри слаби.
3. Тоти, котри чежко хори, лебо по хороти гу здравю шеврацу.
4. Самодруги и мацери котри дойча.

У таких случайох не потребно одпущене од посту модліц, бо таких св. Церква уж розшиела.

Загальници (Сертиси).

1. Од Рождества Ис. Христ. до Богоявління.
2. Медзі недзелями Митара и Блудного Сина.
3. Од Велькей Ноци до недзелі Томовей.
4. Од Русадльюх до недзелі Всіх Святих.

Задушны суботы.

1. Субота пред недзелю мясопусну.
2. Субота пред 2., 3. и 4. велького посту.
3. Субота пред Русадлями.

ЯНУАР

(СИЧЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

I.

Мешацово пременки:

- ⌚ Ост. штв. 19. на 7 г. 15 м. рано.
- ⌚ Нови мешац 26. на 12 г. 20 м. в ноши.
- ⌚ Перша штв. 2. на 2 г. 16 м. по поадню.
- ⌚ Полня 10. на 2 г. 1 м. по поладню.

По новим	Грекат. руски	Римски
14 Соб.	1 Обр. Г., В. В. Н. р.	Гиларий
Недз. пред Просв. и 29. Глас. 5. Ев. Утр. 8. Лит. ап. 298. и 208. Ев. Марка 1. и Луки 85.		
15 Недз	2 Сильвестер папа	Недз. 2. по Б.
16 Пон.	3 Малахий прор.	Марцел п.
17 Вов.	4 Собор 70. уч. Хр.	Антоний п.
18 Стр.	5 Навечер. Богоявл.	Приска дів.
19 Штв	6 Богоявление Г.	Мария муч.
20 Пат.	7 Соб. св. Йона Кр.	Фаб. и Себ. м.
21 Соб.	8 Георгий и Емил	Агнеза муч.
Недз. по Просв. и р. 30. Глас 6. Ев. Утр. 9. Лит. ап. Зач. 224. и 258. Ев. Мат. 8. и Лука 91.		
22 Недз	9 Пилиєвст муч.	Недз. 3. по Б.
23 Пон.	10 Григорий Нис.	Обр. пр. Діви
24 Вов.	11 Теодосий Вел.	Тимотей
25 Стр.	12 Татяна муч.	Обр. св. ап. П.
26 Штв.	13 Емил и Страт. м.	Поликарп
27 Пят.	14' Отци на Синаї	Йоан злат.
28 Соб.	15 Павло Тив. и Йоан	Юлиян еп
Недз. 32. о Закхею. Глас 7. Ев. Утр. 10. Лит. ап. 285. Ев. Лука 94.		
29 Недз	16 Вериги св. ап. Петр.	Недз. 4. по Б.
30 Пон.	17 Антоний Вел.	Мартина дів.
31 Вов.	18 Атанасий и Кирил	Петро Нол.
1 Стр.	19 Макарий егип.	Ігнатий
2 Штв.	20 Евтимий Вел.	Стрітеніє
3 Пят.	21 Максим испов.	Бласий еп.
4 Соб.	22 Тимотей ап.	Вероника
Недз. Митара и фарисея. Глас. 8. Утр. 11. Лит. ап. зач. 296. Ев. Лука 89.		
5 Недз	23 Климент свящмуч.	Недз. 5. по Б.
6 Пон.	24 Ксения преп.	Доротея дів.
7 Вов.	25 Григорий Богосл.	Ромуалд
8 Стр.	26 Ксенофонт и др. п.	Йоан од. Мат.
9 Штв.	27 Йоан Злат. пр. м.	Кирил ап.
10 Пят.	28 Ефрем Сирски	Сколаст. дів.
11 Соб.	29 Игнатий Богонос.	Указ м. Б. Л.
Недз. Блудного Сина Глас. 1. Утр. Ев. 1. Лит. ап. Зач. 135. Ев. Лука 79.		
12 Недз	30 Три Святителі	Н. Седемдес.
13 Пон.	31 Кир. и Йоан Беср.	Катарина

Дневник за Януар:

ФЕБРУАР
(ЛЮТИЙ)
28 дні

II.

Мешацово пременки:

- ⌚ Ост. штв. 17. на 3 г. по поладню
- ⌚ Нови меш. 24. на 1 г. 44 м по пол.
- ⌚ Перша штв. 4. на 2 г. по поладню.
- ⌚ Полня 12. на 2 г. по поладню.

По новим	Гркат. руски	Римски
14 Вов.	1 Трифон муч.	Валентин еп.
15 Стр.	2 Сритеңіс Госп.	Фаустин
16 Штв.	3 Симеон и Ана пр.	Юліана дів. м.
17 Пят.	4 Исидор преп.	Констанція д.
18 Соб.	5 Агафія м. (З. соб.)	Симеон

Недз. Мясопустна Глас. 2. Ев. утр. 2. Лит. ап. зач. 140. Ев. Мат. зач. 106.

19 Недз.	6 Вукол еп.	Н. Шесдесет.
20 Пон.	7 Партеній и Луки	Елевтерій м.
21 Вов.	8 Теод. стр. и Зах. п.	Елеонора дів.
22 Стр.	9 Никифор. м.	Ст. с. Пет. у Л.
23 Штв.	10 Харалампий. м.	Петро Дам.
24 Пят.	11 Власий свяц.	Мафтеј ап.
25 Соб.	12 Мелетий архиеп.	Викторин

Недз. Сиропустна Глас. 3. Ев. ут. 3. Лит. ап. зач. 112. Ев. Мат. зач. 17.

26 Недз.	13 Мартин. п. (П. пос.)	Педесетница
27 Пон.	14 Авксент. и Кирил	Леандер еп.
28 Вов.	15 Онисим ап.	Роман опат
1 Стр.	16 Памфил и др. м.	Пепелница
2 Штв.	17 Теодор Тирон вмч.	Симпл. (п. п.)
3 Пят.	18 Лев папа римски	Кунигунда д.
4 Соб.	19 Архипа апост.	Казимир исп.

I. Недз. Посту. Глас. 4. Ев. Утр. 4. Лит. ап. зач. 329. Ев. Йоан зач. 5.

5 Недз.	20 Лев. еп. Катан.	Недз. чиста
6 Пон.	21 Тимотей преп.	Перпетуа мч.
7 Вов.	22 Найдз. м. м. у Евг.	Тома аск.
8 Стр.	23 Поликарп свмуч.	Йоан од Бога
9 Штв.	24 І. и П. Об. гл. Йа. К.	Франциска м.
10 Пят.	25 Тарасий архиеп.	40. мученики
11 Соб.	26 Порф. ар. (З. соб.)	Евлогій муч.

II. Недз. Посту Глас. 5. Утр. Ев. 5. Лит. ап. зач. 304. Ев. Марко зач. 7.

12 Недз.	27 Прокопий Дек.	Нед. Пачиста
13 Пон.	28 Василий испов.	Григорий Вл.

Дневник за февруар:

МАРЕЦ

(МАРТ)

31 ДЗЕНЬ

III.

Мешацово пременки:

- Ост. штв. 18. на 10 г. вечар.
- Нови мешац 26. на 4 г. рано.
- Перша штв. 3. на 11. пред поладњом.
- Полни 10. на 2 г. рано.

Дневник за Марец:

По новим	Гркот. руски	Римски
14 Вов.	1 Евдокія преп. муч.	Матилда
15 Стр.	2 Теодот свцмч.	Лонгин
16 Штв.	3 Евтроп. и др. мч.	Киріяк
17 Пят.	4 Терасим преп.	Патрицій еп.
18 Соб.	5 Конон мч. (з. с.)	Кирил брус.

III. Недз. Посту Крестоноклона Глас. 6. Ев. Утр. 6. Лит. ап. зач. 311. Ев. Марко 37.

19 Недз	6 42. муч. Аморий.	Н. Б. с. Осиф
20 Пон.	7 Василий и др. см.	Никита еп.
21 Вов.	8 Теофилакт преп.	Венедикт. сп.
22 Стр.	9 40. муч. у Севаст.	Октавіян
23 Штв.	10 Кодрат и др. мч.	Отон еп.
24 Пят.	11 Софроний патр.	Гаврил арх.
25 Соб.	12 Григор. Дв. (з. с.)	Благовищ.

IV. Недз. Посту. Глас. 7. Ев. утр. 7. Лит. ап. зач. 314. Ев. Марко 40.

26 Недз	13 Никифор патр.	Н. Средопос.
27 Пон.	14 Венедикт преп.	Йоан Дамас.
28 Вов.	15 Агапий и др. мч.	Йоан Капист.
29 Стр.	16 Савин п. м. (Покл.)	Кир. и Йон. м.
30 Штв.	17 Алексий преп.	Віктор мч.
31 Пят.	18 Кирил Єрусол.	Балбина дів.
1 Соб.	19 Хрис. и Дар. (с. ак.)	Гуго еп.

V. Недз. Посту. Глас. 8. Ев. Утр. 8. Лит. ап. зач. 321. Ев. Марко 47.

2 Недз	20 Пр. оци у об. св. С.	Н. Глух. Фр II
3 Пон.	21 Яков еп. преп.	Рикардо
4 Вов.	22 Василий свцмч.	Ісидор
5 Стр.	23 Никон и др. пр. мч.	Вінценцій
6 Штв.	24 Захарія и Яков пр.	Целестин
7 Пят.	25 Благовищє	7. жал. Пр. Б.
8 Соб.	26 С. ар. Гав. (Лаз. с.)	Діонісій.

VI. Недз. Вель. Посту квитна Утр. Ев. Мат. 83. Лит. ап. Зач. 247. Ев. Йоан 41.

9 Недз	27 Матрона преп.	Н. Квитна
10 Пон.	28 Иларион Н. пр.	Езекиел
11 Вов.	29 Марко и Кирил пр.	Леон Йсп.
12 Стр.	30 Йоан Ліств.	Юлій папа
13 Штв.	31 Желени штварток	Жел. штварт.

Хвиля у Марту:

до 17. жимно и витри,
19. шніг зос дижджом,
20. и 21. дижджово и жи-
мно, 22. барз жимно.

Важни дні у рускей исторії у Марту.

9. Марта 1814. родвел
ше, а 10. Марта 1861. р.
умар найважки и най-
славнєши руско-україн-
ски поет Тарас Шевчен-
ко, — 14. Марта 1923. р.
антанта признала Поль-
скай чисто руски край
Галичину зос Львовом —
18. Марта 1921. р. Боль-
шевики зробели з Поля-
ками мир у Риги и пре-
пушчили Польской цалу
западну Україну.

АПРИЛ

(ЦВИТЕНЬ)

30 ДНІ

IV.

Мешацово пременки:

- ⌚ Ост. штв. 17. на 5 г. рано.
- ⌚ Нови мешац 24. на 7 г. вечар.
- ⌚ Перша штв. 2. на 7. г. рано.
- ⌚ Полня 9. на 2 и пол по поладню.

По новим	Гркаг. руски	Римски	
14 Пят.	1 Вельки Пяток	Вел. Пяток	
15 Соб.	2 В. соб. Мария єг.	Вел. субота	
Неда. Пасхи. Лит. ап. зач. 246. Ев. Йоан зач. 1.			
16 Неда	3 Велька Ноц 1. дз.	Вел. Ноц 1. д.	
17 Пон.	4 Вел. Ноц 2. дз.	Вел. Пондз.	
18 Вов.	5 Велька Ноц 3. дз.	Аполонія	
19 Стр.	6 Евтихий архиеп.	Кресценцій	
20 Штв.	7 Георгій преп.	Сулпицій	
21 Пят.	8 Келестин папа	Ансельмо	
22 Соб.	9 Евпсихій мч.	Сотер и Кай.	
II. Неда Томова. (Антипасчи). Утр. Ев. 1. Лит. зач. 14. Ев. Йоан зач. 65.			
23 Неда	10 Терентій и др. мч.	Н. Била Геор.	
24 Пн.	11 Антін свцмч.	Фиделис мч.	
25 Вов.	12 Василій преп.	Марко єв.	
26 Стр.	13 Артемон свцмч.	Клет и Марц.	
27 Штв.	14 Мартин папа Р.	Озана кт. бл.	
28 Пят.	15 Аристарх и др. ап.	Павло од Хр.	
29 Соб.	16 Агапія, Ірина и др.	Петро мч.	
III. Неда. Мироносц. Глас. 2. Утр. Ев. З. Лит. ап. зач. 16. Ев. Марко зач. 69.			
30 Неда	17 Симеон перс. и др.	Н. 2. по Воск.	
1 Пон.	18 Йоан преп. и др.	Филип и Яков	
2 Вов.	19 Пафнутий мч.	Атанасій ап.	
3 Стр.	20 Теодор Трих. пр.	Зашт. св. Ос.	
4 Штв.	21 Януарій свцмч.	Флоріян	
5 Пят.	22 Теодор Сикеот пр.	Пій Папа	
6 Соб.	23 Влкм. Георгій	Йоан п. в.	
IV. Неда. разслабленом Глас З. Утр. Ев. 4. Лит. ап. зач. 23. Ев. Йоан 14.			
7 Неда	24 Сава стратил. мч.	Н. 3. по Воск.	
8 Пон.	25 Марко ап. и Ев.	Михоліце	
9 Вов.	26 Василій свмч.	Григорій Н.	
10 Стр.	27 Симеон свцмч.	Антонін	
11 Штв.	28 Ясон и Сосипатр.	Франциско	
12 Пят.	29 Мемнон и 9 м. у Кз.	Панкракій	
13 Соб.	30 Яков ап.	Сервакій	

Дневник за Април:

МАИ

(МАИ)

31 ДЗЕНЬ

V.

Мешацово пременки:

- Ост. швт. 16. на 13 г. 50 м.
 Нови меш. 24. на 11 г. 7 м.
 Перша штв. 1. на 23 г. 39 м.
 Полня 8. на 23 г. 4 м.

По новим	Гркат. руски	Римски
V. Недз. о Самарянини. Глас 4. Утр. Ев. 7. Лит. ап. зач. 28. Ев. Йоан 12		
14 Недз	1 Еремія прор.	Н. 4. по Воск.
15 Пон.	2 Атанасий Вел. пат.	Йоан дел. сл.
16 Вов.	3 Теодосий печ. п.	Йоан Непом.
17 Стр.	4 Пелагія преп. мч.	Паскал
18 Штв	5 Ирина мучница	Венанций
19 Пят.	6 Йов многостстр.	Целестин п.
20 Соб.	7 Ч. Хрест у Бруса.	Вернардин
VII. Недз. о сліпорожденом. Глас 5. Утр. Ев. 8. Лит. ап. зач. 38. Ев. Йоан 34.		

21 Недз	8 Йоан Богослов.	Н. 5. по Воск.
22 Пон.	9 Прн. м. о. Николая	Юлія дів.
23 Вов.	10 Симон Зилот.	Десидерій м.
24 Стр.	11 Методий ап. Сл.	Йоана дів.
25 Штв	12 Вознесеніє Госп.	Вознесеніє
26 Пят.	13 Гликерія мчца	Филип Нерій
27 Соб.	14 Ісидор мч.	Беда чесни

VII. Недз. св. Отець І. Ник. собора. Глас 6. Утр. Еванг. 10. Лит. ап. зач. 44. Ев. Йоан 56.		
28 Недз	15 Пахоміє Вел. преп.	Н. 6. по Воск.
29 Пон.	16 Теодор Освящ.	Максим мч.
30 Вов.	17 Андроник ап.	Фердинанд
31 Стр.	18 Теодот мч.	Ангела
1 Штв	19 Патрицій свм.	Памфіл мч.
2 Пят.	20 Талалей мч.	Ерасмо
3 Соб.	21 Конст. и Єл. (з. сб.)	Клотилда

Сошествие Св. Духа. Утр. Ев. 9. Лит. ап. зач. 3. Ев. Йоан 27.

4 Недз	22 Русадля 1. дзень	Русадля
5 Пон.	23 Русадля 2. дзень	Русад. п. Bon.
6 Вов.	24 Симеон преп.	Норберт
7 Стр.	25 З. Обр. гл. Йоан. К.	Роберт
8 Штв	26 Карпо апост.	Медардо
9 Пят.	27 Терапонт свщмч.	Фелиціян
10 Соб.	28 Никита преп.	Маргарета

І. Недз. Всіх Святих. Глас 8. Утр. Ев. 1. Лит. ап. зач. 330. Ев. Мат. зач. 38.

11 Недз	29 Теодосія преп. мч.	Н. Св. Тройци
12 Пон.	30 Ісаакій п. (п. Пт. п.)	Йоан фак.
13 Вов.	31 Єрмій апост.	Антон пад.

Дневник за Маі:

ЮНИИ

(Червень)

30 днї

VI.

Мешацово пременки:

- ⌚ Остатня штв. 15. на 0 г. 25 м.
- ⌚ Нови мешац 23. на 2 г. 22. м.
- ⌚ Перша штв. 30. на 12 г. 53 м.
- ⌚ Полня 7. на 6 г. 5 м.

По новим	Грекат. руски	Римски	
14 Стр.	1 Юстин мч. филос.	Василий Вел.	
15 Штв	2 Ник. ис. (П. Ев.)	Пр. Еухар.	
16 Пят.	3 Лукиліян и др. муч.	Іоан Рег.	
17 Соб.	4 Митрофан патр.	Адолф еп.	
2. Недз. по С. св. Духа. Глас 1. Утр. Ев. 2. Лит. ап. зач. 82. Ев. Мат. 9.			
18 Недз	5 Доротей свіщмч.	Н. 2. по Рус.	
19 Пон.	6 Висарион чдтв. пр.	Ієрв. и Прох.	
20 Вов.	7 Теодот свіщмч.	Сілверій.	
21 Стр.	8 Теодор Страт.	Алойзій Гон.	
22 Штв	9 Кирил арх. Алекс.	Павлин	
23 Пят.	10 Тимотей см. еп.	Шерцо Ісус.	
24 Соб.	11 Вартол. и Варнава	Шерцо Мар.	
3. Недз. по С. св. Духа. Глас 2. Утр. Ев. 3. Лит. ап. зач. 88. Ев. Мат. зач. 18.			
25 Недз	12 Онуф. и Петро пр.	Н. 3. по Рус.	
26 Пон.	13 Акилина мчча	Йоан и Павло	
27 Вов.	14 Елісей прор.	Владислав	
28 Стр.	15 Амос пророк	Іриней	
29 Штв	16 Іхон чудотв.	Пет. и Пав.	
30 Пят.	17 Ман. и Сав. мч.	Сп. св. Павла	
1 Соб.	18 Леонтий мч.	Пр. Крев Хр.	
IV. Недз. по С. св. Духа. Глас 3. Утр. Ев. 4. Лит. ап. зач. 93. Ев. Мат. 25.			
2 Недз	19 Юда ап., бр. Госп.	Н. 4. по Рус.	
3 Пон.	20 Методий свіщмч.	Гелиодор	
4 Вов.	21 Юліян Тарс. мч.	Берта оп.	
5 Стр.	22 Евсевій свіщмч.	Кирил и Меф.	
6 Штв	23 Агрипина мчча	Ісаія прор.	
7 Пят.	24 Рд. Йоана Кр.	Вилибалд	
8 Соб.	25 Февронія пр. мч.	Елісавета	
V. Недз. по С. св. Духа. Глас 4. Утр. Ев. Лит. ап. зач. 103. Ев. Мат. 28.			
9 Недз	26 Давид преп.	Н. 5. по Рус.	
10 Пон.	27 Сампсон преп.	Амалія д'в.	
11 Вов.	28 Кир и Йоан пр. мч.	Пий папа	
12 Стр.	29 Петра и Павла	Йоан испов.	
13 Штв	30 Собор 12 апост.	Маргарета д.	

Дневник за Юний:

ЮЛИИ

(ЛИПЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

VII.

Мешацово пременки:

- Ост. штв. 14. на 13 г. 24. м.
- Нови мешац 22. на 5 г. 44 м.
- Перша штв. 29. на 5 г. 44 м.
- Полна 6. на 12 г. 51 м.
- Ост. штв. 13. на 4 г. 49 м.

По новим	Гркат. руски	Римски	
14 Пят.	1 Косма, Дамян б.	Бонавентура	
15 Соб.	2 Пол. ризи Пр. Бог.	Генрик исп.	
VI. Неда. по Сошеств. св. Духа. Глас 5. Утр. Ев. 6. Лит. Ап. зач. 110. Ев. Мафт. 29.			
16 Неда	3 Якінт мч.	Н. б. по Рус.	
17 Пон.	4 Андрей археп. кр.	Алексий исп.	
18 Вов.	5 Кирил и Методий	Камило и Фр.	
19 Стр.	6 Атанасий, Сисой	Винуєти Пау.	
20 Штв	7 Тома и Акакий	Ілія прор.	
21 Пят.	8 Прокопій Влмч.	Даниил прор.	
22 Соб.	9 Панкратій свм.	Марія Маїд.	
VII. Неда. по Сошеств. св. Духа. Глас 6. Утр. Ев. 7. Лит. Ап. зач. 116. Ев. Мафт. 33.			
23 Неда	10 Антоній печерски	Н. 7. по Рус.	
24 Пон.	11 Евфимія и Олга	Кристина мч.	
25 Вов.	12 Прокло и Іларий	Яков. апост.	
26 Стр.	13 Соб. арх. Гавриила	Св. Ана	
27 Штв	14 Акила ап.	Панталеон	
28 Пят.	15 Владімир равнап.	Інок. и Вик.	
29 Соб.	16 Антиноғен и др. см.	Марта дів.	
VIII. Неда. по Сошеств. св. Духа и св. Отец I. соб. Глас 7. Утр. Св. 8. Лит. Ап. зач. 124. и 334. Ев. Мафт. 58. Іоан 56.			
30 Неда	17 Марина влмч.	Н. 8. по Рус.	
31 Пон.	18 Еміліян мч.	Ігнатій Лой.	
1 Вов.	19 Макрина преп.	окови св. Птр.	
2 Стр.	20 Пророк Ілія	св. Алфонс	
3 Штв	21 Симеон и пр. Езек.	Августин	
4 Пят.	22 Марія Магдалина	Домінік	
5 Соб.	23 Трофим и др. мч.	Шніж. Марія	
IX. Неда. по Сошеств. св. Духа. Глас 8. Утр. Ев. 9. Лит. Ап. зач. 128. Ев. Мат. 59.			
6 Неда	24 Борис и Хліб м.	Н. 9. п. Р. Пр.	
7 Пон.	25 Св. Ана, мт. п. Бог.	Кастан	
8 Вов.	26 Ермолай и др. свм.	Киріак	
9 Стр.	27 Пантелеймон Влм.	Роман, Ів. В.	
10 Штв	28 Прохор и др. ап.	Ловрентий	
11 Пят.	29 Калиник мч.	Сузана дів.	
12 Соб.	30 Сила и др. ап.	Клара дів.	
X. Неда. по Сошеств. св. Духа. Глас 1. Утр. Ев. 10. Лит. Ап. зач. 131. Ев. Мат. 72.			
13 Неда	31 Евдоким прав.	Н. 10. по Рус.	

Дневник за Юлий:

А В Г У С Т
(СЕРПЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

VIII.**Мешацово пременки:**

- ⊕ Нови меш. 21. на 6 г. 48 м. рано.
- ⊕ Перша штв. 28. на 11 г. 13 м.
- ⊕ Поляя 5. на 8 г. 32 м. вечар.
- ⊖ Ост. штв. 13. на 4 г. 49 м. рано.

По новым	Гркат. руски	Римски
14 Пон.	1 Муч. Макавеі (ІІІ)	Евсевіє исп.
15 Вов.	2 Стефан папа	В. Матка Б.
16 Стр.	3 Ісаакій и Фавст	Йоакім
17 Штв	4 Евдокія мчца	Гіяцінт
18 Пят.	5 Евсійніє мчк	Елена криж.
19 Соб.	6 Преображене Г.	Людовіт еп.

XI. Недз. по Сошеств. Духа. Глас. Утр. Ев. 11.
 Лит. ап. зач. 141. Ев. Мат. 77.

20 Недз	7 Дометій прмчк.	Н. 11 по Рус.
21 Пон.	8 Еміліян исп. еп.	Франциска
22 Вов.	9 Матія апост.	Симфоріян
23 Стр.	10 Лорентіє мчк.	Филип
24 Штв	11 Евтло мчк.	Бартол. ап
25 Пят.	12 Фотій и Аникий м.	Людовіт кр.
26 Соб.	13 Максім исп.	Пелагія мча

XII. Недз. по Сошеств. св. Духа. Глас 3. Утр. Ев.
 1. Лит. ап. зач. 158. Ев. Мат. 79.

27 Недз	14 Михей пр.	Н. 12 по Рус.
28 Пон.	15 Успеніє П. Бг.	Августин еп
29 Вов.	16 Прен. нер. Обр. Ис.	Ус. Йоана Кр.
30 Стр.	17 Мирон мчк.	Ружа дів.
31 Штв	18 Флор и Лавра мчци	Раймудо
1 Пят.	19 Андрей и 2593 мч.	Егидий опат.
2 Соб.	20 Самуїл пр.	Зенон муч.

XIII. Недз. по Сошеств. Св. Духа. Глас 4. Утр.
 Ев. 2. Лит. ап. зач. 166. Ев. Мат. 87.

3 Недз	21 Тадей апост.	Н. 13. по Рус.
4 Пон.	22 Агатоник мчк.	Розалія дів.
5 Вов.	23 Іриней мчк.	Лаврент. еп.
6 Стр.	24 Евтих свіцмч.	Захарій пр.
7 Штв	25 Тит ап. и Бартол.	Марко Криж.
8 Пят.	26 Адріян и Натал. м.	М. Матка Б.
9 Соб.	27 Пимен преп.	Петро Клав.

XIV. Недз. по Сошеств. св. Духа. Глас 5. Утр. Ев.
 3. Лит. ап. зач. 170. Ев. Мат. 89.

10 Недз	28 Августин еп.	Н. 14. по Рус.
11 Пон.	29 Усікновеніє	Прото и Гіян.
12 Вов.	30 Александар и др.	Мено Мар.
13 Стр.	31 Пм. пояс. Гр. Бг.	Миліл. мч.

Дневник за Август :**Слунко :**

Виходзі:
 1. на 4 г. 34 м.
 15 на 4 г. 53 м.
 30. на 4 г. 14 м
 Заходзі:
 1. на 7 г. 37 м.
 15. на 7 г. 16 м.
 30 на 6 г. 47 м.

Хвиля у Августу:

До 6. горуцо, 8. диждж,
 од 9. до 11. пременліво,
 12. до 14. красна хвиля,
 16. буря, 17. жимно и
 диждж, од 18. до 25. го-
 руцо, од 26. до конца
 вітри, пременліво и
 диждж.

**Важни дні у рускій
исторії у Августу:**

2. августиа 1914. почала
ше шветова вайна.—
15. августиа 1856. р. ро-
дзел ше славни наш пи-
сатель И. Франко.—
14, 15. и 16. 1649. р. по-
біл гетьман Хмельниц-
кий Полякох при Зборо-
ву.

СЕПТЕМБЕР

(ВЕРЕСЕНЬ)

30 ДНІ

IX.

Мешацово пременки:

- ④ Нови мешац 19. на 7 г. 20 м.
 ⑤ Перша штв. 26. на 42. г. 36. м.
 ⑥ Полня 4. на 6 г. 4 м. рано.
 ⑦ Ост. штв. 11. на 10 г. 30 м.

По новим	Гркат. руски	Римски
14 Штв	1 Нач. Инд. Сим. ст.	Воздвиженіе
15 Пят.	2 Мамант мчк	М. Б. од 7 бол.
16 Соб.	3 Антим свщмчк	Лудмила дів.
Неда. по Сошеств. св. Духа. Глас 6. Утр. Ев. 4. Лит. ап. зач. 176. Ев. Мат. зач. 92.		
17 Недз	4 Вавила свщмчк	Н. 15 по Рус.
18 Пон.	5 Захарія пр.	Йосип куп.
19 Вов.	6 Евдоксий муч.	Януарий еп.
20 Стр.	7 Созонт муч.	Евстахий мч.
21 Штв	8 Рожд. Пр. Богор.	Матей ап.
22 Пят.	9 Йоаким и Ана	Мавриций м.
23 Соб.	10 Минодор и др. мч.	Текла дів.

16. Неда. по С. св. Д. пред Воздв. Гл. 7. Утр. Ев.
5. Лит. ап. зач. 181. и 215. Ев. Матей 105 и Йоан 9.

24 Недз	11 Теодора пр. мати	Н. 16. по Рус.
25 П^н.	12 Автоном свщмч.	Клеофа
26 Вов.	13 Корнилий сотн.	Кипр. и Юст.
27 Стр.	14 Воздв. ч. Креста	Кузма и Дам.
28 Штв.	15 Никита влмя.	Венцеслав кр.
29 Пят.	16 Евфемія влмч.	Михайло арх.
30 Соб.	17 Софія В. Н. и Люб.	Єроним исп.

17. Неда. по С. св. Д. и по Воздв. Гл. 8. Утр. Ев.
6. Лит. ап. зач. 182 и 203. Ев. Мат. 62 и Марко 37.

1 Недз	18 Евменій еп.	Н. 17. по Рус.
2 Пон.	19 Трофим и Сават м.	Ангели хран.
3 Вов.	20 Евстахий влмч.	Терод М. Ис.
4 Стр.	21 Кодрат апост.	Франц. ас.
5 Штв	22 Фока свщмч.	Плакид
6 Пят.	23 Зач. Йоана Крест.	Бруно
7 Соб.	24 Текла муч.	Рожанец

18. Неда. по Сошеств. св. Духа Глас 1. Утр. Ев.
7. Лит. ап. зач. 188. Ев. Лука 17.

8 Недз	25 Еуфросинія преп.	Н. 18. по Рус.
9 Пон.	26 Йоан Богослов	Дионизий
10 Вов.	27 Калистрат муч.	Франц. Борт.
11 Стр.	28 Харитон испов.	Плацидія
12 Штв	29 Киріак преп.	Максиміліян
13 Пят.	30 Григорій свщмч.	Едвард

Слунко:

- Виходзи:
 1. на 5 г. 17 м.
 15. на 5 г. 35 м.
 30. на 5 г. 57 м.
- Заходзи:
 1. на 6 г. 43 м.
 15. на 6 г. 13 м.
 30. на 5 г. 43 м.

Хвиля у Септембру:

До 4. красна хвиля и
цепло, кашнейше витри,
од 8. до 9. ясна хвиля, 10.
хмарно, 11. диждово, од
12.—25. небизовна хвиля,
од 27. до 28. хвиля, од
29. до 30. диждовано.

Важні дні у Рускій
исторії
у Септембрі.

2. септембра 1709 у-
мар гетьман Іван Ма-
зепа — † 30. септембра
1769. осем українських ко-
закох освоєли турски ва-
рош Хотин.

Дневник за Септембер:

ОКТОБЕР

(ЖОВТЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

X.

Мешацово пременки:

- ⌚ Нови мешац 19. на 6 г. 45 м. рано.
- ⌚ Перша штв. 25. на 11 г. вечеа.
- ⌚ Поляя 2. на 9 г. вечеа.
- ⌚ Ост. штв. 10. на 1 г. по пол.

По новим	Грекат. руски	Римски
14 Соб.	1 Покров Богород.	Калисто папа
Недз.	по Сошеств. св. Духа.	Глас. 2. Утр. Ев. 8.
	Лит. ап. зач. 192.	Ев. Лука 26.
15 Недз.	2 Кипріян свящмуч.	Н. 19. по Рус.
16 Пон.	3 Дионізий свящмуч.	Гедвіга кр.
17 Вов.	4 Еротей свящмуч.	Маргарета
18 Стр.	5 Харитина муч.	Лука ев.
19 Штв.	6 Тома ап.	Петро алк.
20 Пят.	7 Сергій и Бакхо м.	Йоан кант.
21 Соб.	8 Пелагія препр	Уршула
20.	Недз. по Сошеств. св. Духа.	Глас 3. Утр. Ев.
	9. Лит. ап. зач. 200.	Ев. Лука 30.
22 Недз.	9 Яков. ап.	Н. 20. по Рус.
23 Пон.	10 Авламій муч.	Ігнацій еп.
24 Вов.	11 Філіп ап. дяк.	Рафаїл арх.
25 Стр.	12 Прор. і др. муч.	Хриз. і Дарія
26 Штв.	13 Карпо муч.	Димитрій
27 Пят.	14 Параскева преп.	Савина муч.
28 Соб.	15 Лукіян влад.	Сим. і Юда
Праздник Цара Христа.	Утр. Ев. Лука 95	Лит. ап.
	зіч 250.	Ев. Йоан 56.
29 Недз.	16 Царя Христа Л.	Н. 21. по Рус.
30 Пон.	17 Андрей Кримска	Алфонс Род.
31 Вов.	18 Лука еванг.	Вук. еп.
1 Стр.	19 Йоил прор.	Шиц. Святы
2 Штв.	20 Артемій вкмч.	Задушни дз.
3 Пят.	21 Іларіон преп.	Губерт еп.
4 Соб.	22 Аверкій еп.	Карло Бор.
22.	Недз. по Сошеств. св. Духа.	Глас. 5. Утр. Ев.
	11. Лит. ап. зач. 215.	. Ев. Лука 83.
5 Недз.	23 Яков апост. Ігн.	Н. 22. по Рус.
6 Пон.	24 Арета мч.	Леонардо
7 Вов.	25 Маркіян мч.	Енгенберт еп.
8 Стр.	26 Димитрій влмч.	Богдан
9 Штв.	27 Нестор муч.	Теодор мч.
10 Пят.	28 Параскева мучча	Андрій ав.
11 Соб.	29 Анастасія преп. м.	Мартин еп.
23.	Недз. по Сошеств. св. Духа.	Глас. 6. Утр. Ев.
	1. Лит. ап. зач. 220.	. Ев. Лука 38.
12 Недз.	30 Зиновій муч.	Н. 23. по Рус.
13 Пон.	31 Стахій ап.	Станіслав К.

Слунко:

- Виходзи:
- 1. на 5 г. 58 м.
- 15. на 6 г. 18 м.
- 30. на 6 г. 42 м.
- Заходзи:
- 1. на 5 г. 41 м.
- 15. на 5 г. 13 м.
- 30. на 4 г. 45 м.

Хвиля у Октобру:

З початку красно, але жимно, 4. и 5. цепло, 6. хмарно, 7. диждж, од 8. до 14. хмарно и жимно, 15. витор зос дижджом, 16. шніг, од 21. до 27. дижджовано, од 28. и 29. диждж и до конца жимно и хмарно.

Важні дні у рускій історії у Октобру.

14. октября 1624. на-
шо козаци - запорожци
нападли Царгород, сто-
лицу турського царства и
спалели єдину часць того
карочу. — 19. октября
1918. Українська Нацио-
нальна Рада проглашала
у Галичині Українську
Державу.

Дневник за Октомбер:

НОВЕМБЕР

(ПАДОЛИСТ)

30 ДНІ

XI.

Мешацово пременки:

- ⌚ Нови меш. 17. на 5 г. по пол.
- ⌚ Перша штв. 24. на 8 г. вечер
- ⌚ Полня 2. на 2 г. рано.
- ⌚ Ост. штв. 10. на 7 г. рано.

По новим	Грекат. руски	Римски
14 Вов.	1 Косма и Дамян	Йосафат К.
15 Стр.	2 Акиндин мч.	Леопольд
16 Штв.	3 Акепсим мч.	Йоан Тротир.
17 Пят.	4 Йоаникий преп. ⌚	Григорий чд.
18 Соб.	5 Галактион муч.	Роман и Одон
24. Недз. по Сошт. св. Духа. Глас. 7. Ев. утр. 2. Лит. ап. зач. 221. Ев. Лука 39.		
19 Недз.	6 Павло еп.	Н. 24. по Рус.
20 Пон.	7 Ерон муч.	Феликс
21 Вов.	8 Соб. Арх. Мих.	Воведеніє
22 Стр.	9 Онисифор муч.	Цецилія
23 Штв.	10 Ераст ап.	Климент
24 Пят.	11 Теодор Студита	Йоан од Кр.
25 Соб.	12 Йосафат свіцмуч.	Катарина мч.
25. Недз. по Сошт. св. Духа. Глас. 8. Ев. ут. 3. Лит. ап. зач. 22. Ев. Лука 53.		
26 Недз.	13 Йоан Златоусті	Н. 25. по Рус.
27 Пон.	14 Филип ап.	Вирілій
28 Вов.	15 Гурій муч. (П. П.)	Состен
29 Стр.	16 Мафей ап.	Сатурнин
30 Штв.	17 Григорій еп.	Андрей ап.
1 Пят.	18 Платон и Ром. мч.	Елігій еп.
2 Соб.	19 Авдій прор.	Бібіяна
25. Недз. по Сошт. св. Духа. Глас. 1. Утр. Ев. 4. Лит. ап. зач. 239. Ев. Лука 66.		
3 Недз.	20 Григорій Декат.	Н. I. адв. Фр.
4 Пон.	21 Воведеніє Бог.	Варвара
5 Вов.	22 Цецилія муч.	Саба оп.
6 Стр.	23 Амфілох еп.	Николай еп.
7 Штв.	24 Єкатарина влмуч.	Амброзій вл.
8 Пят.	25 Климент папа	Пр. Зач. Бог
9 Соб.	26 Алипій преп.	Левкадій
27. Недз. Сошт. св. Духа. Глас. 2. Утр. Ев. 5. Лит. ап. зач. 233. Ев. Лука 71.		
10 Недз.	27 Яков влмчк	Н. II. адв.
11 Пон.	28 Стефан преп. мчк.	Дамаз папа
12 Вов.	29 Парамон и Фил. м.	Максенцій
13 Стр.	30 Андрій апостол	Луція

Дневник за Новембер:

Слунко:

- 1 на 6 г. 45 м.
  - 15. на 7 г. 6 м.
  - 30 на 7 г. 28 м.
- Заходзи:
- 1. на 4 г. 42 м.
  - 15. на 4 г. 22 м.
  - 30. на 4 г. 9 м.

Хвиля у Новембру:

З початку дижджово-но аж до 14, 15. хмарно і жимно, 16. шніг, од 17. до 20. диждж, од 21. до до конца цепло і хвиля.

Важкі дні у рускій історії у новембру

1. новембра 1918. прев'яжали Українци у Галичині владу до своїх рук. Почала ше війна з Поляками. У Львові тримали ше нашо до 22. нов.

ДЕЦЕМБЕР

(Грудень)

31 ДЗЕНЬ

XII.

Мешацово пременки:

- (Нови мешац 17. на 4 г. рано,
 Перша штв. 24. на 9 г. вечер.
 Поляя 31. на 10 г. вечер.)

По новим	Грекат. руски	Римски
14 Штв	1 Наум прор.	Спиридион
15 Пят.	2 Авакум прор.	Ириней
16 Соб.	3 Софоний прор.	Албина
29. Недз. по С. св. Духа. Глас 3. Утр. Ев. 6. Лит. ап. зач. 250. Ев. Лука 85. зач. (Ап. од 28, Ев. од 29, недз.)		
17 Недз	4 Варвара влмч.	Н. III. адв. Із
18 Пон.	5 Сава освящ.	Граціян
19 Вов.	6 Св. о. Николай	Владимир
20 Стр.	7 Амвросий еп.	Амон
21 Штв	8 Патапий преп.	Тома ап.
22 Пят.	9 Прен. Зач. Бог.	Зенон
23 Соб.	10 Мино и Ермог. мч.	Вікторія

Недзеля Праотец. Глас 4. Утр. Ев. 7. Лит. ап. зач. 257 Ев. Лука зач. 76.

24 Недз	11 Даниил стол. п.	Н. IV. адв.
25 Пон.	12 Спиридион преп.	Рожд. Хр.
26 Вов.	13 Евстратий и Орест	Степан пм.
27 Стр.	14 Тирс Левкий	Йоан ап., ев.
28 Штв	15 Елевтерий свящмч.	Младенци
29 Пят.	16 Агей прор.	Тома еп.
30 Соб.	17 Даниил прор.	Давид и Евг.

31. Неда. по С. св. Духа и недзеля св. Отец. Глас 5 Утр. Ев. 8. Лит. ап. зач. 258 и зач. 328 Ев. Лука 91. и Мат. 1.

31 Недз	18 Себастіян мч.	Н. по Рожд.
1 Пон.	19 Бонифаций мч.	Нови рок
2 Вов.	20 Игнатий богонос.	Макарий
3 Стр.	21 Юліяна мца	Мено Ісус.
4 Штв	22 Анастасія вмци	Тит еп.
5 Пят.	23 10 муч. на Крети	Телесфор
6 Соб.	24 Навечеріє Р. Хр.	Богоявленіє

Рождество Госп. Н. Иисуса Христа. Утр. Ев. Мат. зач. 2. Лит. ап. зач. 209. Ев. Мат. 3.

7 Неда	25 Рожд. Христово	Н. I. по Бог.
8 Пон.	26 Собор Пр. Богор.	Северин
9 Вов.	27 Св. прм. Стефан	Марніян
10 Стр.	28 20.000 муч. у Ник.	Св. фамилія
11 Штв	29 Св. Младенци мч.	Гитин п
12 Пят.	30 Анісія мца	Алфред
13 Соб.	31 Меланія преп.	Верон, Гил.

Дневник за Децембер:

НАШ ВЛАДІЮЩИ КРАЛЬОВСКИ ДОМ.

Його Величанство краль Александар I, родзени 17. десембра 1888. р. на Цетиню. На трон ступел 17. авг. 1921.

Єй Величество краліца Марія, родзена у Готи (Саска) 8. януара 1899. р.; винчана у Београду 8. юна 1922. к.

Їх Величества дзеци:

Його кральське Височество Петро, нащлідник престола, родзени у Београду 6. септембра 1923. Београду.

Його Кральське Височество Томислав, родзені у Београду 19. януара 1928. року.

Його Кральське Височество Андрей, родзени на Бледу 28. юна 1929. року.

Брат и шестра Його Величества:

Його кральське Височество Дьорде, родзени 27. авг. 1887. на Цетиню.

Єй кральське Височество княгиня Слена, вд. Йоана Константиновича.

ГЛАВА КАТОЛИЧЕСКЕЙ ЦЕРКВІ.

Його святійшество Папа Пий XI, патриарх запада, римски епископ, нащлідник св. Апостола Петра 265-и. Родзелше 31. марта 1857. р., т. е. ма 75 роки. На папські трон потронизовані 12. фебруара 1922.

Гр. кат. епархія крижевска.

Епископ: преосвящени Др. Дионзій Няради, родз. у Р. Керестуре 10. X. 1874. р. Пошвецени за священіка 1. I. 1899. р. За владику пошвецени бул у Риме на Христ. Рожд. 1914. р. — Вирних 60.000 души. Парохії 40 священікох 50.

Грк. кат. епархії у Галиції (Польской).

1. Архієпископія львовська, митрополит: ексцеленц Андрей А. граф Шептицкий, родз. 29. VIII. 1865. р. Митрополитом именовані 17. I. 1901. р. Суфраган еп. Др. Іван Бучко. Вирних 1,350.000, священикох 811,

2. Епархія перемиська, владика: преосвящ. Йосафат Килиовский, имен. 1919. р. Заменік: Др. Григорий Лакота. Вирних 860.000, парохії 428, священикох 495, церкви 597.

Епархія Станиславовська, епископ: преосвящ. Григорій Хомишин, имен. 1900. р. Заменік: Др. Латишевський.

Епископ у Луцку: непополните.

Грк. кат. Подкарпатской Руси.

1. Епархія Мукачевска, епископ: преосвящ. владика: Александр Стойка, вишвецени 12. юла 1932. р. Вирних пол мільона.

2. Епархія Пряшівска, епископ: преосвящ. Петро Гайдич. Пошвецени зн епискога у Риму 25. III. 1927. р.

Гр. кат. епархії у Америки.

1. Епархія Пітсбурська (за грекокатолікох з Подкарпатох и Югославії) владика: преосвящ. Василій Такач, бива у Гомстеду.

2. Епархія Філадельфійська, владик?: преосвящ. Константин Богачевский, бива у Філаделфії.

3. Епархія Канадска, владика: преосвящ. Василій Ладика, бива у Едмонтон Алта.

4. Епархія у Южній Америки у Бразилії, владики нет.

Наша держава.

Подзелене.

Цала Югославія подзелена на 9 бановини. Главни вароши: Београд зос Земуном и Панчевом маю окрему управу. Бановини: ше дзеля на срези, а срези на опчини.

Цала Югославія ма 248.000 км² простору и 14 мил. жительох.

Бановини:

1. Савска	39.000 км ²	— 2	мил. 603.000	жит.
2. Дунайска	31.500	"	— 2	300.000
3. Вербаска	21.000	"	— 1	"
4. Дравска	16.000	"	— 1	120.000
5. Приморска	19.600	"	—	880.000
6. Дринска	27.500	"	— 1	700.000
7. Зетска	30.000	"	—	910.000
8. Моравска	25.800	"	— 1	450.000
9. Вардарска	37.000	"	— 1	650.000
10. Београд з Панчевом и Земуном	242	км ²	291.	

Главни вароши у Югославії: Београд 241.000 жит. Загреб: 186.000 ж., Сараєво 78.000, Нови Сад и Скопле 64.000 ж. Любляна 60.000.

Наш народ.

Наш руски (українски) народ припада слвянскому племену билей раси. Жие вон од непознатих часох на простору од Карпа-

тох до рики Припять на сиверу, до рики Дон на востоку и до горох Кавказ и Чарнога моря на югу. Там наша оцовщина.

Простор, (територія), котри населює наш народ виноши коло 800.000 км.

Шицких Русинох (Українцох) ест нешкна на швеце коло 40 мільйони.

Под большевиками живе и мучи ше вецей як 30 мільйони нашого народа, у Польской (Галичина, Волинь) жів коло 7 мільйони у Чохословакії 600.000 у Румунской 800.000, у Америки вецей як 500.000, у Югославії 35.000

Наш народ припада гу вельким народом, бо по числу єднаки є з народом Французким и Италійским, лем є слабо ораганізовани, а найвекша наша хиба у тим, же зме уж вецей як 200 роки без своєї власнєї держави.

Наша жем.

Як знаме, наша жем то єдна велька кругла кулька. Повершина жеми виноши 50 мільйони и 950 квадратни километери. Скоро $\frac{3}{4}$ жеми то морйо, котре дзелімє на три океани: вельки лебо тихи океан — медзи Азю и Америку, Атлантійски океан — медзи Америку и Европу (през нього ше ідзе од нас до Америки) и Индійски океан.

Суха жем дзелі ше на пейц часци або континенты, котри су векшином ёден од друго раздзелени з морйом. Тоти пейц часци швета су:

Мено	Кельо ма км ²	Кельо ма жит.	Густота жит. (Жит. на км ²)
Европа	7 мил.	460 мил.	47·6
Азія	44 "	1057 "	24·1
Америка	42·6 "	230 "	5·6
Африка	30·3 "	137 "	4·1
Австралія	9 "	9 "	1
Артицки краї (коло 14 " южного и сиверного пола)	— "	—	—
Ведно	149·8 км ²	1893 „, мільйони	12·6

Людски раси.

Видзиме, же на цалым швеце живе окружло єдна мільярда и 900 мільйони жительох. Шицких жительох жеми дзелімє по їх скори на пейц раси: билу, жовту, червенну чарну и малайску.

Била раса быва у Европи, южно западней Азії, Малей Азії,

Первай, Палестини, Арабскай, и у ёдній часци Африки. То найкультурнейша и главна раса у швеце. Била раса дзелі ше заш на ве-цей племена: Славяне, Германе, Романи, Келти, Греки, Албанцы и Индійци. Крем ніх припадаю гу билей раси ище Араби и Жидэи. Так звани угро-фински народи; Мадяре, Фини, Болагаре творя пре-ход до жовтей раси. Медзи билу и чарну расу стоя Хамити, то су Єгиптяне, Абесинци, Бербери.

Гу жовтей раси припадаю: Китайци, Японци, Монголи и Турки.

Блізко гу жовтей раси стої Малайска раса, гу котрой припадаю Малайци у южно-восточнай Азії и жителё на островах у Тихим океану.

Чарна раса жів у інтредней Африки.

Червена раса жила давно у целей сиверней Америки. То су Индіяне. Нешкна их барз мало остало и жію у американских горах.

У Америки ест и мишани раси: Местици — то мишанци билих з червенима: Мулати били з чарніма; замбо — чарні з червенима.

Поштова тарифа.

У держави: За писмо чежке до 10 грами плащи ше 1·50 Д., до 50 грами 3 Дин., до 350 грами 3·50 Дин., до 500 грами 5 Дин.

За рекомандоване писмо плащи ше 3 Дин. вецей.

• Дописница 75 пари.

До других державох (й до Америки): За писмо до 20 гр. 3 Д., до 40 гр. 3·50 Д., до 60 гр. 6 Д. до 80 гр. 7·50 Д. до 100 гр. 9 Д. Дописница 1·50 д.

Пенежны „упутници“: Кед ше посила до 50 Д. плащи ше 2 Д., до 100 Д. — 3 Д., до 300 Д. — 4 Д., до 500 Д. — 5 Д., до 1000 Д. — 6 Д. до 2000 Д. — 8 Д.

Пенежны писма (пенеж у коверти): до 100 Д. — 1 Д. до 500 Д. — 2 Д. до 1000 Д. — 5 Д. до 5000 — 10 Д. и далей за кажды 1000 Д. 1 Д. вецей.

Пакеты: За пакет до 1 кг. чежки, кед вредносц на нім не означена 4 Д. до 5 кили без вредносци 8·50 Д.

ДУХОВНА ЧАСЦ

Мати Божа

Слика у каплічki на нашим цинтору у Дюрдьове.

Дванац чесноти Пресвятай Богородици.

Року 1931. навершело ше 1500 роки од того часу, як ше отримовал треті екуменськи собор у граду Ефесу у Малій Азії (431. р.). На тим собору бул осудзени кривовирець Цариградськи патриярх Несторий и його присташе, и преглашена наука Божа:

Же пресвята Діва Мария наисце «Богородица» и

жедруга особа пресвятей Тройци — Син Божи — приял на себе праву чловеческу природу од пресвятей Діви Марії и так постал чловеком. Син Божи є прето и прави Бог и прави чловек: Бог од вика, — чловек постал у времену. Ми шицки вериме и исповидуєме, же єдна особа Божого Сина ма и Божу и чловеческу природу.

По одредзеню Папи Пия XI, наслідника на римским пристолу св. Петра и св. Келестина, цали швет торжествено славел 1500 рочни ювілей преглашения науки о Материнству Божим пресв. Діви Марії.

Папа Пий на концу одредзел, да од тераз цала Церква празднує еден нови праздник пресв. Діви Марії як «Богороници».

И ми як прави християне — католіки үправо зато пошвецдуємо наш тоторочни Руски Календар на чесц пресв. Богородици. Прето тераз опишеме **дванац чесноти** Матери Божей, котра найшицким послужи як приклад, да Матер Божу у тей чесноти наслідує. Чесноти береме зос словох Св. Писма у Откровеню св. Йоана XII., дзе читаме:

»И указал ще велики знак на небе: Жена облечена до слънка, мешац под єй ногами, а поверх єй глави венец од дванац гвоздох...«

Жена то пресвята Діва Мария;

Мешац знаменує природну красоту, по котрой Богородица як да ходзи;

Слънко знаменує небесни ласки, з котрима була Пренепорочна обсипана, прецо ю уж Архангел Гавриїл привитал як »благодатну«;

Дванац гвозди означують 12 чесноти пресв. Богородици, котри понайперше як диадем у єй шерцу квитли, а тераз єй як венец винчаю главу.

Най будзе прето од нас шицких возвелічена tota, котру Бог выбрал за »Матер Господа неба и жемі, за Царицу Херувимох и Серафимох, за Владичицу Архангелох и Ангелох, за прибжище и вибавлене вирних, за Ходатаіцу цалого християнскаго роду, за даровательницу каждого щесца и шицких ласкох«.

I.

Перша гвізда — вира Пресвятай Богородици.

Пригадайме себе як Пресвята Діва Мария слухала слово Боже, котре єй принес з неба Архангел Гавриїл! Вона ані не видзела, ані не чула, ані не могла да осети таинство воплощеня Сина Божего, па ипак тримала правдивом вист з неба и готова на шицко вигварела слова: „Се раба Господня!“ „Благо Тебі, бо ши верела“ з тима словамі витала свята Єлизавета Пречисту Діву Марию. — А як ше прекрасне розросла тата вира, кед вона своё чадо на свой шерцо приціскала, а зос шерцом му ше як Богу кланяла!

Вира Пречистей Діви Марії була **живі**, то значи, же Пречиста Діва Мария шицко того у живоце віполньовала, що у шерцу за правду тримала. Вона признавала Бога своїм паном — а себе Його Службеніцом. Вона по вири знала, же Ю Бог водзі и прето гэ дзечне провадзела до вигнаньства. Чесц Бога Отца гледала чартву Сина и Вона вдзечне под кріжком Сина свога жертвуе. Ёдна жена назвала Ю блаженом прето, же ношела и дойчела Спасителя; а Спаситель вола Ю блаженійшу прето, же вона слово Боже слухала и тримала.

„Праведник зос вири жиє!“ гутори Святе Писмо (Рим. I. 17.) По вири себе вибера ціль живота: Бога, вичносц. По вири ше трима ускей драшки — заповидох Божих и церковных, котри го водза до вичного щесца.

По вири добиваме силу ласки за борбу того живота.

Читателю! Паметай на То и роб так!

II.

Друга гвида — надія Пресвятеї Богородици.

Кед чловек постанови, же ше будзе стараць, да посцигнє вичне щесце, а кед при тим припрати на свою слабосць, на вельки чежкосць, котри муши надвладаць, — тэди дораз змиreno дзвига око свойо на небо и модлі помоць. Бог, котри до нашей души усадзуе, да добре сцеме, — Вон нам поможе, да го и оконъчыме. Бог, котри нам обецал самого себе, Вон нам не закраци и помоць, да до Нього придземе. Вон нам прошвици розум, да ясно зпознаме тое, чо добре, окрипи нашу волю, да тога добре любімі и робімі. „Открый Господу свою драгу, наздавай ше на Нього и Вон то зроби!“ (Пс. 36., 5.). Бог рахуе з нами, а ми мушиме з Богом раховаць.

Таку безконечну надію на Господа мала Пречиста Діва Марія. Вона віше раховала на Божу помоць и за себе и за других, котрих Богу препоручовала. Приклади за то наводай нам Святе Писание. Кед Преч. Діва Марія по Духу Святим зачала и кед то обачел Єй обручник, св. Осіф, — вон ше барз засмуцел. Пречиста Діва Марія не могла сама, да му ростолкуе тайнство воплощеня Сина Божого. Вона ше смиreno модлела Господу, да сам Господ поучи о тай ствари Святого Осіфа. И Бог вислухаў Єй молітву и преко свойого ангела ростолковал святому Осіфові, чо ше стало зос Марію. Пощешел ше святи Осіф — а и Преч. Діва Марія.

Други приклад наводзи нам Св. Писание на свадзби у Кані Галилейскай. Там Син Божы оштрэ слово виповед Пречистей Діви Марії, кед му вона спомнела, же домашнім нестало віна. Але вона іпак гварела слугом: „Лем зробце шицко, чо вам Ісус пове!“ И Ісус наградзел тогу надію зос велькім чудом.

„Я мати... святей надій... у мене шицка надія живота“ гутори Св. Писания о Матери Божай. (Екл. 24., 24.).

Прето майме вельку надію на Пречисту Діву Марію. По Марії прибагайме ту Христу Господу и посцигнеме шицко, чо нам треба и за тот живот и за щешліву вичносць.

III.
Треца гвида — любов Пречистей Діви Марії ту Господу Богу.

Воля Пречистей Діви Марії була полна любови ту Господу Богу так, же у Ёй шерцу не могло ніч опстаць, чо бы не виходзело зос мудросці Божей. Од тай любови просвіщена Пречиста Діва Марія любела Бога з цалым шерцом — то значи: вецей як шицки дочасни ствари; Вона любела Бога зос цалу душу — то значи: вецей як своё тіло и свою душу; Вона любела Бога зос цалу моцу свою — то значи: баржей як шицко друге, чо на жемі и на небе.

Пречиста Діва Марія добре знала, че Бог ест едине и найвекше добро, прето Вона Господу Богу даровала цале свойо шерцо. — А Бог Ёй поклонел тога, чо Йому наймилше — Сина свойого. Пречиста Діва Марія врацела Господу Богу любов на той способ, же Му жертвовала свойого наймилшого Сина на крижу. Господь Бог да наградзі тогу вельку любов, зробел Пречисту Діву Марію Краліцом тамтого краю, котри притотовел тим, чо Його любя.

Подобна любов може и тебе, читателю, зробиц зос найвекшаго гришника праведніком и дзецком Божім. „Хто мнё любі — тога будзе любиц мой Оцец, а и я го будзем любиц!“ (Іоан 14., 21.).

Читателю! Чи ше твойо шерцо радуе, кед видзиш, же други Бога почитую? Чи ше твойо шерцо жалосці, кед чуеш, як други Бога увредзую? Чи радосним шерцом вигваряш слова: „Да святітся имя Твое! Да прийдет царствіе Твое! Да будет воля Твоя, яко на небеси и на землі?“

Чи ше стараш о тым, да будзеш сам добры и да других зробиш добрыма? — Чи ты сцеш знац, чи любиш Бога? На тот вопрос дава ци одвит сам Христос Господь зос словамі: „Кед ме любице, окончайце мою заповіди!“

Модлі по одвитованю Матери Божай вельку ласку любови ту Господу Богу!

IV.
Штварта гвида — любов Пречистей Діви Марії ту ближньому.

Тата чеснота содержана є уж у чесноти любови ту Богу по словах св. Писания: „Таку заповід маме, да хто любі Бога любі и свойого брата“ (Іоан 4., 20.). А ми шицки людзе браца

бо маме ёдного Оца на небе, „котри дава, да його слунко швици добрим и злим, да діждж пада на праведних и неправедных“ (Мафт. 5., 45.).

Шицки людзе того швета — діло рукох Божих, створени на образ и подобие Боже.

Шицки людзе викупени зос креву Христа Господа и прето: Бог нікого не пущи до Царства вичнаго, котри не люби брата свога.

„Цо сцеце да вам други творя — творце и ви другим!“ (Мафей 7., 12.).

Пречиста Діва Мария ишла ту Єлисавети, да ю обрадуе зос благу вистку, яку Вона прияла з неба. Вона модлела за худобных у Кані. Вона жертвовала живот свой на Калварій за шицких людзох, — бо ей тэди седмероструки меч пребил шерцо. Вона ше модлела ведно з апостолами и з другима и вимодлела им Духа Святага. Вона шицким учителька и мац.

Читателю! По прикладу Матери Божай — люб и ты ближнього свога, як самого себе, бо так Господь Бог розказуе.

V.

Пята гвізда — мудро сц Пречистей Діви Марії.

Мудри чловек зна, прецо роби свойо работи и яки циль його живота. Мудри чловек вибера одповідни средства, да посцігне тэто, цо жада. Мудри чловек вибера и спосаб, як ше будзе служиц зос поєдніма средствамі при своіх работах. За такого чловека, котри ше пренаглі, хто не раздумуе, хто непостояно, або недзбало окончue свойо работи, людзе гуторя, же тот чловек немудри — або, же є дакеди шалени.

Але не роби мудро и тот, хто ше лем о тим стара, — як да назбера вельке імініе и як да вилагодзи свойому тілу. Не мудро роби тот, хто лем о тим раздумуе, як да другого спрэведзе, або хто ше превелько стара за свою будучносц.

Патри на приклад „Дівицы премудрей“. Вона од перших часох свойого живота — цали свой живот Богу жертвовала. Вона у шицким гледала лем тэто, цо „Єдино на потребу“. Вона ше нігда не пренаглела. Кед Юнащивел Архангел и принес з неба „благу вист“ — Вона раздумовала и випитовала: „Як то будзе?“

Роб и ты так! „Вше гледай совит у старших!“ (Тобия 4, 19). „Сину, ніч не роб през совитована, па ше познейшне не будзеш каяц!“ (Еклезіаст 32, 24.). „Укаж ми, Господи, драги мойо и открий ми драшки свойо!“ (Псал. 24, 4.).

VI.

Шеста гвізда — справедлівосц Пречистей Діви Марії.

Справедлівосц то тата чеснота, котра нагина людску волю, да кождому тото призна и охаби, цо йому спада.

Святе Писание вола святого Осифа „Мужом праведним“. Ище праведніша була його обручніца, Пречиста Діва Мария и прето Вона заслужела, же „Од Ней восьяло слунко правды, Христос Бог наш!“ (Тропар Рожд. Богородицы.)

Яке вельке добро: мир и спокой! Але мир и спокой лем там, дзе влада справедлівосц. „Правда и мир облобизастася“ (Псал. 84. 11.).

Читателю! Кед сцееш мац мир;

1. Не будз препадліви за земальским благом! „Котри сцу будз богаты, западаю до мрежох дияволских“. (И Тим. VI. 9.).

2. Чувай ше ѹ од найменьшай кривди у словох:

3. Совисно оконъчай шицки свойо обовязки!

Най ци швици на шицких крохайох твойого живота: приклад справедлівосці Пречистей Діви Марії.

VII.

Седма гвізда — мужество Пречистей Діви Марії.

Мужество то така чеснота, з помоцу котрой чловек охотно приноши шицки жертви, да посцігне вичне щесце.

Чежки роботи на полю, чежки у фабрикох. Ище чежши роботы у копальнях под жему. Кельо там треба мужевносці, да их чловек церпеліво поднесье!

Не легчайши крижи муша да подноша родителі, кед сцу добре виховац свойо дзеци. Але то ище не чеснота мужества. Хто сце туту чесноту посцігнуц, тот мушки надвладац самого себе у гніву, у ненависци до ближнього, у похotoх тілесних, у жаждох за цудзім маектком и т. д.

„Лепши церпеліви од шмелого. Хто сам над собу пануе, тот моцнейши од победителя местох. (Притчи 15, 30.).

Пречиста Діва Мария, полна чесноты мужества, стала под крижком и Богу жертвовала свойо шерцо, зос седем мечами пребите, ведно зос шерцом свойого Сина. Слунко не мого на то патриц, жем ше потресла, камене ше роспадало, а Вона спокойно стала. „Царица мученікох“ шицким могла повесц: „Патрице, котри преходзице драгов таго живота, чи ест болізнь така — як моя!“

Читателю! Старай ше, да назбераш чим веций чесноти мужества, яка мала Пречиста Діва Мария и теди ше не бой, бо теди будзе: „Господ слава твоя и сила твоя“.

VIII.

Осма гвида — повздержлівосць Пречистей Діви Марії.

Повздержлівосць то така чеснота, котра нагина человека, да лем на тельо хаснуе жемни добра, кельо му вони конечно потребни за вичне щесце.

Повздержлівіи чловек у шицким меркув на меру. Вон лем тельо в и пие, кельо му потребно за живот и за здраве.

Чеснота повздержлівосци дозволює оженетим супругом тоту меру уживаня, котра потребна да дзеци приду на тот швет, а не дозволює им лем саме уживане тіла.

Чеснота повздержлівосци кладзе пред очи нёоженетим приклад билей лелий.

Чеснота повздержлівосци одредзує, кельо чловек шме хасновац сили свойо у роботи, а да не настрада.

Чеснота повздержлівосци одредзує, як треба да кажда жена мац у фамелії ушори свойо побожносци, а да то не на чкуду фамелії.

Тота чеснота дава кождому чловеку напрям, да ше трима правей и бизовней драги на своім путешествою до неба.

Шерцо Пречистей Діви Марії было полне зос чесноту повздержлівосци, Єй ше тіло повиновало духу, а дух Богу.

Читателю! Паметай на слова Христа Господа: „Блажени чисті сердцем, яко тиі Бога узрят!“

IX.

Дзвешата гвида — кроткосць Пречистей Діви Марії.

Каждого дня витаме Пречисту Діву Марию зос словами: „Радуйся благодатная!“. По науки святих Отцох нэт ані ёдней ласки, котру би Бог могол дац своим створеньем, а котру би не дал Пречистей Діви Марії. Прето ше у Ёй шерцу находза шицки чесноти, котри маю други Божи створеня. З помедзи тих выбереме ище штири, котри нашому рускому народу барз потребни и поставиме їх на свитилник, да му швица у його живоце.

Перша од тих штирох чеснотох ест кроткосць. Можебуц пвое дахто: Та Руснаци кротки и смирени як ягнятка. Алє чи то правда? Чи ше не чус уж и по наших руских домох, як преклиня

лае не лем оцец и мац, алє и дзеци? Чи нэт уж и у нас таки приклади, же ёден другого мержи, ёден другому завидзи, ёден другому пакосци роби? Откаль тово шицко приходзи? Приходзи то отамаль, бо у таких людзох не панує розум, алє чувство и шерцо, у таких людзох нет честноти кроткосци. Таким людзом потребна чеснота кроткосци, „котра ше указуе у смиренім владаню према другим, котра панує над самім собом“. „Вшеліяки ше чесноты швеча християнину, алє найбаржей му ше швечи чеснота кроткосци“ гутори св. Йоан Златоусты.

У трох прикладох указуе нам ше това чеснота на особени способ у живоце Пречистей Діви Марії:

1. Вона у Вифлеему гледала ноцнік. Кед го не нашла, мирно и спокойно пошла зос св. Осифом до вертепу.

2. Пречиста Діва Мария мирно стала под крижом и не преклінала тих, котри Ёй Сина осудзели и на криж прибили.

3. Вона спокойно стала на гробу и своё очи з гроба дзивигала гу небу, з неба спущала на гроб.

Читателю! Паметай на слідуюце: 1. Думай на свойо похиби, па ше не будзеш гнівац на цудзи похиби. 2. Напредок раздумай, ѳо би це могло сцигнуц, па ше не розпаліш, кед це тово сцигне!“

„Блажени кротки, яко ти наслідзяць землю“.

X.

Дзвешата гвида — добротворносць Преч. Діви Марії.

Богу слава, ест у нашым народу таких людзох, котри би и свою кошулю жертвовали, кед треба другому буц на помоци. Алє правда и то, же вельо веќше число таких, котри сцискаю и шерцо и руку, кед треба зробиц даяке діло милосердия. У тим стої причина, же ми не мame ище ані ёдного шпиталя, ані ёдного дому за старых бидних людзох. Не мame свойого интернату, крем ёдного семинара у Загребу, за котри до тераз ище ніхто з нашого народу не основал ані ёдну фундацыю за школоване голем ёдного школьнага! Барз вельо потребуеме на шицки боки. Прето вельо мушиме шицки жертвовац за опщи цилі, — па и нам Бог веций дà, бо слова Святого Писания так гваря: „Рука дающага не оскудієт“.

Шерцо Пречистей Діви Марії потресло ше чим обачела дајку потребу. Як ше вона цешела у Кани, кед на Ёй просбу Христос Господъ зробел чудо! Вона и нешка радосно помага шицким, котри у бидох гу Ней прибигаю.

Читателю! Будз милосердны! „Кед маш вельо, дзель вельо; кед маш мало, дай радосно и од того малого!“ (Тобия 4, 8.)

„Блажени милостивій — яко тиі помиловані будут!“

XI.

Сденаста гвізда — охотносць Пречистей Діви Марії.

Охотносць то така чеснота, котра нука человека, да вихаснущиць дари Божо на туту циль, на яку нам их Бог даровал.

Господь Бог обдарел нас з превелькими дарами. „Попатрице, яку нам любов преуказал Господь, же ше воламе його дзеци и же зме то наисце. (І. Йоан. III, 1.).

У тайни покаяня отпушує нам Бог и найчежши бриги. Кажды дзень, кажди час дзелі нам превелі свой ласки и за тіло и за душу.

Чи ше прето не швечи, да ше зос тима дарами так послужиме, як то Бог жада?

У чежких часох Макавейских, кед стари Мататия видзел, як погане обещесцую святыню и храм Божи, скочел полни охотносци за славу Божу и закричал: „Хто ма ище охотносци за закон Божи, най идзе зо мну!“ Зобрало ше красне число ревнительох и Бог іх роботу поблагословел.

И ты можеш свою охотносць за славу Божу з тим указац, кед каждого рана жертвуюш свою роботу и свой дневни хрести на славу Божу; кед ше вечар покаеш за свой грихи; кед ше будзеш старац, да през чешкого гриху препровадзиш дзень: кед по недзвельох и празникох читаш и роширюеш добри новини и кніжки.

Пречиста Діва Марія не була обовязана, да виполні закон очисценя. Але Вона и то зробела, да укаже приклад другим и да пре свою охотносць за славу Божу посцігне веќши ласки Божо. Єй живот бул полни зос добрима ділами. Прето исто так були полни и Єй руки, кед Ю ангели преношeli до неба, да шеднє на пристол коло Сина свого.

XII.

Дванаста гвізда — вдячносць Преч. Діви Марії.

Вдячносць нєшка ритка квітка. Муша ше родителі зос дзецьми през велі и велі роки, а не раз под старосць муша модліц фалаток хлеба од своїх дзецох, а дзекеди и од цудзіх. Не ритко дзеци ледво чекаю, да им родичи умру. Трудзи ше учитень у школи, а як мало находзі вдячных ученікох. Пожичиши потрэбному пенежи и не ритко найдзеш у нім нового неприятеля.

А ипак вдячносць така природна и така чеснота. Вона ше находzi и у нерозумных животінъох. Читаме о святим Геразиму, же вон винял вельки церень з ноги єдного льва, и од того часу тот лев не одступел од свога доброчинителя, але му хранел ко-

лібу и ношел шицко, цо му св. Геразим на хрибет положел. И пошмерци доброчинителя остал лев вдзечни. Вон на його гробе так длugo лежал, док там не погинул.

Александер Вельки гуторел за свойого учителя Аристотела: „Я вецей дружни Аристотелу — як свойому родзеному оцови. Оець ми дал тілесны живот, а учитель духовни.“

„Будзце вдячни!“ „За шицко дзекуйце, бо то воля Божа у Христу Ісусу за шицких Вас“ пише св. апостол Павло у Посланню до Солунянох.

Барз ше розвешелело шерцо Христа Господа, кед вилічел дзешеца прокажених, а кед ше лем еден од тих врацел, да подзекуе.

Шерцо Преч. Діви Маріи було полне благодарней любови гу Господу. О тым нам шведчи красна Єй писня: „Величит душа моя Господа . . . яко призри но смиреніе раби своєя . . . яко сотвори ми величіс Сілний“.

Читателю! Зберай чесноти о котрима зме писали и модлі Прочисту Діву Марію, да ци припоможе чим вецей назберац. Шицко прейдзе, а чесноти останю и з німа ше преселіме до вичности! Блага тому, хто велько назбера.

† Дионізій, владика.

Под Хрестом.

До Хреста Твого днесь я припадаю
И Хрест притиснү до серца руками,
Бо в Хресті силу і потіху маю
Хрест Твой Господний буди всегда з нами.

А коли прийде з жitem ся прощати
Перед очима хрест Твой хочу мати.

Хто зрозуміє, хто поняти може,
Колько в Хресті том животворной сили,
Таж на нім звисло колись Слово Боже,
Таж по нім каплі святої крові плили.

А кожда капля на Хресті пролита,
Стократъ ціннійша над всі скарби світа.

Гріхов тяжених множеством прибитий,
Коли душа вже гибне — завмирає,
Я очей до неба не смію подняти
Душа надії й потіхи не має.

Аж на Хрест гляну, на Хресті читало:
»Покай ся широ, — я тобі прощаю!«

Тож Хрест на світі най все славен буде,
Вон опікуном най стане над нами,
Бо вон простить нам житя наші блуди
І вон нас знова злучить з небесами.

Од Хреста виходить одна лиш дорога,
Котра заблудших провадить до Бога.

Михайло Сұшко, селянин
Шумече, Славонія.

Св. Василий Велики.

Року 329. (правдоподобно) родзел ше вельки церковни учитель и святитель св. Василий Велики, котри бул вельки духом, а швици нам ище й нешка зос своїм глїбоким знаньем и зос святосцу свого живота. Св. Василий бул монах, священік, владика; а нешка славиме його спомен двараз до рока: На Нови рок и на швето „трехъ святителей“.

Фамелія св. Василия.

Дідо св. Василия бул богати чловек у Понту (Понт то край у Малій Азії, котри ше цага коло Чарного Моря, Синопи и Трапезунта). Там вон мал вельки маєтки. Мудро управлял вон зос своїм маєтком так, же на чесни способ роширел свой маєток аж през граніці Понту до Кападоції и Армениї. Любел исц на лови так, же на його столе вше було меса зос дзвинини; — алє векша любов була його тут вири Христовой. Тота вира ше указала дораз як цар Диоклеціян почал преслідовац Християнох. Да очува свою виру, вон зохабел зос свою жену Макрему свой маєток и сцекол до горох. Там жил так през дому, през дружтва, през богатства, у вшеліяких неприликох за седем роки (304—311).

Оцови св. Василия исто було meno Василий. Вон бул провокатор у Цезареї у Кападоції. Понеже бул даровити бешеднік, вибрали го у Цезареї за учителя красного бешедованя. Його чесноти були познати на далеко и на широко так, же го св. Григорий Назіянски вола на просто „учитель чесноти“. Його жени було meno Емилия. Обидвою визначували ше у тим, же любели худобним дзеліц милостиню. Вельку часц од своіого маєтку одредзели лем за худобних, прето були и од шицких облюбени. Василий и Емilia мали пейц дзивки и пейц синох. Найстарши син бул Василий, котрого живот описуєме.

Младосц св. Василия.

Св. Григорий Нисийски брат св. Василия гвари, же родичи вимодлели себе Василия од Бога. Не одлуга по родзеню ше барз похорел так, же родичи уж страцели надію, але ше дали на молитву до Господа Бога, и дзецко оздравело. Перше виховане прежали сами родичи и його баба Макрена. Оцец би му усадзовал до його души любов тут духовним стваром и правдиву Христову науку; а баба му Макрена усадзowała до його души твардосц у вири, за котру и сама велько прецерпела.

Сам Василий ше познейше мило здогадуе того вихованя. Особено мило спомина свою бабу и гвари: „Чи єст лепше свидоцтво за мою виру як тото, же ме виховала моя баба...? Думам на преславну Макрену, котра ме упутела до наукох преблаженого Григория. Шыцко що ше по переданю до неї зачувало, того ше вона сама тримала и нас дзеци учела и вихововала у правдивей побожносці“.

Василий ше тиж хвалі, же нігда не мал фальшиви понятия о Богу, а то ма задзековац свой мацери и баби Макрени: „Спознане о Богу, котре сом у дзецинству достал од своей блаженей мацери и баби Макрени, вше сом зачувал полне у своім шерцу, гоч ше воно по времену розвивало“.

На наукох.

Основну школу звершел дома. Алє же би могол постац визначнейши член дружтва, оцец го дал далей до школох, до варошу Цезареї. Там мал вон своїх знакомих и приятельох, до чийох рукох могол шмелю дац своего сина Василия. Василий швітко напредовал у наукох так, же уж у 16-им року бул совершени бешеднік и філозоф, а у духовним живоце преднячел и самим священіком.

З Цезареї пошол до Цариграду на виши науки. (Цариград побудовал цар Константин, прето ше и вола Константинов град

або Цариград). За више образованє було потребно учиц поганську філозофию. Християни нєрадо читали тоти філозофски книжки, бо у тей філозофї було и вельо отрову за людську душу, але св. Василій зос своїм бистрим розумом знал добре розлучиц добре од зла так, же з тим що добре упознав поганську філозофию, принес вельо хасну християнству.

Зос Цариграду пошол до греческого варошу Атени. Атена теди була найславнєші варош пре свої високи школи. Там були найславнєші школи и найславнєші учителі. Василій нашол у Атени свого приятели Григорія з Назіяну. Вони ще розпознали ище у Цезареї, але у Атени ще на особливши способ сприятелі. Вše були ведно и знали лем два драги: єдну до церкви, а єдну до школи.

У Атени вони упознали и Юліяна як студента, але по „нєсталним ходу, по непевним погляду, по необичній бешеди“ дораз увидзели що ще у нїм криє. Тот Юліян познейше бул цар, але ще одрекол вири, и преслідовал християнох (познати є як „Юліян Апостат“).

У Атени Василій звершел науки, и постал славни бешеднік, а ище славнєші філозоф. Василій бул вообще наображені у шицких теді познатих науках.

По звершеню наукох.

Понеже Василій бул на науках скоро до 30-го року, то ще за тот час у його доме вельо пременело. Баба му уж давно умарла, а так исто и оцец. З маєтком управляла його найстарша шестра Макрена. Макрена була з єдній страни способна за туту роботу, а з другої страни була барз вредна. Газдовала як найлепша газдиня, а робела як найвреднєшша служніца.

Наймладши брат ище бул хлапец.

Брата Григорія нашол як учителя реторики, лем же ище далеко од побожнєй драги. (Хто би подумал, же на концу ище будзе святи владика!)

Брат Наукратий зос своїм приятельом пошол до леса и там жил як монах, але не одлуга умар.

Василій не дливо бул дома. У Цезареї, пре його даровиць, шицки го душнє выбрали за учителя реторики, и вон пошол там, да превежне туту службу.

Пременка у животу св. Василия.

Понеже Василій вешто окончновал учительску службу, шицки го славели, а до його души ще по мали узаговало самолюбие и пиха. Шестра Макрена дораз обачела, же тата служба

годна начкодзиц души Василийовей, па го почала нагваряц, да ю зохаби. З єдній страни му вируцовала пред очи пиху того швета, а з другої страни красоту и вредносц евангелского совершенства.

Слова Макрени не остали даремни. У Василийовей души настала пременка, котру сам так описує: „Кед сом ще уж през длиги час дал на марни живот, и кед сом уж скоро цалу свою младосц ужил на то, да по длигей и марней роботи наберем себе знання и мудросци, котру Бог одруцуе, я ще на концу пребудзел з того глібокого сну; я осетел чудне шветло чесноти св. Євангелій; я оплаковал з вельким болем мой бідни живот, цо цом го до тераз преповадзел. У таким станю я жадал мац єдного водителя, котри би ми поведол на драгу побожносци. Мойо найвекше стране було, да преушорим свойо звичай, котри були досц погубени пре дружене з недобром дружтвом. Я прочитал Євангелію и обачел сом, же нет за мене красшай драги до совершенства, як да предам свой маєток, а сам да будзем худобні, и так одзелёни од того швета“. — Цо надумал, то и зробел. Одрекол ще професорскай служби, и дал ще на монашки живот.

Аж у 30-им року ще Василій, як випатра, покресцел, бо теди бул таки недобри звичай, же ще кресцели, аж у познейших роках; але зато познейше ведно зос св. Григорійом станул одлучно тому звичаю.

Св. Василій як монах.

Св. Василій подзековал на своїй служби, але скорей як почне жиц як монах, сцел обисц шицки места, дзе жили пустиножителі. Обишол Либію, Єгипет, Тебайду, Сирію, Месопотамію, Палестину. Йому ще пачели тоти пустиножителі у тим, же ще знали стримовац од єзденя, були вредні у роботи, були витревали у молитви. О нїма ще виражує так як да су граждані небески а не жемски, бо погордзели и глад и жажду и жиму, а занімали ще лем з Богом.

Кед ще врацел зос драги, дораз пошол на єдне место не далеко од того, дзе у єдним манастире жила його мац Ємилия зос Макрену, и там провадзел монашки живот. Іу себе поволал и св. Григорія; познейше ще гу нїма приключели и други, котри сцели провадзиц монашки живот, а св. Василій им бул настоятель.

Живот, яки провадзел св. Василій и його монахи, бул досц оштри. Монахи мали буц таки, да ще на нїма видзи худобство и покора. Прето нємали лем єдни шмати; спали на дескох; мало єдли, а пили лем воду з рики. Св. Григорій гвари, же би св. Василій озда од гладу умар, да му його мац не ношела ёсц. Главне

занимане им було читане св. Писма и ручна робота на полю и у дома.

Вредно будзе винесц даскельо одломки зос бешеди св. Василия, як ма випатрац еден монах: „Скарб монаха є живот без власносци, самота тіла, скромносц у шмати. У нього глас умерени, бешеда розважна. За єдзене, поживу ше не стара. Є сциха, при старших не бешедує, мудрейших слуга, єднаких (зос собу) люби, за младших ма пораду полну любови. Клоні ше людзох злих, тілесних и шветових. Вельо дума, мало бешедує. У бешеди є опрезни, до шмиху не нагли. . . Очи му долу патра, а дума горе. Не проциви ше, послушни є, роби з руками, дума на остатній ствари (шмерц, суд, пекло, небо). Цеши ше зос надію, у нужди є церпезліви, безнастано ше модлі, за шицких є покорни, не церпи пиху, посци и чува шерцо од злих думох. . . Себе самого судзи зос кождодневних думох и ділох; не миша ше до стварох и пустих бешедох того швета. . . Цеши ше зос побожним животом других, нікеди им не завидзи, церпи з тима цо церпя, и з німа плаче. . . Того, цо ше навраца зос гриху не гандрує, а себе не оправдує. . . Чита добри книжки, а слих ше не дорушує. . . У бешеди не понагля, о нікому зле не гутори, не огваря, нігда радо не слуха огварки. Не гніва ше на близнього. . . ; не поносує ше на нікого, не врача зле за зло; волі буд зневажени, як дакого зневажиц, . . . волі дац себе кривдзіц, як дакого укривдзіц, дац ше спревесц, як дакого спревесц. . .“. Яки поуки дава св. Василий у тей бешеди, таки були и його монахи, а сам им преднячел зос своїм прикладом.

Мало по мало віше вецей ше зберало монахах, а родичи приводзели и свойо дзеци да ше там уча так, же то бул не лем манастир, але и школа, интернат, дзе ше дзеци учeli читац и писац. Тоти хлапцы ше там и вихововали, а виховане було цалком християнске. Окремо зато бивали монахи, а окремо тоти хлапцы.

Св. Василий як священік.

Евсевий владика у Цезареї видзел вельки способносци у св. Василию, па го пошвецел за священіха, гоч ше св. Василий тому процивел, и дораз го вжал себе за помочніка.

Понеже св. Василий бул далеко баржей надарени як Евсевий, па мал и вельо векши успых у роботи, и баржей го любел народ, як сам владика. Дораз ше почала указовац на Еусевию зависц на св. Василия; па кед то св. Василий обачел, зохабел владику и пошол назад до манастира.

Кед на царски престол у Цалгороду ступел Валенс, котри бул завжати Ариянин, Ариянін теди ше почали ище баржей шириц.

Св. Григорий Назиянски дораз написал писмо владикови Евсевиію, у котрим го напомина, да назад повола св. Василия, да вон зос своім бистрым разумом храні св. виру. Вон то и зробел. Св. Василий пришол до Цезареї и вецей ше не врацел до манастира; шицку роботу окончовал заправо не владика але вон.

Каплічка на дюрдьовским цінтору.

Збудовал ю ч. і. Дюра Стрибер з Дюрдьова. Каплічка зоднuka красно вімальювана, а і звонка є така красна, же ей на далёко такей нет. — Под каплічу єст крипта за ховане усопших фамелій Дюри Стрибер, а іншак ше у ней будзе вецей рази през рок служиц Служба Божа. Пошвецена є св. славянским апостолом Кирилу и Методию.

Св. Василий як владика.

Евсевий умар на яр 370. року. Тераз наступел важни час, кого да виберу за владику, бо ариянське кривовирис ше баш найбажай ширело. Розуми ше, же найспособнієши за туту службу бул св. Василий, лем же вон немал дзеку прияць владичество. То ше не пачело св. Григорійови, старому владикови у Назіанзу, прето сам станул з посцелі (бо бул хори) и пришол до Цезареї примушиц св. Василия да приме туту службу. Св. Василий ше тераз не мог процивиц, и пристал на вибор за владику.

Накеди бул пошвецени за владику, дораз мал вельки борби з Ариянами. Цар Валенс, завжати кривоверец, преслідовав шицких тих, котри не сцели прейсц на ариянство. Сцел примушиц и самого св. Василия да прейдзе на туту безбожну науку; прето поручел своіому префекту Модесту, да святого владику зведзе; але баш ту св. Василий указал свою надзвичайну силу. Св. Григорій нам записал цалу бешеду, яка ше ведла медзи Модестом и св. Василийом.

Модест: „Як ше ти шмеш так шмелю опрец такому велькому царови? Як ти шмеш буц таки непослушни?“

Св. Василий: „Цо знача тоти слова? О якей шмелосци? О яким непослуху ти гутории?“

Модест: „Ти не сцеш прияць царову виру, котру шицки други прияли?“

Св. Василий: „Я свого цара поштуєм, але не можем поштовац едно створене так, як самого Бога“.

Модест: „А чи би то не була за тебе чесц приступиц до того дружтва, як ми?“

Св. Василий: „Ви високи настоятель, славни людзе, то я припознавам, але сце не векши од Бога. Певно же би за мене була велька чесц, да будзем ваш приятель, але и ви так исто створени од Бога, як и други людзе, — но праву чесц дава не достойносц человека, але вира Христова“.

Модест теди розгнівани скричи: „Цо, ти ше не боїш моей моци?“

Св. Василий: „Чом би сом ше бал? Цо ми ше може случиц? Цо би сом могол прецерпиц?“.

Модест: „Цо будзеш церпиц? Тоти кари яки на тебе можем наруциц“.

Св. Василий: „Яки? Надумай себе!“

Модест: „Одберем ци маєток, пошлем це на вигнане, дам це мучиц, задам ци шмерц“.

Св. Василий: „Спомні ти мене други кари, бо ані одна ше з тих мене не тиче“.

Модест: „Як то?“

Св. Василий: „Не можеш одобрац маєток од того, котри ніч нема, гибаль ми вежнєш тоти шмати, цо су на мене, або тоти даскелью книжки, цо мам. Пошлеш ме на вигнане, — а я будзем вшадзи дома, бо кожде место мойо; або лепше повесц: цала жем припада Богу, а я лем так, як путешествующи на тим швеце. Будзеш ме мучиц, — а я мам таке слабе тіло, же под першим удареньем мертвe ше звалі на жем. Задаш ми шмерц, — а я баш теди як найскорей пойдзем ту Богу, за котрого жием, котрому служжим, за котрого на пол сом уж мертві, ту котрому до скорей жадам пойсц“.

Модест: „До нешка ніхто іще ту мене не гуторел зос таку шлебоду“.

Св. Василий: „То можебуц прето, же ши ше іще нігда не стретнул зос владиком. У шицким другим ми благи и мирни и тримаме ше як остатні спомедзи людзох так, як то каже закон. Проци нікого, не гварим: проци такого велького цара, але ані проци остатнього человека ми ше не бунтуєме. Але кед ше ти роби о чесци Самого Бога, теди ми не познаме нікого и не видзіміе нікого крем Його Самого. Огень, муки, жвири, пазури, цо разтаргую людске цело не задаваю нам ніяки страх. Зроб з нами цо год сцеш, але най зна и цар: ти не годзен нас надвладац, ані ми не годны пристац на туту безбожну науку, гоч би ти нам наявлел, не знам яки муки“.

Модест по тей бешеди пошол ту царови, и гварел му же ніч не мог окончыц. Теди сам цар надумал примушиц св. Василия на ариянство, але ані йому не пошло за руку. Цар зос свою власцу не могол ніч зробиц, але тераз св. Василий указал свою власц над царом.

На Богоявление служжел архиерейску Службу Божу, на котру пришол и сам цар. Теди бул звичай же сам народ приношел дари за Службу Божу, па так і цар принес свой дар. Але цо ше

случело? Св. Василий од шицких приял дари, а царов зохабел и не сцел го прияц. Цар ше барз заганьбел, и так ше погнівал, же одлучел послац св. Василия на вигнанє. Алє цо ше стало? Наразше похорело царово дзецко, и не було надії же виздрави. Царица Доминика видзела у тим палец Божи, па модлела св. Василия, да ше над нім помодлі. Св. Василий гварел, же дзецко виздрави, кед го покресци єден правовирни священик. Алє Валенс не послухал (бо го дал покресциц од ариянскаго паноца) и дзецко умарло. Валенс заш сцел послац св. Василия на вигнанє, алє трираз му ше пирко змагало, кед подпісовал тот декрет, да ідзе (на вигнанє). Кед ше му штварти раз змагало, руцел пирко, подрал папер, и руцел го.

Понеже Валенс видзел вельки характер св. Васили, мало по мало престал зос пресліданьем правовирних християнох.

Св. Василий добри пастир.

Цар Валенс подзелел Кафадоцию политично на два часци. Понеже чежко было так управяц зос владичеством, св. Василий го подзелел на веций владичества. Ёдного владику положел до Сасиму, и то: свайго прияцеля св. Григория, а другого до Ниси, и то: свайго брата Григория. Сам остал у Цезарей и совисно окончовал свою служносц.

Св. Василий мал вельку повагу у восточнай церкви. Зволювал церковни синоды, на котрих ше розправяло о чежких и важных вирских вопросах; особено о вопросах як да ше препречи ариянство. У тим случаю посыпал и своїх делегатох до Риму, да Рим потвердзі його ствар, да ше так зло як найуспішнейше одклоні.

Надпятратл шицких: паноцах, дияконах, монахах; и цо нашол злого, викореньовал енергично.

Осаблившу любов указовал гу худобним. Цали свой маestок ужил на милостию, а у казаньох не престал напомінац, да то богати робя, бо то их святы обовязок.

Одлучно ше борел процы пихи и несправедлівосци.

Шмерц св. Василия.

По тих борбах, яки мал у своім живоце, и по тей чежкай роботи, яку провадзел як владика, прибліжел ше и остатній час його живота. Живот бул чежки, алє шмерц му була весела, бо уж нестало и найглавнейшаго його неприяцеля Валенса, а з Валенсом и ариянства.

Кед народ дочул че св. Василий чежко хори, и же му уж дохсдзи остатня годзина, пришол до дому святого владику, плакал и модлел ше. Св. Василий ище з циха бешедовал тым, котри го окружовали. Нагадовал им тоти поуки, цо им давал за живота; напоминал их на віше лепши и лепши живот. На концу цалком зазихнул його глас, и вигварел остатні слова: „Господи, я придавам свою душу до твоіх рукох“. Умар 1. I. 379. року.

На жаль, не бул на хованю (котре ше обавело найторжественейшэ) його приятел св. Григорий Назиянски, бо хори лежал у Селеуцкій, алє кед познейшэ пришол до Цезарей, виповед красну надгробну казань, котра ше ище нешкана зачувала.

Слика св. Василия.

Св. Григорий Назиянски гвари же св. Василий бул, бляди з длугоку браду; кед ше разгварял, та по мали бешедовал, а то прето, бо бул віше задумани у своїх глубоких думох. Бул бояжліви и прето ше цо веций клонел явных диспутох. Алє зато не бул жалосни, но процівно: весели, и любел ше разгваряц зос своіма приятелями. Віше бул мирни, и кед мал дакому дацо пригвариц, то зробел з найвекшую любову.

У єдним старым рукопису стой, же бул тілесно високи, сухи, слаби, и у ліці задумани.

Св. Василий бул вообще през цали живот хоровити, а то прето бо велью посцел и трапел ше; алє зато духовно бул моцни.

Хасен, яки принес св. Василий церкви Христовей.

Хасен, яки принес св. Василий церкви Христовей, то су: красни проповиди, цо их написал о створеню швета, о псалмох, о вири, о християнских обовязкох, о мученікох; його писма и послания школяром, монахом и іншим; його розправи о Духу Св.; його правила за монахах: кратки и обширни. У тих творох св. Василия находза ше науки, яки ище нешкана учени людзе муша чытац и преучовац, кед сцу у своіх писаньох добре виложиц науку Церкви Христовей.

Вічна памятка св. Василия. Служба Божа, котру зложел, а нешкана ше служи 10 раз до рока.

Основал монаши чин, котри ище нешкана постоі под меном „Чин св. Василия Вел.“, а правила цо их написал, служа не лем монахом його чина, алє и шицким другим монахом.

Як знаме, монахи були ище пред св. Василийом, лем же вони жили кажды за себе як пустиножителі. Св. Василий сце, да

монахи ведно жио у манастирох; кажди манастир да ма свого настоятеля, и манастири да су медзисобно повязани.

У духу правилох св. Василия настали и инши восточни чини. У Италии постої конгрегация св. Василия у Іротаферати; у Сириї постої конгрегация Салваториянох, Баладитох и Алепинох; а у нас Славянох чин св. Василия Вел.

Нешка ше нашо монахи волаю Василиянє, але давнейше ше так не волали, но напросто лем: монахи.

Перши реформатор восточных монахах бул св. священомученик Йосафат и киевски митрополит Венямин Рутский, котри 1614. року обновели монашество на чин св. Василия Вел. Друга реформа чина була у Галичини за Римского оца Льва XIII.

Тераз ше навершує 50 роки як чин св. Василия Вел. обновени, и крашне ше розвива. Чин ма 5 новиціяти: у Крехове (Галисія), у Мукачове (Подкарпатска Русь), у Биксаду (Румунська), у Мундаре (Канада) и не давно ше отворел и Бразилії. (До чина ше примаю: за клерикох, котри звершили голем 4 кляси гімназій, а за братох лаикох, котри виуча даяки занат). У Бучачу (Галиція) чин ма и місіонарську школу за виховане хлавцох, котри маю буц монахи. Нешка чин ма блізко 500 членох, 24 манастири и 7 місійски доми. Настоятель манастира ше вола: и гумен, настоятель єднай покраїни: протоигумен, а настоятель цалого чина: архимандрит, котри пребива у Риму. (Хто сце ступиц за монаха, треба да ше яви до того манастира, дзе ест новиціят). Ми на жаль у Югославії не мame ані єден мушки манастир. Але скорей були и у нас монахи Василиянє, бо перши нашо владикове були баш монахи. (Манастир бул у Марчи).

По правилох св. Василия постої и женски чин св. Василия (У нас постої таки манастир у Крижевцох и у Шиду).

Метрополит Шептицкий основал у духу правилох св. Василия Вел. чин Студитох у Галиції, котри ма свой новиціяйт у Уневу (Галиція).

Чи чин св. Василия приноши хасен Церкви Христовей? Приноши, бо: 1. у тим чину велі постали святи, 2. велі ше спасили лем по чину, 3. велі ше спаша лем у чину, 4. ест надія же чин и на далей да вельо святих, 5. члени чина робя над спасеньем не лем своїм, але и других душох.

О. Венедикт Сабов ЧСВВ.

Велика пятниця.

Тихо нині у церковці,
Вже замовкли дзвони,
Перед гробом Христа Спаса
Люди блють поклони.

Бо в том гробі положили
Найсвятійше тіло,
Що за гріхи всого світа
На хресті терпіло.

Зрадовались вороженьки
Що Христа үбили,
Що замученое тіло
В гробі положили.

І на гробі іще камінь
Великий поклали,
І гроб Христа, Спаса міра
Ще запечатали.

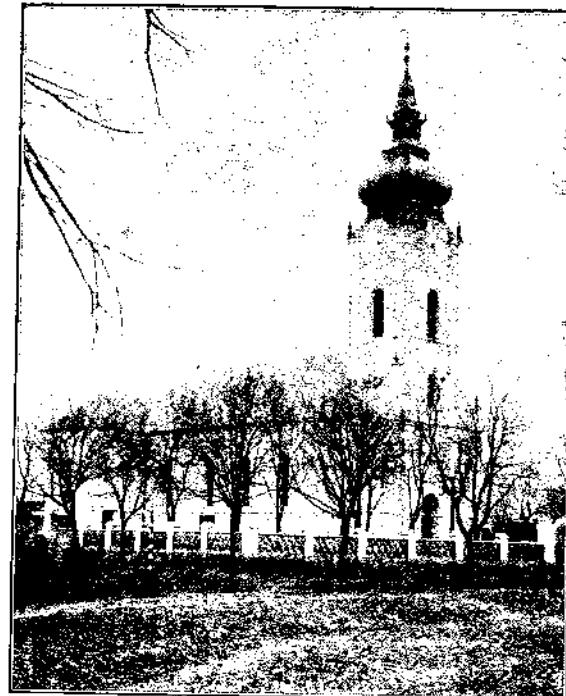
Та не довго ликували
Щезла вража сила
В три дні камінь одвалив ся
І печать пустила.

І воскрес Христос із мертвих
Яко побідитель,
І дав доказ всему світу
Що Вон Бог — Спаситель.

Михайло Сушко, селянин.

Нова парохиялна церква у Петровцох.

Нагли розвиток петровской парохії розказовал сам по себе, да ше церква, хтора була ище 1893. р. збудована, просторно увекша. Стара церква змесцела до себе зос нужду найвецей 800 души, а треба места 1500 душом у доме Божим. Стара церква, що ю збудувал † о. Радич, будована була за малу петровську парохию, а нешкайша петровска парохия велька, а ище векша будзе. Цеснота

Нова церква у Петровцох.

старей церкви укарала ше и з тим, же богати парохияне покупали себе столки и не питало ше на ліквідаціях, на келью [столак видзе, але ше куповало, гоч нешка, кед у нової церкви столки розпредани найдракше по 3.000 Дин., муніципальна судом гоніц длуство за стари столки. Богати дакле покупували столки, а худобнейши швет не могол легко дойсць до своєго столка, бо ані да стой не мал места, на хторим би могол мирно стац у доме Божому.

жим. А ипак церква є за шицких, шицкі би мушели у ней мац места Церква наша мала красни капитал що у готовим, що у облиціах, па що да ѹще предумує и бої прилапиц ще правда чежкей роботи, але роботи благословній на духовне добро шицких парохиянох. Та то була уж узрета ствар! На веліх засиданіях церкви, одбору, а и главних засиданіях заключене було, да ѹще наша церква розшири. И за чудо, док у кождай ствари вше єст и опозиція

Пошвецане крижа за турнію на церкви у Петровцох.

бо вше єст людзох, що ѿ кождай новосци, гоч вона и найлепша, прощивя уж кед не пре саму ствар, а воно прето, да мало швет о них бешедує, прощивно у Петровцох шицок народ бул зложни у тим, да ѿ церква увекша и кожди ѿ здушнє радовал новому дому Божому, що ѿ мал у Петровцох будовац.

Уж 1929. року були заправо предроботи за будоване церкви готови. План нової церкви, по хторим ѿ стара церква мала

предлужиц и домуровац зос новим олтаром и сакристиями на оби-
двох боках олтара, хлопска церква у своёй служини вицагнуц и
на боки вивесц, да церква дастане у своём фундаменту фурму
к креста, служніцы церковни поволані да врацаю церкви длуство
итд. шицко то було готове. Прилични пенежны капитал чекал, да
ше зос нім почне робиц. Але... Тот нещесліві „але“! Року 1930.
вишол час старому церк. одборови и выберал ше нови одбор. Па-
рохияне выбрали новых церковных одборнікох и то так, же зос
старого одбору остали лем пейцме, а седем новых одборнікох ви-
брано. Нови одбор потвердзены, пришагал и превжал свою длу-

Нукашньюосц новай парохиялнай церкви ў Петровцох.

жносци. У епископ. декрету ставено на шерцо цалому одбору будову новей церкви. Одбор ше прилапел тей велькай, святей роботи поважно и твардо. През цале лето робело ше на шицки боки, цегла ше пекла у валале на цеглярни Васіля Тиркайли, парохияне давали; хтори давали ограву за цегли, пісок ше вожел зос Дунаю, нови ше столки правели, на старей ше церкви валял олтар, фундаменти ше копали, мури муровали, цегелки за патос новей церкви ше правели итд. Шицка робота у істи час на шіцки боки, да єдна другей не завадза, єдна за другу не чека, а ипак да будзе у прави час поробена, а церква до ёшчэні готова, да ше може на кирбай пошвецці. Як цо годзінкар прави свойо кольчата каже обашка, а вецка их лем посклада и годзінка готова, так ше робе-

ло и зос петровску церкву. Та требало цалей церкви нову фурму дац, стари будована и нови до найлепшого шору и складу привесц, да будзе церква цалком нова, гоч ё з велькай часці стара, а да ше ипак старина не видзи. Велька то була робота, а шицко ше мало оконьчи и оконьчело ёш у пейзох мешацох. Та „градевна дозвола“ од державней власци пришла нам початком юна 1930. року, место да нам була у рукох уж у фебруару! А и кельо нас коштала? А чом то так?... То не повеме! Най то остане петровска тайна!... То ё тот „але“, цо сом го спомнул мало скрей! Не будзем опширеніше споминац тужби, не будзем споминац комисії ані клевети, телеграфски протести. Не будзем опширеніше-

Швецене паски ў Петровцох 1932. р.

споминац гарешт за штрелянє, „жобракох“, курнічки итд. итд. цо виношели шерца людски зос злобу зароснути, да мраз не спаднє на ліца даскељім и пред цалим руским народом, як цо им спаднул пред народом нашого валалу. Та церква була справена на одніманки на силу, а шицко пре руску пиху — гордосц, пре увредзену суету!

Приношиме даскелью образки новай петровской церкви. Читателе „Руского Календару“ можу видзиц вонкашні и нукашні випатрунок старей и новей церкви. Стара церква була дlugoka 17·50 м и мала простору 158 м², а нова дlugoka 30 м и ма 346 м² простору. Стара не мала ясного стилу, зос простым, дещанім сводом, а нова ё чисты романски стиль зос красними сводами и куполу. У старей церкви були бритки и неукусні столкі, у новей красны резбарени, яких нет у ані ўній церкви, цо ше шедал-

ка аутоматски сама дзвига, кед чловек у столку станє. У старей бул ёден ковруш високи, же ше лёдво з другого шору до олтару видзело, а и тот бул древени и неукусни, а нова ма три бетонски и укусни ковруши, цо су украс и так уж прекрасней церкви. Два ковруши у хлопской церкви су хлопски, а у женской церкви вельки ковруш в женски. Нова парохиялна церква у Петровцох ма и два сакристий. У ёднай су ризи итд. шицко, цо гу богослуженю припада а у другой ше тримаю Христов гроб, швички и друга дробенява а оталь водза гарадичи на казательницу новей церкви.

Церкву нашу будовал майстор Мартин Менгес з Вуковару. Столки нам правел Йосип Рудик з Вуковару. Цегелки за патос правел Ф. Райл зос Новей Паланки. Цала нова церква у Петровцох кошта 522.209·50 Дин., а збудовали ю: Михаил Бурчак и Мих. Олеар як туторе, а Дюра Гирйовати, Янко Мудри, Маньош Дюра, Планчак Диониз, Барна Осиф, Дудаш Штефан, Югас Янко, Новта Диониз, Иван Микола и Кетелеш Осиф як одборники, за пароха о. Михайла Бесерминї, а року 1930. Пошвецал ю наш владика Др. Дионизий Няради дня 14. октября истого року. Подчас будованя новей церкви шицке богослужене оконьчовало ше у сали „Просвітного Дружтва“, дзе ше и Найсвятейши Тайни чували, а оталь були на дзень пошвецаня церкви торжествено пренесены до новей церкви, да на новым прекрасним престолу пребываю медзи вирним петровским руским народом, котри збудованьом такей красней церкви дал свитли доказ своєй живей вири и ширей дзеки за ширене слави Божей.

Петровчань.

Писнь надгробна.

I.

Мой ше живот сконьчел,
Душа з цела вишла,
Я уж мирно лежим
З вами ше розходзим.
Пойдзем до цемного гроба
Там вас шицких чекаі будзем
Ао страшного суда.

II.

Ви ше зомну кайце,
Свойо души храньце,
За часу живота.
На шмерц ше рихтайце,
Широ ше Богу модліце
Шлізами ше ұмивайце
За грихи ше кайце.

III.

Не рихтайце добра
Маєтки на жеми
Бо вам ніч не треба
Лем шерца праведни.
Бо Бог праведни судия
Чистей души легко судзи
Да ей живот вични.

IV.

Бо ту на тим швеце,
Шицко таке кратке,
Живот паучина,
Лем нараз препадне
А хто ше ту не готове
Того вичне пекло чека
Ніхто го не спаше.

V.

Зато ше надайме,
У каждой годзини,
Же животу конец
И суд ше прибліжи
А Бог шицки нашо діла
На дзень суда нам виложи
Праведно розсудзи.

Зложел: Берци Бесерминї
з Коцюра.

(Шпива ше на глас; »Уж ми твойо тіло до гробу зложели«).

Св. Белармин.

Церквени Научитель и Бранитель св. Церкви.

Року 1931. Папа Пий XI. преглашал Белармина святым, а дораз потім дал му и титул Церковного Научителя и Бранителя. Як таки Белармин нешка стої у истим шоре зос св. Василем, Йоаном Зл., Атанасиом, Ефремом Сирским, Августином, Томом Аквінским, Франциском Салешким и др.

Св. Белармин жил у часах, кед протестанти под меном лутеранох, кальвінох, англіканох и др. найшоштрейше рубали на Церкву католіцку и шицкими ше силами старали да ей подкопу фундаменті. И кед би Церква Христова була лем людске діло, вони би то були и посцигли. По цалей християнскай Европи ширели свойо кнішки, у котрих писали, же вони зос старих церковных списательох доказу, же Церква католіцка научує криву науку. Нараз видали свойо пекольнн роботи у 13 кніжкох, дзе вшевлячину циганели и науку старих церковных списательох прекручовали, да доказу свойо криви науки.

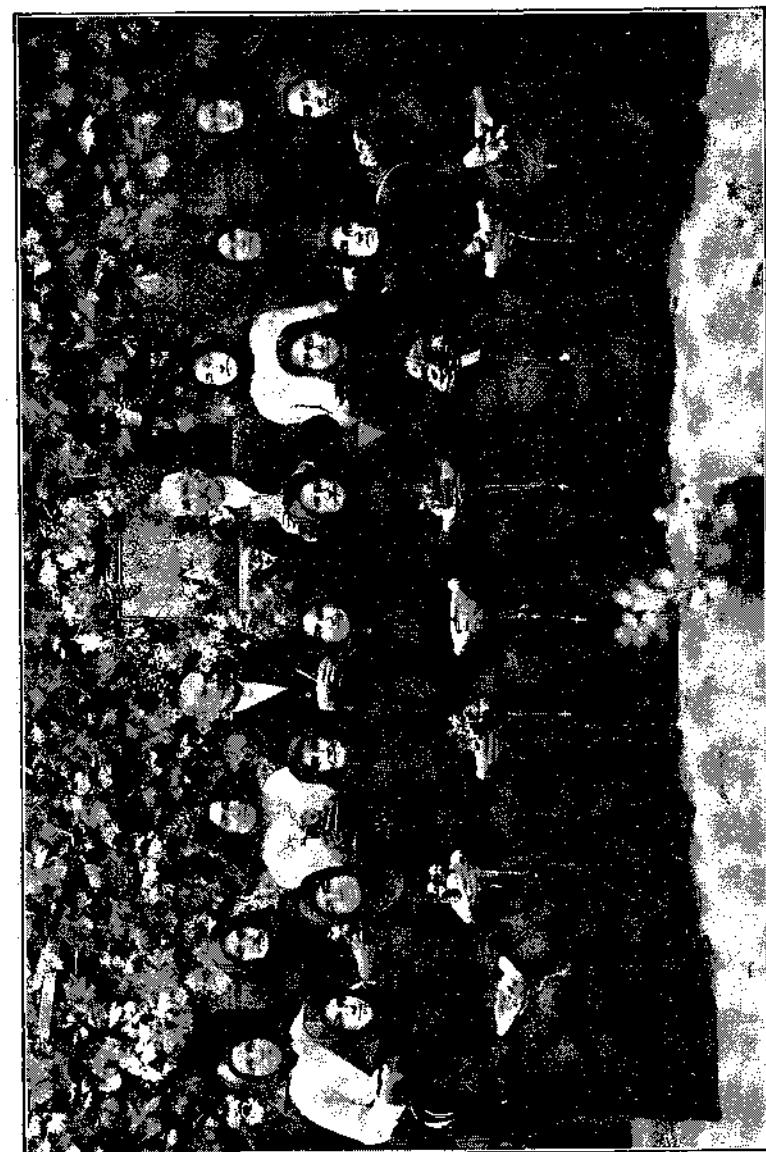
И їх робота не була без успіху. Превелі дали ше завесць и отпадли од Христовой Церкви. Отпадла скоро цала Німечина, Енглеска, Шведска, Норвешка, Голандска, Данска, Швицарска и поедни од славянских народах. Не треба ше чудовац, же теди и сами католіци постали скоро маловирни, кед видзели таки отпад од вири и Церкви Христовой.

Але Господь Ісус Христос остава віше зос свою Церкву. Вон ю и у тих чешких часах не зохабел. Вон пововал на ей обрану цале едно нове Товариство, котре забрало мено „Товариство Ісусово“. У тим Товариству виховал ше и св. Белармин, о котрим пишеме тоти даскельо слова.

Белармин ше родзел у горнай Італиї 1542. року од богатих родичох. Господь Бог го обдарел з величкими дарами. Родичи му дали добре виховане. Од младосци велью учел и скончел шицкі школи, яки теди постояли. Бул на школах крем своого родного места — Монтепулчано — у Риме, Флоренци, Мантови, затым Падови. Отамаль пошол до Голандії до Левену, дзе постал у 28. року священіком. Уж скорей як бул за священіка пошвецени, почал у церкви наказовац. Його казаня віше наполнеши церкву и шицкі жадали да слухаю того ученого проповідніка. Крем того вон бул там и професором.

Кед му було 36 роки поволал го Папа Григорий XIII. до Риму за професора на найвиших школох. Там остал през 12 роки.

Ту велью робел и писал. Найважпейше його діло у 3 великих кнішкох вишло под титулом „Контроверзій о розликох у вири проців кривовирцох тих часох“. Да напише тото свойо діло, вон пречитал

»Крачунске Дружтво« У Руским Керестуре.

іх циганства, яки вони видумали проци Церкви католіцкай, и прето забраньовали своїм вирним, да читаю тоти кнішки. Католіци на-процив ше цешели, радовали и аж їм при шерцу одлєхчело, бо ту мали шицки докази, же вира католіцка найсце вира од самого Ісуса Христа, и же протестанти циганство ширели и научовали.

Од того часу тоти кнішки почали ше ширит по цалим шве-це и вони до нешка маю свою превельку вредносц.

Крем того твору написал св. Белармин велью други кніжки. Едно од тих вельких ділох св. Белармина його Катахис, котри дожил 400 виданя и преложени оул на 60 язики. Тот Катахис ужи-ваю нашо браца у Карпатах до нешка.

Ето, такого человека выбрало себе Провидінне Боже, да брані Його св. Церкву од нових кривовирцох. И вон то найсце и випол-нел. Його кніжки позберили чисту, вичну науку Ісуса Христа и вони постали вельким жридлом за проповиди шицким священіком не лем у тамтим часу, але аж до нешка. Тоти діла розоткрили шицки ци-ганства, з котрима ше служели неприятелі Церкви, да заведзу людзох на отпад од католіцкей вири. И превелі ше найсце повра-цели. Так на пр. на проповідох самого св. Франциска Салеского обрацело ше до 10.000 кальвінох. Правда, протестанти ище и нешка постоя, бо велі и превелі одбивали а и тераз ище одбиваю ласку Божу, а Бог нікого не силує да приме Його св. виру.

По своїх ділох Белармин постал найславнішим чоловеком своєго часу. Але вон остал аж до своєї шмерци найсмиренійши. Себе віше волал „недостойним слугом Божим“. Бивал у малей хижочкі и крем кніжкох и св. хреста там ніч друге не тримал.

* * *

Написали зме тоді даскельо слова о вельким и ученим Белармину прето, бо його велька душа з окремишню любовию лю-бела нашу епархию у єй перших початкох. Вон видал у Риму року 1911. документ з котрим шведочи, же наш перши владика Симеон Вратаня, до його рукох положел исповидане св. вири и пошведочел, же до конца своєго животу остане вири Церкви католіцкай. Владика Симеон велью раз ше обрацел на св. Белармина у своїх чеж-ких роботох за дсбру пораду и вон му давал не лем добри поради але го и цешел у його чежких крижох.

Достойно прето и праведно, же би и наша епархия зос окремишнім почитанем почитовала того велького и святого человека особено у днєшніх чежких часох. Вон любел нашу епархию и по-магал ю у єй початок, док жил на тим швеце. Не меней ю и тераз люби и його помоц будзе тераз векша и успинеяша.

† Діонізій, владика.

ЛІТЕРАТУРНА ЧАСЦ -- (Писні — приповедки — драми) --

Осиф К.:

Родими край.

Твою слику, твою красу
Вше у шерцу чувам,
И як дзецко свою мацер
Я це не забувам.

Знам радосци а и смутки,
Цо у себе криеш,
Познам воздух, жем и воду,
Шицко — знам як жиеш.

Перши сон ми твойо писні
На очи складали,
Перши зной ми твойо витри
З чола үцерали.

Перша слизза з моего ока .
Твою жем заляла
Та ю на віше з моїм шерцом
И з душу звязала.

Перши болі я у твойм
Кридлу прехорйовал,
На молитву свойо ручки
Першираз зложовал.

Мертвe целo наймишних ми
Твоя рука бере,
На іх гробе твойо квеце
Росквита и прее.

Подумаце себе, же дідо тутор озда у дачим барз настрадал, же му дахто мили умар, або таке дацо, та же ше прето пременел. Так у кнїжкох обычно пишу, але я ище не видзел такого чловека, хтори би преламал свой норов пре нещесце. Верба остане верба, гоч ше зламе, а ні́да ше не преруци на кайсу або на яблоню. Але кед маце даяке младе непознате древко, та не можеце знац, же цо у нім шедзи: яки будзе мац квіт, а яки плод. Воно ше само преукаже, кед му придзе време.

А людзе обычно так меняю свою норов, же дозреваю. Хто бы подумал, же на коляцим ружовим прцу будзе таки красни квет?

Так ше и дідо тутор пременел — мало по мало, з дня на дзень, з року на рок, ані сам не знал, кеди. Любов ту франти осталася му навше, лем же престал штухац людзох зос свою франту, а патрел, лем да їх розвешелі. И тераз ходзел по свацбах и питанкох, але як староста и видавач. Ніхто не знал таки бешеди и наздравици, цо їх маю гуториц старостове и видаваче, як цо вон знал. Так му ишло, як кед квеце зос жеми рошне. Шицки ше од нього учели, цо сцели буц старостове на свацби и видаваче на питанкох.

А на обедзе, кед треба и умартого зос добрым спомнуц и тих, цо живи остали, поцещиц, дідо тутор летал як шкорванок мэдзи жему и небом, та Богу на славу и людзом на поцешене прегварял. Таку му душу Бог дал и до того вон ше вжал.

Ридко ест паасты, цо любя читац кнїжки. А дідо тутор так любел кнїжки, як кед бул паноцец, а не пааст. И лем таке гледал, зос чого мож набрац найвисшу мудросц, зос чого ше пребыва божа сила и премудросц. Святе писмо, жития святых, кояки стари писани, а недрукованы хроники — у тим ше дідо тутор любовал и тото знал. И сам писал хронику нашого валалу: кеди була велька вода, кеди каменец побил, кеди бул владика, кеди церква оправяна, кеди нова школа вимурована . . .

У нім жила цала история нашего валалу. Вецей, як цо у кнїжкох написане, знал дідо тутор о тим, кеди ше перши Руснацы до Бачкей приселели и як ту жили.

Ніраз нам приповедал, же перши Руснацы не могли у Бачкей обстасц, бо теди цала долня Бачка була ёден рит, та ше назад на Горніцу врацели. — Ні будземе з жабами воду пити, як жаби жити! — так вон гуторел, же вони гуторели.

А кельо знал приповедац о „урбару“ (паньщина) па о буни 1848. року! Озда сце чули за тоти руски „два снопи“ у Бачкей. То дідо тутор, кед на то зишло, вше приповедал. Ні́да ше не признал, же то вон сам видумал, але я сигурни, же то його видумки.

Кед выбухла буна у Мадярскай 1848. року — приповедал

дідо тутор — та руски цар писал царови у Бейчу: Меркуй Ти на тоти мойо два снопи, цо їх мам у Бачкей — на Керестур и Коцур... Та лем прето Керестур и Коцур у буни добре прешли: ані Мадяре, ані Руси ўм ніч не зробели.

Знал дідо тутор, же то наисце не так было, як вон ту приповедал, але знал и тово, же би требало, да так было. Руснацы у Бачкей не мицали ше до буни, та прето їх ані ёдна странка не рушала. Але дідо тутор сцел зос свою приповедку преславиц бачванских Руснацох, же о їх сам руски цар зна и памета. Так дідо тутор бул тот, цо у найгорших часох не дал заспац нашей национальнай свидомосци, але наново вязал бій ніткі зос далёким, вельким руским народом.

Квітна недзеля («багніткі») у Руским Керестуре.

При приповеданю мал дідо тутор таки силни звод, як кед вельки диждж пада та кождому квету и желеняви дораз до сподку пребис. Кед читал псалтир при умартому, або кед читал и толковал женом жития святых у вельким посце у школи, та ше женом видзело, же не лем чую, цо дідо тутор чита и гутори, але же и на власни очи шицко видза.

Кед бим з двома словами мал описац діда тутора, та бим то не могол инышак описац, як „нешвецени паноцец“.

Та вец ше не зачудуеце, же кед ше випражнело место тутора нашей велькай капліці „водици“, цо ю мame на полю, та вибор одразу випад на діда тутора. И туторел дідо през длуги роки

до своєї шмерци. А ми младши иньшак го ай не волали, як „дідю тутор“.

* * *

Кеди год мала буц Служба у водиці, дідо тутор мал церкву отвориць, шицько приготовиць, а вец заш шицько поодкладаць и водицу у замкнуць. Рыдко кеди одвез ше дідо тутор до водиці з паном отцом на кочу, а частейше ишол пешо зос женами. Невельки, досць груби чловек, твар цала обривена, власи по шию, чарни шмати, з амрелом под пазуху — так го и нєшка видзим, як идзе зос побожніма женами до водиці, а по драже їм толкує святы правди, отвера їм душу и шерцо, же би могли видзиць и полюбіць того, чо божо на швеце.

Не думайце себе, же то легто читаць божу писню у створеним швеце. Конь и крава пашу праву, латря на квецики по поплю, а не видза їх; над німа шпива шкорванок, але го вони не чую. А кельо єст таки людзе, цо сами од себе можу осетиць лем грубши ствари на швеце, як кед би не мали чловеческу душу у себе.

Ишли людзе до водиці на яр рано; желене жито аж за очи лапало, так ше швицело на раним слунку, кеди — некеди здихнуло себе и заколісало ше, як габи на чистей воді. Шкорванок ше давигал гу небу та шпивал, як кед би ангел грал на небе на оргонох, на ценких гласох.

— Шпива нам божи шпивак! — озвал ше дідо тутор гу женом, цо ишли коло нього.

— Ой Боже, та яки шпивак, кед не чуць нікого, ані не видно! — чудовали ше жени.

— Ша шкорванок нам шпива! — одповед тутор.

— Ой наисце! — одповедли жени.

А дідо тутор почал їм толковаць:

— Бо то треба знаць, же шкорванок не сам од себе так шпива, але так го Бог створел, так Бог сцел. Чом же риба не вида зос себе глас, гоч ю и забиваю? Конь регочи, крава ричи, гуска тата — шицько то ма свой закон и звод. А шкорванок шпива, бо ма гармоники у гарлі, Бог му дал гармоники до гарла — ошміховал ше дідо тутор, кед тото гуторел.

— Озда наисце гармоники? — чудовала ше якаш жена. А дідо:

— Гармоники ше сами од себе не поскладаю. Чловек їх муши видумаць и поскладаць. А чловек мудрейши од гармоникох. Та так и шкорванкови таке шпиваце гарло дал тот, цо мудрейши од шкорванка.

— Ша знаце, же лем Бог! — додала єдна жена.

На концу дідо тутор розповед жено и легенду о шкорванку, яку сам видумал:

— Спредз шкорванок лем так шпивал, як обычни ташок. Але як тераз, так и одпредз мал обичай у полю жиць и ноцоваць. Кед Христос воскрес вщас рано, шкорванок перши го обачел, та прильцел гу Пречистей Діви зос радосну новину: Воскрес твой Син, воскрес!

И кед Христос пришол гу своеї святей Мацери указаць, а вона уж знала, же ей Син воскрес.

— Хто ше Ци то перши явел? — запитал Христос свою святу Мацер.

А вона му дала одвіт: шкорванок, цо у полю живе и нопує, вон ми перши явел о твоім воскресенню.

И за награду казал Христос, же би шкорванок кожде рано под небо летал та, як лем найкрасше мож, шпивал о воскресенню.

Видзице, таки бешеди мал дідо тутор зос людзми, кед ишол з німа до водиці, або ше з водиці врацал.

Інъши раз приповедал дідо тутор о траві, о руменцу, о житу, о дижджу, о слунку... Як о цару Саламоне написане у св. писму, же знал розправяць о рошлінох и о жвирох, так и дідо тутор знал розправяць о шицьких створох. А вшадзи видзел и видзвіговал тово, цо божо, у чим найвекша чловеческа мудросць. През телі роки и роки вон зос свою мудросць наполнял кожду душу у нашим валале, як шерцо наполнює зос креву кожду жилку.

Кед дідо тутор умар, предаваняли му не лем у валале у церкви, але и у водиці. Йому єдному прето, же бул водицов тутор пред телі роки.

То не таки обичай, але хтошкань ше осетел, же такому туторови так треба зробиць.

И розношел ше глас водицовых дзвонах по отвореним поплю (а було то на яр), та явял шкорванком и кождэй травички и руменцу и житу и слунку, же умар тот, цо о ніх паметал и о ніх наказовал, та їх напоминал глас водицовых дзвонах, же би ше по своёму Богу модлели, да їх Бог не охаби широтами, але да пошиле нашледніка дідови туторови, хтори би о ніх паметал и їх розумел и людзом толковал божу премудросць и славу, цо ше преявя у кождым створеню на швеце.

Габор Костельник:

Ярнє слунко.

Яй, отвор ше, небо,
Та випущ слунечко,
Та най нам швет озлаци,
Та най нам яр ше враци!

Яй, душа нам рада
Вилезнц зос блата,
Бо кадзи лем попатри,
Та жимске блато вшадзи.

Як древа през лісца,
И ми так през жица;
Як у цемніци да зме,
Та стари зме предчаине.

Яй, отвор ше, небо,
Та випущ слунечко,
Та най нам швет озлаци,
Най младосц нам ше враци!

Под небо премиile
Шкорваньчик ше дзвигнє,
Та шпивац, шпивац будзе,
А з нім и я и ліодзе.

Заквитню оргони,
Запахню на гони —
Яй, живот заш воскрешнє,
Та младосц нам принеше!

7. IV. 1932.

О. Др. Г. Костельник:

„Най буде воля твоя . . .“ (З „Пісні Богови“)

Слава и повага нашого поета з бачванських ровніюх, з матки наших валалох — Керестура, давніга ше по виданю „Пісні Богови“ до європейских вимирох. Глібоки філозофични думки, питаня, що мучили человека од кеди швет постії, прекрасни душевни настрої, а крем шицького того чар його бешеди и величина поетського таланту — то ето причини, котри зробили тути книжку нашого Габра Костельника познатом за межами українських жемох. Не задоволели би зме своей должності, кед би зме ше, особено інтелігенція, не упознали з тим спомнутим твором. Бо ми ше іншак хвалиме, же наша гарсточка вируцела зос себе великого человека, гоч може 90% нас не познаме його твори більше (особено писани на чисто літературним языку). Подаваме преложену єдну од найкрасших писньох. У ней на поетични способ винесени його патріотични почування.

„Пісня Богови“ будзе, випатра, преложена на хорв. мову. Р. М.

На тисяч способи пребудауеш ме з кождодневного сну и волаш ме: Ідз за мну!

Господи, ето ідзем! Ідзем за Тобу по твоїх шлядох, раздумуем о Твоїх Таємних знаках, зберам их у памяти и у шерцу — а ище не досц, не досц!

Хто виповед остатнє слово о Тебе, незглібимий Творче живота! Гоч лем о єдним твоим твору бешедую людзя од викох а ище ше не вигварели. А цо же о Тебе самому? О шицьких Твоих ділох? Кадзи не попатрим, кеди не попатрим, нови тайни находзим — єдну зрозумим, а вона дзешец нових тайнох цага за собу. Тисяч зрозумим и погодзим ше з німа, а ту нова, цо роздзера моё шерцо и зневолює ме у покори здац ше на Тебе и у покори розвязку гледац.

Нет Тебе конца, нет остатнього слова о Тебе и о Твоих ділох! Чом? Бо нам конец не Ту на чеми!

*

Чом, ах чом — о Твотче всемогучи и справедліви, — мой бідни народ, бідни од викох, так страда? Чом нет за нъго права и шлебоди, кед ест за інших? Па и у часох, кед шицки явно признали „шлебоду кождому народови“, за мой народ нет шлебоди. За нъго гуторя:

„А чи вон народ?“ — А цо же ми? древо у леше, да кажди завежнє з нъогс цо веци, зрубе то и грее ше при нъому?... Нещесна наша Україна - мати!

Гнію косци наших братох и синох, цо станули за шлебоду України, — гнію як нелюдски косци. А живим нам судза тоти, цо би им мали ми судзиц. Хто приде, хто не будз, змишус нас з блатом. Шмее ше з наших слізох, бави ше з нашим шерцом як дзецко з бабку: цо сце, то роби. Овлажени цемніци од наших слізох, камене з нашу креву плаче. Жем наша нашим цинтором постала — и ніхто да ше завежне за нас! Чом не прегваря небеса Твойо — сили Твойо?

Представа »Ефтайовей Дзивки«

драми нашого поета І. Косгельника. Представа бавена з вельким успіхом на керестурски кирбай 1932. р.

З якими силами засиліц шерцо, же би ше то прецерпело?
Стукане и плач — наша кождодневна „мова і розмова“.

Розумим страданя перших християнох: без ніх би Твойо
Слово випатрало як притча. З їх жертву и ми нєшка жиєме. Вель-
ке діло зробел Ти з їх мукох!

Чи из наших то зробиш? Чи Ти выбрал нас як tot тварди
камень, же би ше други на нас вигладзовали? Чи нас вигладзуєш?

Чекаме, аж ше вияви тварда Твойя тайна.

Але зос смутку и зла разбегую ше нашю думки по шицких
драгох, да приспоря розвязку тей Твойя тайни, — бо вона раззе-

ра нашо шерцо. Чежко зрозумиц, а ище чежце през зрозуменя церпиц.

Творче таємни! Хто повед о Тебе остатне слово? У Твоих рукох доля и мойого народу. Я чоловек, и то розумим, же за чловека найвисши закон: „Най будзе воля Твоя.

Я, богоборец, на завершене моєй кождодневній борби шептам: Най будзе воля Твоя!

Андрей Мудри:

Україно, наша дідовщино!

Вжалл сом книжку — историо швета,
Сцел сом читац историо нашу,
Историо нашей України,
Тей нєщесней нашей дідовщини.

Преврацал сом писани папери,
Думки моёю по швеце лєцели,
А очи ми тү страну гледали
Дзе би погляд радо затримали.

Але дармо тү страну сом гледал,
Историо нашу сом не нашол,
История нашей України
Рострешена по цудзей цудзини!

И теди сом у жалю запитал;
Україно, старих нам коліско,
Дзе ци твоя прешлосць записана,
Дзе ци слава в креви окупана?

Україно, наша дідовщино,
Славу твою други ци одняли,
З ню ше други хвалі и поноши,
Твой род другим сили своёю троши.

Твойо дзеци другим ше ховаю,
Под цудзим ше ярмом угинаю,
Украіно, ти надійо наша,
Гвізди твойо над тобу ше гаша.

Украіно, дідовщино наша,
Розпаль шветло, най нігда не згашнє,
Ясне шветло твоей слави, моці
Най зашвици и ў нашей ноцы!

Михайло Ковач:
(Задунайов)

Хто бул найдурнейши.

Да ми пребачице, так вам то було:

Познато вам, же я мал дакеди жену. Єдного дня гварим я ей.
Не скруцуй ти стара геваль лебо тамаль, але патри намир
шицко цо треба намириц, облец ше... и як ше гвари, маш ме по-
слухац. Сцем да пойдзеш зомну до Сріму!

— Ба я не пойдзем! Идзце ви сами.

А я да ми пребачице таки нагівани почал такой льовч
зінімац. Цо сом знал — поведэце?

Думал сом себе — то лічі! А вона — як гвари — видзела
же я почал мудру политику, та думала — ша не така шалена була,
бо ё з мудрей файти, — же будзе розумнейше послухац свогога
супруга, хторому обецала вірносц аж до шмерци — та пошла
оконьчиц — як ше гвари — мою волю.

Я намасцел коч, рихтал слами, попрагал коні, шеднул та
чекам.

— Не поведли сце нам діду нач сце ше зрихтали до Сріму?
На кирбай, лебо питанкі?

Та яке! Ишол сом до Сріму, як ше гвари, да ми преба-
чице, на шліўки и орехи. Тарговел я у своё време, док були лепши
часи, цо же ты думаш. Несцел я шедзиц зос прекриженим руками.

... Но хайде отвор капуру, гварим я ей — кед ши ше
зрихтала, да виженем коч на драгу, а ти потым заври, замкні а

ключ однеш до сушеда. Не забудз ей повесц, най примеркуе на
обисце. За три дні ми ше враціме.

Шицко на власку так зробела! Гат, цо же знала, старшого
ше муши слухац....

* * *

Мал сом як ше гвари єдного коніка и жену, да ми преба-
чице, та сом себе думал: добра то ствар мац два вірни особи. Конь
це цага накрай швета кед сцеш, там дзе ше сходзі небо зос жему,
а жена це як ше гвари розбере, помощница ци ё и права рука —
так сом себе думал. Вежнем ю та ми поможе а ми швета увидзі,
та як ше гвари — змудри. Будзе розумнейша, ша уж сплешнела
коло тей котлянки. А, да ми пребачице, ані сом не таки чловек,
як цо були други та да тримам жену — як ше гвари, — на
ланцушку, лебо лем зато да ми мачанки варі и курчата карми. Я
ю барз поштовал. Ей чи то чежко такому розумному чловекові, да
ми пребачице, як я, цо би сцел кождому по волі зробіц па і своеї
жени? Сцеш ю научиц розума, а вона ше тарга, як целе на штрань-
чуку. Так, як ше гвари, сцел сом и мою вжац зос собу на шліўки.

Але да ми пребачице, моя жена була вельки зазрак! — Бог
най ей души да места у раю, а то нашо жени шицки такі. Не
одліпи ше од пеца, як да гу ньюму приросла... пойдзе на конец
валала, на полью, та дума же то швета за тим валалом нѣт. А
Срім то дума же, да ми пребачице, друга держава, же други цар
там царуе.

Правда, тераз уж кус лепші бо тоти гайзібани, тоти авто-
мобіли, та леца як през розум... на небо це лем не однешу. А
як ше гвари, док моя покойна жила та то так не було.

Та, як сом гварел, и вона шаленъша була як нешнейши же-
ни. Нігдзе не ходзела, нігдзе не була, але телью знала приповедац,
— дакеди аж допила, дакеди, як ше гвари, могол сом застановиц
тоту бешеду, лем — да ми пребачице, зос льовчу. А кед ци спадла
ноц, не вишла би ци вона вонка сама, да ю с коліком гоніш. Як ше
гвари, віше сом ю мушел, да ми пребачице... водзиц. Так якишк
босорки, та мертві ставаю, та тото та гевто, віше дацо...

* * *

— Добре діду, а кеди же нам повече, цо далей було. Цо же
було там у Сріму?

— Чекай сину, як ше гвари, помали та ше и стара влапи.
И я думал же то треба нагліц и шицко кождому указац, але сом
ше научел же хлопска робота не за жени. Вжал сом жену зос

собу — а, як ше гвари, лепше би було да сом ю не брал. Лем сам ше, як ше гвари, секирал и на концу опстал.

— Опстал! Як?

— Не нагліце ше, шицко вам поприповедам.

... Однёсла вона ключ до сущеди, шедла тумне, та, як ше гвари, чмігнул сом з батогом и рушели зме ше. Жегнала ше, Боже, жегнала; лем пре тово жегнане ма ей душа буц у раю. Мушел сом ю зопрец. Та престань жено, докля же будзеш.

— Незнаце ви, Михале, — гвари вона — як ше я цошкаль бойм! Лем да нам ше ніч не случи. Да нам ніч не прейдзе драгу...

А била тебе бида, цо би це била, думам я себе, та я вадзим бригу о шлівкох а вона ше стара, да нам драгу ніхто не прейдзе...

Вожели зме ше так през наш хотар ище як так. И до другого валалу Боже помож, але далей, кед ми почала клепетац, да ми пребачице, ягод — говля. Та тата хижка у тим валале иста истучка як наша, а тата як жидова, а церква не красна, а гевта жена яка шмишна. Гварим вам як говля.

И читкам и благам а я! Трапала, трапала як ю лем язик не болел.

* * *

Дошли зме гу Дунаю. Слунко було високо дас на два потпорки; мали зме ище часу прейсц прейга и у першим валале преноцовац. Але да ми пребачице, збунел сом ше кед сом гварел, же е говля, бо говля люби воду, а моя да ошалела кед збачела Дунай. Доженем коч гу Дунаю, вименім карту и сцем нагнац до скели. Швет ше гарне, а моя баба, да ми пребачице, верци ше на тим шедзиску як квока.

— Та ошлепли сце чи цо? Подавиме ше як курчата у помийох! — и такой трабе зайду, и бере ше долу. Вона не пойдзе, па роб цо сцеш.

А не досц було, же ше жена плащела, але и преклята кобула надзвігла да ми пребачице — хвост, а тово здраве око обрацела до коча, (на друге була, як ше гвари, шлєпа). Обрацела главу на мене и чека. Не пойдзе и вона па ю забий. Цо робиц? Швет ше циска. Ёдни лаю, бо сом перши гнал, та сом закерчел драгу, други ше шмею, а у мене трепе шерцо, да ми пребачице, як пранік. А як би и не! Ту кобула упарла шицки штири, ту жена зос зайду на хрыбце, ту я, як ше гвари, дудрем, аж настражах и вадзим ше зос

жену так по руски. Кед ми дошло, як ше гвари аж под гагор, а я тэди зврещал: „А Дунай вам ище ваш женски! Бодай би вас полі-

тал и едну и другу. Та зато я вас вжал зос собу да ше ту ём!?”.

Да тельо швета не было, та бим почал, „мудру политику”, але так сом лем зишол и почал дриляц коч. Не ишло. И ёдни и

други колеса ані рушиц... а баба клепета и як ше гвари немогом на концу иньшак, але виняц шекеру та ёй гварим:

— Ти кед нє узихнеш, та ци главу одотнем, а твоей шестри, да ми пребачице, розмерам драгу. Нє будзеце ви мне, як ше гвари, жрец. — Баба була розумна, знала цо думам, та узихла. Але ище кобула осталася, а я як на рожню; шицок замурцкани влапим шекеру, па з обухом тут ней: „Закон ци твой коньски, кед це утнем з тим обухом, та прелещиш цалком през Дунай...“ и таки нагнёвани лем ю трешнем з обухом як ше гвари по окульрох. Кед ци ше моя кобула схопи, па скоком до скели. Но верце людзе, теди сом ше такоенки покаял, же сом гварел най их Дунай поліга. Да нє было людзох, озда би их наисце чорт однёс.

А да сце чули жену як врещала! Но ні́да сце таке не видзели. Нє мож их було цалом драгом през Дунай умириц...

Давно ше уж спущел вечар, кед зме дошли до того валалу дзе зме мали ноцовац.

* * *

Кед би сом вам шицко од слова до слова поприповедал цо я шицко не чул, док сом шлівки не купел, опухнул би ми, да пребачице, язик. А вона да место того празного трепаня з язиком, трепала конопи та би витрапала озда штири крижи. Прешли зме по Срімі велью валали, були зме як ше гвари аж у Граніци*) и лёдво нашли таки красни шлівки и орехи. Накладол сом на коч та хайд дому...

А як ше гвари ви знаце лебо не знаце, же яка там жем. Нє так то як у нас. Ту видзем на пажицу за валал та видзим, так повесц, пол швета. Мили Боже, полью до поля, ровніна широка, през краю. Станеш и патриш, а не можеш ока застановиц, леци, сце шицко облапиц. Слунко кед шеда, кед запалі тоти нашо богати поля та горя, горя... мили Боже, як лічка младей дзвівки од даякей красней думки. А вам ше теди дух ведно зос класками заколішне и препушча ше витрику да го дзвігнє високо више од шковранчка... Польй вам ше душа, як погар доброго вина, и вре...

Ей, чи то нє крашне у нас! Бо як ше гвари ми на то научели и туту при росли зос цалу свою душу. А там иньшак. Цалком иньшак.

Преходзите горе долу. Ту лес, там полью, там пажица, там вас заш драга водзі високо, думаце на небо вас одведзе... Патрице долу, а у главі вам ше круци. Патрице долу и нє верице. Людзе, статок, кочи и коні випатраю як бависка за дзеци. Та вец заш ровніна, як у нас и так през краю.

*) Край коло Савы.

А ўх леси! Красота! Преходзели зме през ніх и коло ніх. Кед видзіш тоти сторочни древа, як ше пишно дзвигаю тут небу та теди осетиши, яки чловел мали. А тото облечиво — яки гадваб! То, як ше гвари, не скравал гочячки сабол, и не купене у Варади-не, але таке як зляте...

* * *

Ідземе нас двойо, як ше гвари, помали назад, а я жени указуем: Палеа яки нам заяц пребег драгу, пал'а гевтот грунчок, як му пристава била хижочка у виніци.

Але моя жена, да ми пребачице, не знала цо то красне. Лем ми приповеда, як ше бої, бо андя Маркова ішла раз през лес та видзела чарнога младия зос покретку, а у білючкіх білих шматох... А вец далей як цошка барз сущало и лецело понад лес та ше реготало... Я, як ше гвари, шмеем ше и гуторим ёй, як то шалене и не правда.

Коч нам шкрапіл под терху, а я кед видзел же дармо бабу учим розума, та сом узихнул. Баба далей млея, а я запалел піпку да одплашим суніогі. Кобула махала з хвостом и цагала нас двойо зос шлівкамі. Помали ше спуштовал вечар. Цеплючки цепли. Цінь од горох оцаговала ше на дługoko и вше баржей цемнела.

Драга нас водзела до леса... як до гонку. И з єдного и з другого боку спущали ше конари, як да жадаю скриц гевто, цо под німа. Курим я на піпку, а кобула, да ми пребачице, маха з хвостом. И єдно и друге, як ше гвари, так навікло. Баба меле, але то так ше гвари, да ми пребачице, хиба бабицова, бо ёй по кре-щеню баржей подрезала язик.

Стретнємє ше баш при початку леса, з якимшик чловеком. Питам ше го за драгу... Гварим му: нє ишол сом тадзи, а гваря же драга тадзи кратша, та ми поведз, чи ёст велью през лес, бо як ше гвари, несцел бим у нім заноцовац.

— Ба ви — гвари тот чловек — за два годзіни видзеце з ніного. Досц е длуги, а не тельо е длуги, кельо нє ровна драга Маце, гвари чловек, даскельо раз ше драпац на брег, а даскельо раз зіходзиц.

— Не гутор... Но я не будзем у нім ноцовац па да ме забиеш. Будземе гоч цалу ноц путовац — гвари моя покойна.

Утнем кобулу та гайд далей. Крохай по крохай. Далеко у леше чуц як одбренчую копита нашей кобули и шкрапотане коча...

Як ше гвари, док сом бул у своёй младосци, ішол сом през лес... але не з бабу. А то ідзеш з бабу та, да ми пребачице, и

сам поставаш баба. „... тада нас лем не пущаю... а дотлі...“ гвари — „росплетала власи и красна була... шедзела под деревом...“ так чуем як вшеровно тре...

— Престань... Дунай ци твой, бо це дораз зруцим скоча, гварим я ей. Ша, як ше гвари, и мне од розума отплашиш.

* * *

Спущела ше и ноц. Надалеко по леше ніч не чуц. Вшадзи мир. Лем нашо колеса лопатаю. Нігдае нікого. Кед сом лем дакеди могол дзвигнуц главу, видзел сом, як над нами бліща гвоздочки...

— Михале, я ше боім! — и припива ше гумнє, да ми пребачице як мачатко.

— Та не будз дурна, чого ше маш бац, кед я ту. Ша я це чувам.

— Михале, я ше барз боім!...

— А Дунай ци твой... Звершал я, але такой сом узих, бо тот „Дунай“, так ше розлял по леше, же аж мне цошкаль ущипло як ше гвари за душу. Гучало по леше, а у мне почало исто, да пребачице, шерцо трепац... Злекол сом ше, як ше гвари, сам од себе...

Нараз чи то правда, чи ше ми лем шніло. Далеко дзешкаль у леше учул сом якешик страшне реване. Здабало на пше брехане, але страшнейше. Мне ше власи надзвигли а баба, да ми пребачице, сцела умрец. Припила ше гу мне и ай да дыхнє. Кобула надзвигла тото здраве око и стригла з ухами, да ми пребачице, як зяц. А вец — скоком.

Як ше гвари — цо тераз? Стануц нестанем. Назад ше врачиц? — не врацим ше. Найлепше будзе, пущим коня най бежи гоч такой здохнє. Ша тот страх би сом не жадал ай неприятельови.

Бежи мой конь, бабу як ше гвари, жима трепе, а мне да ми пребачице, зуби цвенкаю. Видзи ше ми, же кобула не досц бежи... Нараз, — заш тот исти рев... а лес гучи... думаш древа праскаю. Шицок ше лес на тебе складзе...

Цма... пальца, як ше гвари, пред носом не видно, а гевто у леше дзешка пред тобу вици, роздзера ше, гирми — страх.

Як дзеци да плачу, а вец як да ше мачки дру, як да фарфии трубя.

Не досц то, але осетим, же и за нами цошкаль лопата, як кед би даци бежжало. Огляднем ше — ніч не видзим.

Но, думам себе, тей кобули шицки штыри поламем, кед так помали бежи.

Двараз, трираз заревало, а я би теди найволел да ми пре-

бачице, да сом ше был могол претвориц до пипки... Бо гевто віше бліше приходзело и страшне реване віше не яснейше чуло.

Нараз моя кобула стане и обраци здраве око напредок... лем ёден час, вец ше випла на два ноги, скруцела, предне колесо ше надзвигло, моя покойна указала з пальцом пред коч и лем цо досцигла повесц. „Яй Михале, шмерц!“, а коч ше нашол знамі ведно у ярку... Шлівки, орехи, баба и задні колеса шицко остало у ярку. Кобула з предніма колесами сцекала, лем дубонь копітох и черепчане льовчох було чуц. Бабу затрапала зайда и шлівки, а мне прыцисла драбинка.

Шерцо, гоч яки сом, як ше гвари, шмелі — зишло ми дакус ніжей од коленох... Ледво сом мал тельо шмелосци надзвигнуц главу, чи ёст даци на драже. Заш ми не дзвигли власи, а шерцо ше спущело ище дакус ніжей. Тото, цо баба указала, збачел и я. Стало на драже и махало з руками дзекеди з главу. Очі, да ми пребачице, мало як сакайтови, а друге сом не видзел лем ище нос. Нос здабал на торбу з паром. Мне вошол чорт до ногох и мушел сом гоч як сом несцел дзвигнуц ше и сцекац. Не же сом ше бал, але як тот гвари, цошкаль ме гнало да сцекам. Сцекал сом ай сам незнам покля, док ми нараз цошка не подоцало ноги, а я ше змотал на жем и почал ше котуляц. Не же сом ше сам котулял, але ме цошка дриляло, мотало, чловек би повед — мертві до своєй бунди. Сцем стануц — ай, а немож! Сцисло ми цошка колена под браду, замотало до обруча и котуляло ме, Боже, котуляло! Трешне ме раз до того древа, раз до того, и віше далей котирбича аж осетям, як замну тото чудовиско бежи и віше ровно ше регота...

Ледво ледво застановим ше... Кельо сом бул на тим месце, незнам. Цошка ме давело, сцискало, не дало дихац. Покаял сом ше за шицки своё грихи, обецал сом, як ше гвари, Богу, же не будзем нігда вецей з бабу водзиц „мудру политику“ и же ше, як ше гвари, цалком, од кореня поправим, лем кед ми Бог поможе вимотац ше з тей чортовей бунди...

Може би я там остал на вики, да сом не мал свою бабу зос собу. Чул сом, же дзешка як од горе кричи:

— „Михале Михале...“, а тот лес прекляти, понавял то-то „Михале“ на мою ганьбу езер раз... Я ше сцел явиц, але ми брада була прыциснута гу коленом. Не могло ше... Зац сом так даяки час чекал... а вец сом чул крохац, вецей крохац и мою бабу... Но слава ци Боже, оздаль ме лем вибавя. Кед були бліско почал сом ше верциц. Мали ме осетиц, бо скруцели гу мне... И хлонски гласи було чуц... Слава Богу! Спасени сом!...

Ледво ме одмотали. А моя бабочка — тераз є уж покойна, Бог юай ше ёй души змилує, така добра була цалого свойого жи-
вота, — гвари:

Барз сце ще потлукли? О Боже, кельо страху! Гайде стань-
це та пойдземе ту кочу, — людзе нам поможу.

Я юч, як ше гвари, нє повед лем сом станул та за людзми.
Було их двоме.

Коч ми бул гет на брегу. Коло нього горел оген. И кобу-
ла була уж при кочу.

Цо зме знали як ше гвари — влапели зме ще до роботи.
Поскладали коч, позберали шліўкі и орехи, та гайд пшым ліцом
далей.

Гевти двоме остали при огню, а нам скричали: „Нє маце
вельо, ище дас пол годзини та видзеце на край леса, а там нє да-
леко уж и вала...“

— Добре, добре, одгваря моя баба — а здрави будзце же
ске нас ратовали.

Далей сом нє чул, бо зме одишли далей а и коч черчал...

* * *

Заш шицко ишло своїм широм. Кобула — скот заш, да ми
пребачице, махала з хвостом, як да ше юч нє трафело, баба цвен-
кала зос зубами, а я як ше гвари шедзел як квока на вайцох. Ані
ми не курене нє лапало, ані бешеду сом нє мог започац. Баба як
ше гвари як по команди — узихла.

Черчі коч, озива ще лес, а нас двойо чутиме. Нараз я:

— Цоже, жено, чутиш?
— Яй, як сом ше злекла, а пре юч.
— Цо таке приповедаш, же пре юч.

Озда я знам. То сом себе нє думал, же ще так духи блу-
каю по швеце.

— Та Михале яки духи! Ани бешеди.

— Тераз ти мне, як ше гвари, будзеш соліц розум. Озда
сом видзел. Тот нос, тоті очі, тоті руки... а як ме лем котур-
бичало.

— Но найсце сце були злекнүти! А тото шицко нє було...
то ще вам шицко привидзело.

— Нє едуй ме жено — гварим ёй я — бо сом ше зарек,
же ще нє будзем вецей з тобу вадзиц и оначиц. Цо ти мне за
дурбака тримаш?

— Не за дурбака, алє знаце ви цо то було?

Одкадз би сом знал.

А сцеце знац?

Сцем!

И я так думала же дух. Кед сом видзела тото пред кочом —
твари моя — мне була душа, як ше гвари, на языку. Лем цо сом
сцигнула повесц! „Яй матко моя... шмерц!“, а коч ше преврацел.
У ярку под шліўкими сом чутела, як миша. Нє шмела сом ані гла-
ву дзвигнуц. Дзе таке страшие. Стоі и патри.

Забил ми ше нос до жемі... алє як да сом осетела над
собу того молодого, до сом вам приповедала... так сом чутела.
Кед пришел та кочу та ані раз нє заревал, нє пущел од себе со-
тонски глас...

Лежала сом так незнам кельо... кед нараз кроцай. Чи є¹
смертельни, чи тото чудо сце ме оддагнуц... бо кроцай були
яснейши. Прежегнала сом ше як сом ше могла и чекала... Чи
едно чи друге...

Тоти людзе — бо людзе були — то сом по гласох осе-
тела, пришли надомну та ме окруцаю и радза ше медзи собу:

— Озда є лем не забита. О... о... о...

Вицагли ме зос шліўкох... я ше пооглядала, алє нігде
нікого.

Слава Богу, так сом себе одихла. И кобула була врацена...
То ваша кобула літа ше, — ёден по сербски.

Та наша... Яй? — як ми ше так злекли...

А щоже то було? Цо сце ще так злеклый?

Та... та... та — дух...

Яки дух?

Яй, мили людзе дух, у билих надрагах з покретку, махал з
руками и страшно ричал... Мали и ви чуц... Сцела сом ище
далей гуториц, алє гевти двоме ше почали шмеляц, аж ше за брух
лапали. Шмело ще Боже шмело — нігда конца.

А ми себе и думали, же то таки „духи“ вас преплашели! Цо-
же би сце робели да ми ту у леше нє робиме — ви би остали до
рана.

— Баяко...

— Кобула сцекала ровно коло нас... та зме знали же
уж даяке нещесце. Та дзе ви видали в ноці путовац по леше...

* * *

— Ту недалёко ёст викерченого леса та на нім югаше
чуваю овци... А маю якогошик недоброго магарца, віше им ше
одблука през ноц... Тей ноці и ревал... Да пойдзеце лем дакус
далей, та би сце го нашли попри драги як паше. Воні вам близовно
и тельо страху задал.

— Вони, бабо, да ми пребачиш, обидвоме матарци, — гварим я ёй, — дзе матарцови руки?

— Та близовно, діду, — з хвостом махал.

— А як же ци ше видзи, хто ме котурбичал?

— Та сами! Ша ми ше виврацели горе на грунчку, а вас зме нашли гет долу.

— Ша то не правда!

Нашо у швеце.

Салаш Янка Виславского при Брчке (Босна).

— Е да не... да ёден од ніх не пошол такої погледац матарца и да го не нашол недалеко од нас ісверела бим, ані я. Кед ше тот исти чловек врацел, гвари же зме й орехи потрацели бо више ровно му пукали под ногами.

... Я, як ше гвари, сцел ше опитац баби, цо нам лупкало за кочом, але сом ше затримал, да не видзе, же я дурнейши од баби. Як ше гвари... ніч та. Гварел сом єзер раз, же зос женами ніякого щесца. Таке направиц! Но... Вец тата преклята кобула! Вона шицкому и виновата. Так ше злєкнуц, а од чого? Од матарца! Наисце була глупа! Лем ми чкоди напаратовала. Тоти шлівки, чкода було по іх так далеко исц. Шицки ше поджамсли. А орехах половка хибела. Баш сом бул, як ше гвари, нагнівани...

Вишли зме з леса и прешли Дунай, а мнё ше више ровно верцел по глави, да ми пребачище — матарец. Станул на драгу станул, але прецо ревал швет го скарал, цо би го скарал ище и з матарцом!

— Та то діду реве матарец пред — паданьом.

— Ти гвариш же то пре падане? Не повед бим! ... Ревал вон, як ше гвари, прето, бо осетел же на кочу идзе, да ми пребачиш, векши матарец як вон... Добре ты гвариш... Ша од того паданя и тераз ми, да пребачиш, косци не на месце.

Руски Керестур, 29. мая 1932. року.

Іабор Букатко:

Цо любим.

То небо ясне,
Слунечко красне,
Швици и грее,
Як да ше шмее.

Там гай желени,
Поток стриберни
През луки цече,
Дзе пахне квеце.

Витрик задує,
И розхладзує,
Витрик ше змири,
Запах ше ширі.

Птици шпиваю
Лепетки леца
Горе и долу
Около квеца.

Любим шпив птицох,
Слунечко красне,
И запах квеца
И небо ясне.

Найвецей ипак
Любим Гевтого,
Цо нам швет створел
И краси його.

Іабор Букатко:**Яр.**

Врацело ше міле слънко,
Да нас заш огрива,
Буду терараз заш дні цепли
Ша досц була жима!...

Уж не видно нігдзе шнігү
Слънечко пригрива,
Зос твардого сну жимского
Шицко ше уж дзвига.

Бреги, доли одруцели
Жимски покров били,
А облекли красни нови
Желени, так мили!

Уж ожили густі гаї
Желени їм лісца,
Ту шпиваю мали птици
Правя себе гнізда.

Квитне квеце, мило пахнє
Розквітити квеца,
Од єдного до другого
По ніх пчоли леца.

На шоре ше бавя дзеци
Дзивчатка шпиваю,
А хлапцы їм на вербово
Пишталки пискаю.

Валал празни ягод пусты
Нет старшой члєдзи,
Окрем діда або баби,
Цо пред хижу шедзи.

Шедзи баба ма на очох
Стари окуляри,
Чұва вона мали качки
Од галавей врані.

А у полю шицко гучи
Од младого швета,
Ту ше роби оре копе
И так аж да лета ...

Андрій Притуляк:**Малі вязні.**

Сценична картина з живота школярох ү 3 дійох.

ОСОБИ:

Настя	14 роки	Дзеци в хижі	Андрій	Іринка	Пайще	Дідо Настьов
Олекса	13 роки		Марча	Ганьча		и Олексов.
Гриць	12 роки		Славко	Богдан		Слуга
Штефан	10 роки		Михал	Василь		
Іля	7 роки		Петро	Ілько		

Перша дія.

Сцена представя парастку хижу. — На штредку хажи стал, на ньому порозрудовані книжки и зшитки (теки-білежниці). Коло стола два лавки. На муре образи святих. На задку даскельо паліці.

Ява 1.

(Олекса, Настя, Гриць и Штефан шпиваю):

1. Стоіть явір над водою
В воду похилив ся,
На козака пригодонька
Козак зажурився.

Не хилися явороньку,
Ти ще зелененький,
Не журися козаченьку,
Ти ще молоденъкий,

Не рад явір хилитися —
Вода корінь міє;
Не рад козак журитися —
Та серденько ніє.

Ой поїхав на чужину
Там й там десь загинув,
Свою милу Україну
На віки покинув.

Казав собі висипати
Високу могилу,
Казав собі посадити
В головах калину;

Будуть пташки прилітати
Калиновику їсти
Будуть мені приносити
З України вісти.

(По скончанню писні Штефан починає шпиваць єдину другу писню, але го Настя прерива).

Настя: Штефане, престань уж зос тим шпиваньом и приїз зомну до варошу, а ти Олексо помож Грицови вигнаць крави на пажицу.

Гриць: Я нешка крави не виженем!

Настя: А прецо же не виженєж?

Гриць: Ідз ти раз. Попробуй сама та увидзиш, як то добре за німа оганяць. Най Штефане нешка оджене статок, а я пойдзем до варошу.

Штефан: Ага, кед я не зосцем? — А до будзе Олекса дома робиць?

Настя: Гібаль уж пришол шор на Олексу?

Олекса: Ты Грицу пойдзеш з Настю до варошу, а ти Штефане виженеш статок, бо я пойдзем з коньми до леса.

Настя: Так, так іншак не може буць!

Штефан: Най будзе так, але чекай Грицу я добре запаметам нешкапіні дзень.

Настя: Гайде Штефане, я ци поможем вигнаць статок и пойдзем до варошу, а ти Грицу познейше видзеш зос шерпом и нажнеш бетеліни кравом за вечар.

Штефан: А кед я пойдзем до школи, кед нешка мушим крави гнаць?

Настя: Не пойдзеш нешка, пойдзеш наутро!

(Настя и Штефан виходзя).

Я ва 2. (Гриць и Олекса).

Гриць: Знаш Олексо, мнє вчера приповедал Петро барз красну шміхованку.

Олекса: Ноле! Ноле приповедай ю и мне!

Гриць: Купел жид меду та поклад на поліцу, а мухи такой шицько порозношели. Жид им не мот ради дац та их придал до суду, а там так пресудзели: „Кажды чловек, дзе увидзі муху, ма ю забиц на месце“. Жидови неодлуго шедла муха на нос, найбліший його сущед: гоп муху з песцу же аж жид шеднул, а муха сцекла.

Олекса: Ха, ха, ха! То наисце шміховалька.

Я ва 3. (Перши и Штефан).

Штефан: Хлапци, хлапци! До нас иду Славко, Андри, Василь, Богдан, Петро, Михал и Ілько, будземе ше такой бавиць.

Олекса: Ах, як то крашне, але першее справме хлапци шор у хижки.

(Хлапци предрілюю на бок стол, лавки да ест веций места за бавене, а Штефан склада на столе свойо кніжки).

Я ва 4. (Перши, уходзі Славко, Андри, Василь, Богдан, Петрусь, Михал и Ілько. Уходзіа весело на сцену, з кніжкамі у руках).

Хлапцы: Добры дзень, хлапцы!

Олекса, Штефан и Гриць: Вітайце пайташе!

Ілько: Я вам принес веселу вистку.

Шицкі: Гутор фришко, яку.

Ілько: На недзялю не будзе школи.

Шицкі (шмею ше): Ха, ха, ха, ха...

Славко: А ми кед зосцеме, та за нас и нешка не будзе школи.

Михал: Я знам, же ты уж думаш не исц нешка до школи.

Петро: И справди! Нешка таки красни дзень, а ми да ідземе до школи? Знаце цо, хлапци? Крашче, подземе по паньскай загради на яблука.

Шицкі: Правда! Славно! Справди красна думка! — (Бию до дланьох).

Василь: Идземе гоч такой!

Славко: А ти Олексо пойдзеш з нами?

Олекса: Ша певно, же пойдзем!

Славко: А ти Грицу?

Грицо : Та дзе би я през вас остал:
 Петро : Ой, кед ми тэраз шицки убегнеме до паньской загради!...
 Богдан : Буду падац яблука!
 Василь : Як у маю хрущи з древа.
 Илько : Вежніце, хлапци, и мне зос собу.
 Андри : Та близовно же и тебе не охабиме.
 Петро : Кед нас будзе вецей, будзе веселше.
 Славко ! А наутре достанеме од пана учителя зато, же зме нешка не у школи.
 Петро : То ніч; натреме руки з цеском, та нас не будзе боліц.
 Богдан : А кед будземе мушиц на лавку?
 Михал : Легко тому доскочиц! Кажды од нас пред науку муши себе уложиц шапку до надрагох.
 Илько : Алё зато будземе мац яблука ето таки! (указує з руку).
 Олекса : А тэраз гукніме хлапци, же би аж жем задуднела.
 Слив : (На арию : „Нумо, братя, до зброй“) (Хлапци беру палици, цо стоя у күце, вимахаю ше з німа и ведно шпиваю :)

3. Нумо хлопці до палиць

В саді погуляти,
 Слави добувати,

Нам поможе сятий Юр
 I свята Варвара
 Яблока зривати.

(Шицки виходзя).

Ой чи пан, чи пропав,
 Двічі не випрати
 Гей нумо хлопці в сад паньский!

Ой чи пан и т. д.

Ява 5. (Настя уходзі и гутори).

Настя : Цо то за біда, же хлапцох нігдае не видно? Крави и коні яшля у хліве грижу — так огладнели. Гриц мал висц до варошу, але, як вон могол висц як ше лем вицаг. Штефан не сцел гнойц статок пасц зато, же мал до школи пойсц. А ту видзим, же не пошол ані до школи, бо кніжкі на столе, (указує з руку) ані не одогнал крави бо мурча у хліве. Чи дахто ище видзел таке дацо, добры людзе? (ламе з руками). Я сама не знам, цо би було да оцец и мац длукши час не дома. Мушела бим ошаліц — так ми допили тоти хлапчиска.

Ява 6. (Марча и Ганьча).

Дзивчата : Здрава була Настю! (витаю ше).
 Настя : Здрави були и вітайце и ви дзивчатка! А, модлім, модлім шедніце та приповедайце, до чуц коло вашей хижі и коло вас самих.
 Иринка : Та коло нас ніч нового не чуц.
 Ганьча : Лем тс чуц, же нешка вельо хлапцох не пришло до школи.
 Настя : А як то?

Драма »Мали вязні«.

Представівалі ю 1931. року школьніе у Рускім Керестуре. На слики є і п. уч. Мих. Ковач, котры драму з украінскаго на наш язык преложел и дзеци предстаўц научел.

Марча : Та гібаль ши не чула?
 Настя : Не! А прецо?
 Марча : Нешка послал пан учитель до нас бачиковага Тараса да ше опіта, чом наш Славко не пришол до школи. Ми за Славком, але Славко знік — препад. Пришла ту мнє и Иринка и Ганьча та мі гваря, че их браца так исто дзешка препадли, та зме зато шицки ведно пришли до вас да ше опітаме, чи Штефан дома — Чи и вон дагдзе не препад?
 Настя : Идзце гет! Не ёден, але шицки троме дзешка вімкli, же нет нікого да крави и коні накарми.

Иринка: Но! Чудо з німа!
 Настя: Ганьчо, ти незнаш дзе ше хлапли подзели?
 Ганьча: А може ше вони шицки ведно пошли даідзе бавиц.
 Настя: А може ваша Ільча зна?
 Иринка: Ільчо, Ільчо. Хібай нука!

Я в а 7.
 (Істи и Іля).

Ільча: Цо сцеце?
 Настя: Чи ти не видзела даідзе хлапцох?
 Ільча: Вони шицки ведно пошли дзешка на бависко.
 Марча: О! Вони близовно пошли до паньскай загради.
 Настя: Близовно! Близовно! Вони ше нас тераз не боя, бо родичи пошли на вашар.
 Иринка: Та думаю, же им тераз шлебодно цали швет преврациц.
 Ганьча: Ех, нет прецо старац ше; лепше себе зашпивайме, вони може за час приду назад та ше добре з німа вивадзиме.
 Иринка: Так, так!
 Настя: Най будзе так. (Шпиваю:)

4. Стоіть гора високая,
 Попід горою гай,
 Зелений гай густесенький,
 Неначе справді рай.
 Під гаем веться річен'ка,
 Як скло вода блищиць,
 Долиною зеленою,
 Кудись вона біжить.
 Край берега у затишку
 Привязані човни
 А при верби схилили ся
 Мов журять ся вони,
 Що, пройде любе літечко,
 Повіють халоди,
 Осиплеть ся з них листечко
 І впаде до води.

Журю ся я над річкого...
 Біжить вона, шумить
 А в мене бідне серденько
 І мліє і болить.
 Стоіть гора високая
 Зелений гай шумить
 Співають пташки голосно
 І річен'ка блищиць...
 Як гарно, ох, як весело.
 На білім світі жити!
 Чогож у мене серденько
 І мліє і болить?
 Болить воно та журить ся,
 Цо вернеть ся весна,
 А молодість не вернется,
 Не вернеть ся вона.

Ганьча: Марчо, гайде дому кед их ище нет; може ше у валале скорей дознаме, цо ше з німа стало.
 Настя: Так, так, дзивчата, може ше справди у валале дознаме за ніх. (Дзивчата виходзя).

Я в а 8.
 (Уходзя хлапцы; ёдза яблука).

Гриц: Робота нам ше удала!
 Олекса: И справди; старших дома нет, можеме пойсц ище раз.
 Илько: Як сцеце и я пойдзем з вами.
 Андрі: А кед нас ище полапаю, та цо нам дома поведза?
 Міхал: Їх робота гуториц, а твоя слухац.
 Гриц: Кед так та пойдземе.
 (Хлапцы ше рихтаю виходзиц. Даскельо з ніх вишло, але обачели дзивчата та ше врацаю).

Я в а 9.
 (Істи и дзивчата).

Настя: А ви прецо не у школи?
 Илько: Бо нашу паню болї глава, та прето нет школи.
 Міхал: Та ест школи, але науки нет.
 Славко: (оштро) А гоч би и було, цо то тебе брига? Ми не можеме буц ані хвильку самостойни?
 Марча: Кед ше оцец дозна за то, та теды будзеш мац добру самосталносц.
 Иля: Увидзице, же я накеди ше оцец враци дому, повем же ви нешкы не були у школи.
 Олекса: Пойдзме хлапцы за свою роботу а ти, (обраца ше гу Ільчи и маха з пальцом) кед повеш, вец знай цо з тобу будзе.
 Гриц: Подзмэ хлапцы натресц себе ище яблука.
 Олекса: Так, так хлапцы! Я ше видралем на яблоню, цо од драги и будзем тресц, Ви зберайце — а потым ше уж даек подзеліме — (хлапцы виходзя).

Я в а 10.
 (Сами дзивчата).

Настя: Цо нам мац пове, кед ше враци? Чом зме им не забранели?
 Марча: Та то ніч, але, кед ўх там паньски слугове влася, та теды буду мац добру самосталносц.
 Иринка: А може би нам ше удало, да их даяк можеме назад заволац.
 Настя: Ильчо! Идз и поведз, же оцец пришол, най ше такой враца.
 Марча: Так, так Ильчо! Идз и заволай их.
 Ильча: Добре! Добре! Такой ідзэм! (Ільча виходзя).

Ява 11.

(Исти през Ильчи).

- Настя: Збиткоше! Раз ше им удало и вони думаю, же ше им тераз вше уда. Кед би так оца на длужне не було дома, вони би ані раз до школи не пошли.
- Марча: А то ми шумни хлапци! Пошли раз натаргали себе цудзих яблукох та пошли ище раз.
- Иринка: Окаю вони тото, бо цудзе не грее.
- Ганьча: Добре, же ше Ильча враца. (патри на облак) Дораз ше дознаме, цо ше з німа стало.
- (Дзивчата чекаю ёден час на Ильчу).

Ява 12.

- Ильча: (Убегае и гутори барэ злёнкнуто) Ох нашо збиткоше уж цолапани!
- Настя: Як? Дзе их влапели?
- Ильча: Вони у паньской загради поламали проще и конари. Наробели велью чкоди а паньски слуга их влапел та их потрапал до пиньвицы.
- Марча: Так им и треба, най знаю, яки смачни цудзи яблука.
- Настя: Науча их раз, та буду знац за цали живот, же цудзе не грее.
- Ильча: Най будзе цо сце, але мне жаль бачикового Илька, бо вон таки добри хлапец...
- (Закрила очи и плаче).

— Зависа —

Друга дія.

(Паньска пиньвица слабо ошвицена).

Ява 1.

Хлапци: (шедза и шпиваю жалосно, на арию: „Чорне ріля ізорана“).

5. 1—2 (Сумуємо у пивниці) гей, гей.
 1—2 (І сидимо за квасниці) гей, гей.
 1—2 (Ко би ми за таке знали) гей, гей.
 1—2 (Бу либ дома позістали) гей, гей.
 1—2 (А тепер мусимо в льоху) гей, гей.
 1   (Пропадати. В темним льоху) гей, гей.
 2   Пропадати — сумовати!

„Гей“ ше шпива кед ше перши раз понавя) [Хлапци застарани думаю].

Андри: (по часу гутори) Видзице хлапци, я гварел другираз не исц по яблука, але ви ше упарли и такой пошли.

Михал: Озда ци ту зло?

Андри: Не зло, але ані не добрэ!

Штефан: А мне ту барэ добрэ. Уж ше розвиднюе. Дома бим мушел гнац статок на пажицу, а так себе ту шедзим и шмееем ше ха! ха! ха!

Гриц: Але чекай, Штефанае, поведз ми — чи длugo будзеш таки весели?

Олекса: О певно же не длugo, док вигладнене, та будзе и финкац.

Штефан: Так зло не будзе. Я знал, цо ше знами стане, та сом добрэ вечар вечерал.

Илько: А я уж добрэ вигладнел.

Василь: Ох, Боже, Боже, цо ше з нами далей стане? Можебуц, же ше ми не вибавиме ніяк з тей пивніцы.

Богдан: Ой, можебуц, Василю, же ше так и стане як ти гуториши.

Олекса: Зашибайме себе хапци тоту лісню, цо зме ю прешлого року на Петра шпивали. Ей паметаце, як нам теди кра-крашнё випадла?

Славко: Котру то?

Олекса: Не паметаш, же зме ю, кады год зме ходзели шпивали.

Славко: Не паметам!

Олекса: Та тоту исту, цо зме ю шпивали вечар на самога Петра коло хижі твойого шовіра (по павзи). Іще незнаш?

Славко: Гоч як гутори, не можем ше сетиц та...

Петро: Ага, то ти близовно думаеш на: „Журавлі“.

Олекса: Так, так, тоту, тоту! Зашибайме ю хлапци. Добрэ?

Василь: Та почайнайце уж, бо так шедзіц цалу ноц страх. (Шпива:)

Гриц: (Указуе з пальцом и шпива).

6. Видиш брате мій...

Олекса: (Трима руку над очми и шпива).

Товаришу мій...

Обидвоме: Відлітають сірим шнурком.

Журавлі в вірій.

Кличутъ:

Шицки: (Оцагуюци).

Кру, кру, кру,
В чужині умру, —
Заки море перелечу,
Крилонька зітру.Гриц: (Трима руку при очох и шпива)
Мерехтить в очах.

Олекса: (Указує з пальцом у даль и шпива).
Безконечний шлях.

Шицки: (Ведно).
Гине, гине в синіх хмараах
Слід по журавлях.

(Шедза длугши час задумали, а нескорше пошпя).

Олекса: (Шедзі опарти на пнячок, думаюци мурчи прешшивану писню).

Гу-гу гу-гу-гу   гу-гу гу-гу-гу
Гу-гу гу-гу-гу   гу-гу гу-гу-гу (по часу гутори,
як през сон). Уж ноц, якошнк зме пребули, але тераз рано
ище дочекац. Гай, гай! (Шицки шпя).

Ява 2.

(Исти и паньски слуга).

Слуга: (Уходзи и гутори з шміхом) Цоже хлапци, добри паньски яблука?

Хлапци: (Зриваю ше)

Ілько: (Іще шпи).

Міхал: Пане, пущце нас! Я вам принесем велью яблука. У моего оца ест досц.

Слуга: (Оштро) Кед ест у оца, до же ши гледал у паньской загради?

Міхал: Я думал, же паньски яблуки лепши як нашо!

Ілько: (Става, нацагує ше и гутори) Пане пущце нас, до вам то почкодзи.

Штефан: Пане, а чи длugo ище будземе ми так шедзиц?

Слуга: (Оштро) Увидзиш!

(Преходзи ше по пиньвици, а вец виходзи).

Ява 3.

(Исти през слуги).

Олекса: Да голем не тримаю вецей од тижня.

Андрі: А чи пошедзиш, Олексо, гоч три дні?

Олекса: Пошедзим и два недзелі.

Василь: Я волім пошедзиц ту, як достац од пана учителя за то, же сом вчера не бул у школи.

Богдан: А я би волел и достац, як ту у хладку шедзиц даскељо дні гладни.

Андрі: Зашибвайме, хлапци, да забудземе свою биду.

Хлапци: Добре! зашибвайме себе.

Шпив

(Мелодия „Ой не ходи Грицю“)

(Олекса, Штефан, Славко, Богдан и Ілько шпиваю)

Ой чомуж ми хлопці чужих яблок крали?

(Були би ми нині в льюху не карались).

Були би ми нині тут не сумували.

(Гриц, Андри, Міхал, Петро и Василь).

7.

Казав я хлопцы вже в сад не вдаватись
А ви непослушні, ще раз спакуввались,
А тепер ми в льюху мусимо сидіти
І великий сором, гіркий стид терпти.

Шицки: Ой горе, горе, тяжке горе,
Прийдесь зі стиду утопити в морі.
Було мам хлопці яблука не рвати
Не мусілиб нині в льюху пропадати.

(Задумани су даяки час).

Олекса: Гай, тай! До чого нас приведли тоти паньски квашнії?!

Гриц: Не паньски квашнії, але наша дурна глава.

Міхал: Та требало нам то? Шедз у тей празней дзири а незнаш, кеди це випушча.

Грік: Други шедза у цемніцох и робству, а ми у паньской пивници пре яблука. Ой, ганьба, ганьба!

Андрі: Озда и у рабству нет такей пивніци, як тата наша (указує з руку).

Ілько: Слухай Андрию, прецо нашо шедзели по цемніцох — Чи може так исто пре паньски яблука?

Андрі: (Нашміхнул ше) Та яке!

Ілько: А прецо?

Андрі: А прецо шедзели Козаки у турецкей неволі?

Ілько: Прето же сцели в турецких оковох братох вишлебодзиц.

Андрі: Слави назмагац!

Гриц: Та ми за крадзени яблука не будземе славени.

(Заш павза, а по павзи . . .).

Андрі: Тераз знаш Ільку, прецо нашо шедзели у цемніцох?

Ілько: Тераз знам! И я ше тераз ганьбим, же пре яблука шедзиме.

Ява 4.

(Слуга и істи).

Слуга: (Уходзи) Цо же хлапци? Будземе ище паньски яблука краднуц?

Ілько: Не сцем тих яблукох, не сцем ані у пивніци шедзиц.

Хлапци: (Шпиваю на глас: Кождий писар зпоконвіку з „Перехтили“).

8. В того ось вам чоловіка,
Добре серце зпоконвіка
Не слід йому зле робити
Не слід хлопців бити
Ще й за те, що йшли в сад
Яблінки щепити.

Там ми більше не підем,
Ні теж яблук не нарвем;
Лиш даруйте, погодіть,
Та на волю нас пустіть
Пошануєм вас як тата,
В небі буде вам заплата.

Лиш не бйте, погодіть
Та на волю нас пустіть!

Слуга: Но, но! Слухайце хлапци. Тераз вам опросим. Ідзце до-
му и меркуйце да, другираз не спаднече до моїх рукож.

Михал: Не, не! Ми то вецей нігда не зробиме и шицким хлап-
цом у валале повеме да не иду до пана на яблука, бо
их пивница не обидзе.

Гриц: Останьце здрави!

Олекса: Дзекуєм вам, же сце нас пущели!

Слуга: Ідзце хлапци, але нігда не забудзце на мою науку!

Петро: Не, не. Нігда не забудземе вашу науку!

Хлапци: (Выходза, шпиваю на арию: „Ой піду я до млина до-
млина“ и з радосци лупкаю до дланьох и з ногами).

9. А ми собі на волі, на волі,
Як вороний кінь у чистім полі,
Як пташки у гаю,
А рибки в ручаю.

Запануєм, заживем,
Щоб так плив нам дем'я за днем!

— Зависа —

Третя дія.

(Сцена представя синокос. Глубина сцени декорира ше не велькими древками верби, або желеніми конарками. На предку сцена закрита з желеніну. На сцени пнячок).

Ява 1.

(Шицки хлапци шедза на трави).

Ілько: Добре хлапци, же нас пан не барз штрофал. Але, чи вам ше дома уда сцекнүц од кари?

Гриц: И справди лепше би нам було шедзиц у школи, як у панській пивніці, и іще не знац, цо будзе дома.

Ан드리: Як да ше дому доцагнеме?

(Хлапци задумани, а на концу починаю шпивац).

10. Журо наша, журо,
Ти нас зажурила,
Та нас молодельских
З білих ніг звалила.

Гриц: Як нам треба тераз прейсц през валал? Та з нас ше буду шицки людзе шмеляц, же зме ноцавали у панськай дзири пре яблука.

Василь: А цо нам родичи дома поведза?

Михал: А цо мне оцец пове?

Штефан: Та ідз гет! Вони буду радосни, же ши пришол дому, але цо ше зомну стане, кед ше дознаю, же я крави не вигнал, але сом з вами сцек.

Ілько: Хлапци, а цо я повем дома, кед ше ми буду питац; дзе сом бул:

Гриц: Повеш, же ши шедзел у пивніци пре яблука.

Ілько: А вони ме натрепу, же би сом другираз не ішол до людской загради.

Олекса: Не, не! Не гутор так! Поведз, же ши бул у нини ноцавац. Гриц: Я би це порадзел дораз признац. Кед не повеш, а вони ше дознаю, будзеш бити іще горшее. Лепше випокутовац ше за грих такой и вецей го не робиц.

Ілько: Так, так! Так будзе найлепше. Уж даяк лем прейдзе.

Шпив.

Шицки: А ми тай журі
Та не піддамо ся —
Підем погуляем
Розвеселимо ся.

Ява 2.

(Істи и Настя, Марча, Ганьча, Іринка и Ільча).

Настя: А цо же хлапци? Добре ноцавац у панськай дзири?

Олекса: Не зле, але ані не добре. Так як у пивніци.

Марча: Ей хлапци, чи сце збиткош! Сцели сце буц самостойни-
ма, а тераз відзице докаль вас ваша самостойносц до-
ведла!

Ільча: А вони у пивніци не були самостойни?

Марча: Та як не! Так на пана махали з пальцом, але у ципели.

Гриц: А од кеди ти така мудра? Кед ци ше путал пан учитель,
хтори су домашні животині, а ти гварела, же оце и мац,
а тераз ше так нараз замудрела.

Иринка: Та и ти (обраца ше Грицovi) теди не бул мудрейши, бо кед ци ше пан учитель питал, дзе початок, та ши не знал. Правда, чи не?

Богдан: (Иринки) Ти мудрейша була, кед ши едно виречене мушела дзешец раз писац.

Ганьча: А тебе Богдане не болели колена, кед ши клечал на писку цалу ёдну годзину?

Богдан: Кеди? За ѿ?

Ганьча: А теди, кед ши не знал раз ёдну.

Богдан: Ага теди! А, то ми ше лем раз трафело, а тебе, кельо раз ше таке случело? Раз — чи два — чи дзешец раз!

Ганьча: Мне? (чудуе ше) Кельо раз? Мне ше то нігда не трафело.

Богдан: Ов...

Андрій: Ви ше и далей будзеце вадзиц?

Міхал: Ви не думаце цо вас дома чека?

Штефан: Було нам дзивчата слухац, та би зме ше тераз не мушели старац.

Настя: Кед ми обецаце, же ше поправице, я ше завежнем за вас при дідові:

Василь: Добре, добре! Ми ше поправиме и не будземе вецей то робиц, лем кед би ше дідо на нас не гнівал.

Андрій: Я би хлапци вецей нігда нігда не ишол з вами.

Ільча: А видзиш яки то хлапци!

Гриц: А бізовно не таки мегкі, як дзивчата.

Богдан: Ми хлапци та нам ше не швечи мировац.

Петро: Нам пригоди мили. Така наша вдача.

Іринка: И натрафели сце наисце на пригоду, аж ше сама чудуем.

Славко: А ѿ ше ты задзераш? Може би іши сцела наказовац?

Гриц: З тима дзивчатми чежко на край висц. Вше сцу да будзе їх правда.

Ява 3.
(Істи и дідо).

Дідо: (Уходзі) Я бул у пана вимодліц вас, недобри хлапчыска, з піўніцы. Цо то медзи вами, якашкі звада? Чуц вас з далека та сом пришол да видзім, цо то за робота.

Петро: Та то, діду, дзивчата ше вадза з нами.

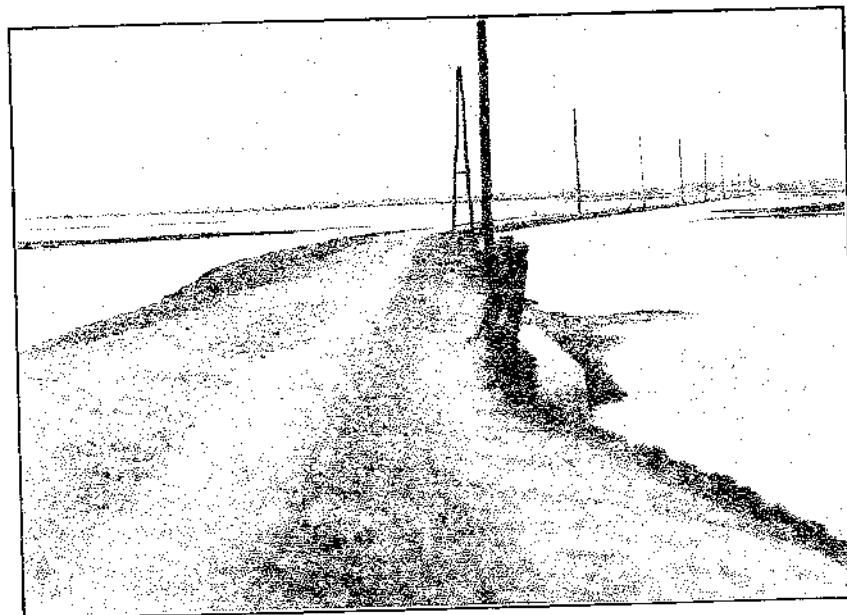
Ганьча: Та не правда, же ми з вами, але ви з нами.

Богдан: Та баш ви з нами!

Іринка: Не правда! Бо ви сами почали зваду.

Гриц: А ви закончели зос зваду.

Дідо: Запаметайце дзеци, же злога будуе, а незлога розвалюе. Прето ше не вадзце, але жийце у любові, бо незлога вельо раз була причина нашого нещесца, а и нешкашмею нам ше зложни медзи собу неприятеле. Хлапцом ше не чудуем, же су оштры до битки, але дружні су буц оштры и до роботи и до кожного доброго діла. Тварда глава то не добра ствар. Вона даекеди наводзі на грих, а грих кару. Сами на свой скори то тераз осетице. Дам я вам дома!

Бегель ше розлял.
у Руским Керестуре на яр 1932. року.

Настя: (Прерыва дідові). Та то діду, ніч. Ми ше кус нашмяяли з ўх геройства.

Штефан: Не маце ше прецо шмяяц, бо ви думаце, же лем таки швет, як у облаку, а ми цошка векшэ видзеяли як ви.

Ганьча: То правда, же так, бо ви ровно у паньскай піўніцы патрэли праз облачок.

Міхал: Бізовно, таких як ти до сламяней кліткі замікаю, а нас мушели до піўніцы, бо ми уж велькі.

Ільча: Таких велькіх, як ти ані ше когуты не боя.

Дідо: Ето, видзице уж сце нааново почали свойо, а не паметаце, цо сом вам мало первеі гуторел.

О да ти знаш, як то чежко.
Шобов забуць першу твою,
Ти би голем на час еден
Йому дала думу свою.

Думи твою лецили би,
Як и його цо летаю,
Очка твойо гледали би,
Ягод його цо гледаю».

Але витру, ти понагляш,
Ідз щесліво у мой край,
А кед найдзеш мою милу,
Тот ёй красни поздрав дай.

Андрей Мудри:

Кед бим МОГОЛ...

Кед бим могол так глашне зашпивац,
Да ше глас мой аж до тебе чуе,
У тресцым гласу ти би чула,
Цо майо серденько чувствуе.

Преходзел би глас мой широм краю;
Поверх лесох, понад чарни горы,
У тим гласу ти би, мила, чула,
Цо ци майо серденько гутори.

Але глас мой слаби без тей моци,
Не можем ци тим гласом зашпивац,
Але можем од шерца щирого,
Тоти чувства до писньох вививац.

Алфонс Доде:

Парох з Кикиню.

Паноцец Мартин бул Парох у Кикиню. Добри як хлебик, чисти як злато, любел вон свой Кикиньцох; за ньго би його Кикинь бул рай на жемі, лем кед би му Кикиньцы допринесли дакус вецеі задовольства.

Але ето! Пауки преду паучину у споведальніци, а на Вельку Ноц св. Прачасць осталася у чаши. Доброму ше душпастирови ламало прето шерцо од болю и вше модлел од Господа милосердіє, да не умре скорей, док не приведзе назад розогнате стадо гу Христу.

Ето увидзіце же го Бог вислухал.

В недзелю по Свягелії видзе вон на казательницу и почне:

„Браца майо! верце ми кед сцеце.

Прешлай ноци я ше нашол сам бидни гришнік пред райскими дзвермі. Я подуркам; св. Петро ми отвори.

— А то ви мой добри пане Мартине, — повед ми вон; цо нове?... з чим Вас можем вислужиц?

Добри св. Петре, ви хтори маце вельку кніжку и ключ, чи бисце ми могли повесць, кед же сом не превелько цікави, кельо ви маце Кикиньцох у раю.

Не можем вам ніч одбіц, пане Мартине; шедніце дакус та обидвоме такой препатриме як ствар стоі. И св. Петро вжал свою вельку кніжку, отворел ю и положел себе окуляри. Но, да видзіміме: Гварели сце Кі... Кі... Кикинь. Ах, ту зме. Ето... Кикинь. Мой чесни пане Мартине, ша бок зошицким чисти, празни... Нет ані ўдного Кикиньца, як у пульки нет рибовей косци!

— Як? Ту баш нікого зос Кикиню?... Нікого?

— То не може буд! Попатрице лепше.

— Нікого чловече Божи! Попатрице сами кед думаце, же я циганім.

А йой, ноги ми почали диргоніц, и з зложенима руками модлел сом милосердіє.

Св. Петро ми претвари:

— Пане Мартине не треба такой здвоїц, бо би сце могли легко настрадац. То ніяк не ваша хиба. Вашю Кикиньцы напевно у мітарстве.

— Ах, за любов св. Петре допушце, да їх можем голем видзіц, и поцешиц.

— О па чом да не мой приятелю... Ето обуйце фришко то-ти сандали, бо драга барз подла.

Ево так добре... Тераз ицце рови напредок.

Видзице аж там, найдзеце ёдни стриберни дзвери з чарни-ма крижиками, на правим боку.

Там подуркаце та вам отворя.

Тримайце ше храбро и весело.

И я ишол и ишол ягд у обеговачки. Целом ми преходзели тирсци. По малей дражки полней церня, чарных рубинех бліщацых и гадох, цо гвіздали, я пришол по стриберни дзвери. Куц, куц!... Хто дурка, одповед ми знука захрипли и плачни глас... Парох з Кикиню. Зос? З Кикинию. Ага, войце!

Я вошол. Вельки били ангел з цемніма кридлами, як иноц и як дзень біліма шматами, з діамантним ключом на пасу писал у ёдній велькай кніжкі, велько векшай, як гевта од св. Петра.

— Но цо ви сцеце, цо ви доброго модліце запита ме ангел, красни Божи ангелу я би сцел дознац — як бачу сом превелько цікави — чи ест ту Кикиньцох. Ки...? Кикиньцох, людох з Кикиню, бо я іх парох.

— А! парох Мартин чи не? На службу сом вам. Даклем ви гварице Кикинь. И ангел роствори и почне превращац по свойі велькай кніжкі з пошлінетима пальцами да ше бокі легчайше превращаю.

— Кикинь, повед вон нараз и глібоко себе здихнул. Пане Мартине, ша ми ту немаме з Кикиню нікого!

— Исусе, Марійо и Осіфе! ані у чистилищу нікого з Кики-ню! О вельки Боже ша дзе су вец?

— О чловече — ша вони у раю! Дзе же бісце сцелида су индзей до пшамаца? — Але я баш идзэм зос раю. Цо? Ви баш идзеце з нього. Па...?

— Па нет іх там. О діво ангелска! Цо можеце паноцец, кед су ані не у раю ані не у чистилищу вец су у пе...

— Святы крижу! Христе сине Давидов! Йой! йой! йой! Чи то можно! Чи ми св. Петро не сціганел? Але іпак не чул сом котуга. Яй ми бідни! Як подзем до раю кед моіо Кикиньцы не там!

— Слухайце мой пане! Кед сцеце о тим дознац дацо напевно, ўдзце просто по тей дражки, але журно па дакус и бежце, лем кед можеце. На ліву руку обачице вельки дзвери. Там вам ше шицко розяшні. Най Вам Бог поможе! И ангел завар дзвери.

* * *

То вам була длуга драшка посыпана з червену жирячку. Я ишол шантаюци, як пияни и на кождым крохаю мало же сом не спаднул; бул сом сама вода по цалим целу сом вельки кро-п айзно; од смияду сом ледво дыхал. Але можем лем ёдно благодариц и то сандалом, цо ми дал св. Петро, цо сом себе не опек ноги. Кед сом уж длуго и длуго ишпол, обачим на ліву руку ёдни дзвери; але не! то були ёдни веліки дзвериска широм отворени як жридло велького пеца.

Ах міли мойо, як вам ту булу! Ту ше не питало за мено, ту не было регистру. През тоти ше дзвериска так посто, як ви то уходзице в недзелю до карчми. Я бул сами знай, а іпак сом ше готова змарзал. Власи ми горе ставали. Осетял сом запах печеного лебо згореного меса таки на приклад подобни запах, як цо ше шири по Кикиню кед Грицо ковалъ коні кує. Дихане ми ше застановело у тим чежким воздуху; чул сом страшны йойк и ври-сок, здиховане и кричане. Но войдзеш ты, чи не войздеш хватне-ме одразу з видолкамі ёден дяблік.

— Я? Я не войдзэм. Я боска душа. Ти Божи приятель? Га, га... храстави цо сцеш вец ту? Я при... пришол з далеки... да вам ше опитам чи... чи случайно не маце ту... дако... дакого з Кикиню. Ох до беса! ти шалені? чи ти не знаш же ту цали Кикинь. Хибай ле гадна врано та увидзиш, як ми их ту рихтаме тих твоіх славних Кикиньцох.

* * *

И я видзел уштрэд велькаго пламеня:

Видзел сом високаго Ферка, ви го шицки познаце. Ферко, цо ше так часто опивал и цо часто забивал блихи на свойі сиро-тей жени. Видзел сом и Катку — тоту малу бітангу, цо так високо дзвигала нос — и цо сама спала у шоли. Знаце ю добре! Але идзме далей. Видзел сом Дюру, цо правел зейтин з машлінох пана Юлияна. Надалей сом видзел Варвару, цо зберала класки, па часто-захвацела и до снона.

Па вец газду Янка цо віше мусцел колесо на фурику. И Илька цо так драго предавал воду зос своеї студні. И Габра, котри ме стретал з калапом на главі и з піпку у устрох, як кед бы стретал пса.

Видзел сом Ханю и Марю и Сілву и Марка...

* * *

И ви видзице и сами люби мойо, же то так далей не може-исц. Я сцем да вас спашим з препасци, до котрой сцеце, да ше скоч-

турбитаце. Ютро я починам з роботу и то ніяк не познейше. Ето як будземе робиц. Да шицко будзе як треба ми вежнеме шор.

Пондзелок споведам дідох и баби. З німа лèгко!

Во второк — дзеңн. Будзе фришко готове!

Стреду — лєгине и дзивки — То годно буц длужей.

Шварток — хлопи — Но ми будземе кратки.

Пяток — жени — им мушим повесц, най не будзе вельо прি�поведки.

А в суботу — млїар. То ані не одвише єден дзень за нього самого.

И ми будземе сретни, кед на недзелю будземе зос шицким готови.

Видзице мили мойо, дозрете жито треба кошиц, вицагнute вино треба пиц. Маце ето досц нечистого, треба то шицко вимиц. То е ето, до я жадам — Аминь.

* * *

Поведзене, зробене! Цекла мідліна и луг.

Вимивало ше, прало и чисцело.

Од тей знаменітей недзелі чул ше запах чеснотох по цалым Кікиню, и на 10 кілом. около нього.

А добри парох Мартин щешліви и полни блаженства шніл другу ноц, як ідзе по шветлей драги гу Божому пристолу, провадзени од целого вірного стада, у велькай процесії; около нього горя швички и дзвигаю ше цали хмари пахняцкого ладану (тамян), а хор дзецах шпива Святы Боже.

З французкого преложел:

К. М.

Т. Шевченко:

МНЕ ШИЦКО ЄДНО.

Мне шицко єдно, чи будзэм

Я шиц на України, чи не,

Чи спомнє хто мне, чи забудзе

Мне у шніту на цудзини —,

Баш шицко єдно мне.

В неволі вирос я медзи цудзима
І не оплакані своіма,
У неволі плачучи үмрем,
И шицко зос собу заберем.
Малого шліду не охабим
На нашей славнай України
На нашей — не своєй жемі.
И не спомнє ме оец з сином,
Не пове синови: «Модлі ш'!
Модлі ше, сину! За Україну
Його замучели кедиш'!«

Мне шицко єдно, чи будзэ
Син ше тот модліц, чи не.
Но не шицко єдно мне,
Кед Україну злиі людзе
Пришля, лукави, и у огніо
Ю окрадзену збудза.
Не шицко єдно мне!

З українського Р. М.

Т. Шевченко:

УЖ ЗАШЛО.

Уж зашло слунко за гори,
Шветом вечарее.
Лес уж дриме, мешац сходзи,
За хмарами щніе.

Шицки ташки үж үцихли,
Лем поток шепоци.
И мліночок туркоци там
Мило у штред ноци.

Понад лісточок — класочек
Роса ще спущує.
Вітор виє з понад Прута
Лозу вколісую.

Цихо, мирно дооколо
Шицко уж заснуло.
І шерцо майо давне лихो
На часок забуло.

З українського Р. М.

Ганьча А.:

Вечар.

Вечар красни, ясни
Небо вишвицене,
Але майо шерцо
Барз розжалосцене

О да тераз можем,
Зос тобу прегвариц,
Гоч лем едно слово
Одпаднул би камень
Зос шерца майого.

К. М. Б.:

Дерволяш.

„Дерволяш, дерволяш?! Гм! За того сом мено нігда не чул.
Ідзем да прочитам, и да видзим, цо то за мено“.

Так ти, читателю, гуторел у себе, кед ши обачел тот чудни наслов. Наисце чудне мено, за котре незна близовно цали швєт крем валала П... Ето да вам виприповедам, як я чул за ньго.

В недзелью пополадню, було то в жиме, позберали ще дзеци цалого валалу П. до єдного двора медзи хторима бул и я. Ту зме

ше вшеліяк бавели, док зме не вистали. Пошедали зме у хліве на сламу и почали приповедаць вшеліяки приповедки, цо их од своїх бабох чули. Леніво зме полегали по слами и приповедали.

У хлівській полуцми жило шицко пред моїма очми. Я мал пред очми шицких гевтих кральох, до воювали зос величими гадами. Вони жили и рушали ще, як на театральній сцени. Озда ані гевтот, котри туту приповедку видумал, немал пред очми так ясни слики, як цо я. Моя дзецинска фантазия робела.

Лем нараз, кед наш Яни звершел свою приповедку, пове пайташ Йовген:

„Чули ви дарац за Дерволяша, хтори ще находзі у нашым леше“.

Ми шицки пошедали и приложели своё глави бліжей гу Йовгенови и шицки зме мали злекнути ліца.

„Цо то дерволяш“, ошмелі ще пайташ Андри, котри знал шицки приповедки, цо их баби знали, але за дерволяша ище не чул.

„Дерволяш, то єден грубя як дрэво гад, а длугокі ё 5 вата, котри уж веліх людох задавел. Мойого діда оганял, але вон бул бліско меді, по хтору тот дерволяш може присц, та сцекол. Да дідо не бул швидки, гад би го влапел и прелігнул“. Нараз почал цихше: „Слухайце хлапцы! Я дідови не верел, же ест дерволяш, но фришко сом ще ошвечел, же то правда. Ви ми хлапцы не верице, но такой вас я ошвечим, и будзеце видзиц же правда, же дерволяш и нешка жиє у нашым леше“.

„То було баш на яр. Ми ишли до леса зберац ягоды. Пред нами ишли легине и кед нас обачели, почали нас нагваряц да ще врацімі дому, бо нас Дерволяш влапі и шицких покуса и пое. Я ще спомнүл мойого діда и хлапцох нагварял да не іду. Но вони не слухали, лем просто до леса. Док ще ми так радзели, пошли легине далёко напредок. Пришли ми уж и до леса и шицки забули на Дерволяша, лем ще цали час по розуме круцел. Шицки уж мали полни гарсци ягодох, лем я мал даскельо. Ані не чудо, бо я патрел около, чи одакаль Дерволяш не придзе и на кожди мали шушень таргнул сом ще и шерцо ми такой баржей задуркало. — Подумайце себе, пайташе, як сом скочел, кед сом обачел легинъюх, як сцёкаю и крича: „Дерволяш!... Дерволяш!“ Я кед то чул, почал сом сцекац, цо сом баржей могол, и верце ми, першій сом бул вонка. Ево можеце ще питац Васіля Дюриковага, чи не правда. Вон пришол зомну. Легине не пришли за нами. Вони озда дадзе индзей сцекли. Лем сом чул шмеляне... озда ще радовали, же сретно прешли“.

Ми шицки одихли, ягод да нас тераз дерволяш оганял. Лем еден пайташ Петро, котри шицко на франту обрацал, весело ше ошмихнё и гвари: „Га... Га але нас лэгіне добре спораєли. Та вони вас щели лем настрашиц!

„Чуеш ты Петре, не будз шалёни кед Йовген чул, як ше Дерволяш дре. А гей Йовгене?!“, уверовал Андри.

Йовген Дерволяша зправди анё не видзел, но Андри ше так ужил до приповедки, же и самого Дерволяша видзел и його дреку чул. — Ище зме длуго приповедали о Дерволяшу. Вон пред нами у хліўскай полуцми віше векши поставал и мі шицки були глібоко уверени, же вон дзешка у лёшке, у даякей глібокей дзири, жие и лем даскельо раз у року виходзі вонка, да влапі даякого члопека, котри анё не шніё о тым, цо го чека.

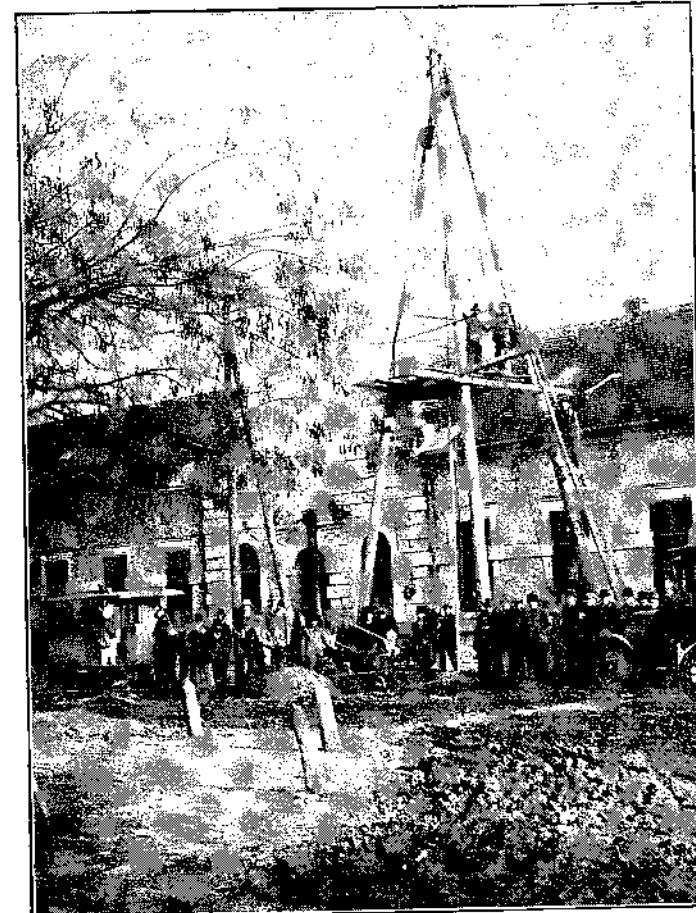
На рано зме приповедали еден другому, цо зме шніли. То ше зна, же ше кождому шніл тот Дерволяш. Едного оганял, другого уж укушел, а наш франта Петро шніл, же кед го лігаль, же му зуби читал, а кед ше нашол у жалутку тога страшного жвира, лёгнул на сламу, котра ше там находзела и слухал цо му Йовген цыганел. Пайташ Андри видумал уж цали приповедки о нім и за час знала цала школа за Дерволяша.

Дзень за днем и віше ше меней приповедало о нім. За ти-дзень уж шицки на ньго забули. Та цо у дзецах остане длуго у главі? Яр розогнала койдзеяки приповедки, а на место приповедкох наступели бависка и вични оганяня. И хто бул щешлівші одомнё, кед мі мац дозволела ёдного дня, да ше зобуем? Кому було лагоднейше як мне, кед сом по меккей мокрэй жемі тапкал зос билима, ішце од слунка не опулечіма ногамі? Дивовал сом ше им ягод гевтот еленъ зос басни своім рогом и думал сом, же сом найшвидши. Винаходзел сом ше вішадзи и од дакого урвал даєдну.

И мойо пайташе не мали мира и ёднай недзелі пополадню надумали мі до леса на ягоды и на дзвіны черешні, котри баш тэди дозревали. Були зме у громади шицки, котри зме були и у гевтим хліве. Ту бул Йовген, котри нам зос своім Дерволяшом задал тэлю бригу. Тераз вон уж цалком на ньго забул. Бул ту и Андри, котри нам телью того приповедал в жіме, но тераз бі з ньго немох анё ёдну приповедку віцадзиц. Бул ту и стари наш франта Петро, котри и нешкя не забул на свой занат и приліпел ше гу Якімові, хтори бул поцагнути хлапец и немог ше браніц од його предруцована. Зос надзверанем и оганянем прыніли мі до леса. Кед зме млади видзели шицко коло себе младе, мі як дурни почали кричац и валяц ше по младей лесовей траві. Порозбеговали зме ше по цалым леше гледаюци пахняци ягоды. Прецаговали зме ше

през цернё и коровче, котре нам завадзalo у нашим беганю. Кед зме таک глібоко до леса вошли, обачели зме ёдну вельку черешню зос хторей нам ше червени плоды шмеяли.

Док мі так горе патрели и шліну лігали, зачulo ше глібоке рикане, хторе ше може чуц кед кондаш виганя буякох на польо, но у леше было то велью страшнейше.

Копанс «артежкей студні»
пред валалску хижу у Керестуре 1928. р.

... „Дерволяш“! закричал хтошка и мі як еден стали сцекац. Ту ше не патрело дзе ше сцека, анё ше не выберало драшки, лем през цернё и през високу траву сцекали мі як през душі. Гевтот страшні глас не узіхнул, лем ішце страшнейше гурчал през лес.

Яки ми теди лес випатрал? Кажде древо як ёден груби гад (Дерволяш) патрело на мне, а лісце котре ми скорей так крашне шептало, тераз ягод да ми подмукло гутори: „Чекай мало, не сцекнеш, такой це дерволяш влапи“. — Як нам було легко при души, кед зме вишли вонка? Надзераңе, правда, ище не престало, але ми уж вонка, а Дерволяш може лем у леше, да укуши. Щешайви патрели зме ёден другого зос шміхом на усток. Лем нараз зме обачели, же нашого франти Петра нет. Шицки зме ше зачудовали, а и жлекли, бо зме думали, же го Дерволяш улапел. Уж зме го и сановац почали, бо вон добри хлапец бул и так нас крашне забавял.

Но лем нараз зачуєме тето надзераңе, цо нас так страшне преплашело, барз бліско. Ми зацерпли од силного страху, бо зме думали, же Дерволяш видзе з леса и пое нас. Ша хто йому може запрець, да вон з леса не видзе?

Но на драги, хтора споза леса закруцує, хто ше указал? Ёден обични шиви, зос одлугокима рогами вол, а за нім ёден обични чловек. Буяк ше и далей надзерал, лем того надзераңе було зос шицким обичне, як надзераңе других волох. А скорей? Дзеже тот страшни тон? Нет го! Га як тето вола остал исти, але нестало фантазії, котра давала тому гласу таку страшну фурму. Нестало Дерволяша з наших очох, бо пред нами стал обични вол.

Яки зме по тим були весели, можеце себе представиц. Ягод да зме були Дерволяшу у усток и да зме му з ніх сцекли. Лем нас мучела думка, дзе Петро. Весели поврацали ше ми дому и разбегли ше кажди до своеї хижі, да себе вежнєме фалат хлеба. И я вжал ёден фалат и вишол на драгу да патрим бависко других дзецох. Кед я так дас пол годзини стал обачим... згадаце кого? Нікого другого лем Петра як престрашено идзе. Руки обешел без моци, зтурени а на ліцу му ше видзел слід од прецерченого страху.

„Та дзе же ши пошол од нас“, скричал сом опрез нього. Вон ме попатрел и ніско спущел главу. Я прибегнул туту ньому и станул го випитовац, дзе бул и цо робел до тераз. Вон ше ледво одважел и виприповедал ми шицко. Кед ше ми теди у леше разбегли, дзе кого ноги ношели, вон од велького страху ані не обачел, же на прошивни бок од нас сцека. Гевтот груби глас, за хто-ри вон думал же то надзераңе Дерволяша, гонел го напредок и вон незнал сам, як ше нашол пред лугарову колібу. Ту вон убенул до коліби и станул кричац... „Дерволяш. Бачи, бачи, спашце ме. Дерволяш за мну“. Бачи ше нашол у чуду, бо першираз чул за тето меню. Нашмейял ше, влапел Петра за руки и вивед го з леса и гварел му: „Маш право, Петре, ту ест вельки гад Дерволяш, зато вецей не идз ту на ягоди.

Кед Петро звершел свойо, я му виприповедал цо було з нами. Но вон ніяк не верел, же то не бул Дерволяш. Вон, верел и далей, же Дерволяш наисце жие и же го вон наисце оганял. Зато було задармо моё толковане, дармо моя мука, да му з розума було вибием Дерволяша, котри нігде не бул ані не будзе. Вон котри од нас шицких скорей тето найменей верел до Дерволяша, бул тераз таки ошведчени, же му ніхто не мог його уверене з глави вибиц.

М. Винай:

Красней дзивочкі.

Бог ми ангела,
Спасителя, послал!
Наўчителя, утішителя,
Котри ме побочкал,
З мекіма рукамі
Обнял, погласкал,
И так ми прэгварел:

»Одрucci од себе
Бригу и жалосць,
И вежні на себе
Силу моцну и крипку:
Бо твоя драга преквіта
И швет це з радосцю прывита,
И моя не дума вшадзи.
На кождым крочаю провадзи«.

То не бул ангел,
То була красна,
Шумна дзивочка,
Котра так крашне
Люби и бочка.

Азекуем ци ангелчку мой!
На любови, на науки,
Поцешеню и красней поради,
И на красним твоим
Попатрунку и ліцу:
Бо ты найкраши
И наймилши квет
У моим жицу.

М. Винай:

Женідба.

Женідба то красна ствар;
Не в єшені, лем на яр...
Жена плеце, жена коле,
Жена оре, жена ше,
Тлачи жито, чисци, веє —
Принач ле ше на ніо, хлопе!

Женідба то красна ствар
Особено, кед в яр...
Теди вишні и черешні,
Теди брекви, теди кайси,
Росквитую, виростаю,
Аж конари ше згинаю.

Женідба то красна ствар;
Запаметай, лем на яр...
Теди зос сна жем ше будзи;
Птицы, квеце живот сладзи,
Шицок ци ше швет радує,
Писню жица пришпивує.

Женідба то красна ствар,
Гоч в єшені, гоч на яр...
Бо то жена красни квиток,
И герлічка и голубка,
Ангел щесца и любови,
Шерца радосц и засмуток.

С. Саламон:

Я не знам.

Я не знам, чом любим такtotи вечари, кед шивобила єшенська молга престарта по лукох, як фатьол на ліцу молодей.

Я не знам, чом чом любим од долі виорани ліца нашого швета и чом писня дзвичатох жене на очи слизи.

Я не знам, чом прешлосц мяя подобна казки слуханей у дзецинстве.

Я не знам, чом чувствую, же щесце моё закрите за горами, там дае ше небо з жему зтика. И — гоч то не добре — я завидни гевтим, цо го нашли.

Але!... Але живот предомну, а драга, по котрой идзем джобаца. И гоч сом слаби, гоч не витримам — зробел сом постанову не гледац щесце и не думац на прешлосц.

Робота суха празна, през награди... и лем робота. Бо, гварене дзешка: живот нам дани не да на нього нарикаме, але да не себелюбно другим служиме.

Но дзень за днем приноши нове спознане и горкосц увекшуе. Чом нет dakого, да рани души превие, лічи? Хто би то могол буц? Приятель, шестра?

Смуток задуркал на мой облак и вошол до хижі. Можебуц легнул и чека товариство. Може прето и заглавок мой будзе орошени з слізами.

Я не знам, чом любим тоти вечари и фатьол шиво-били престарти луками.

С. Саламон:

ОПТИМИЗМ ЧИ ПЕСИМИЗМ? (школска тема).

Мили З...! Пишем Ци. Я Ци то обещал.

Я у леше у коліби моего оца. Шицко намесцене ту так бидне. У пецу праскота огень. Я шедзим при столе. Громада но- винох лежи на нім. Два прекрасни мачки шля на посцелки. При моїх ногах руцена мертвя лея. Оцец ю вщера забил.

Ту так приемно, сонліво сом разположени. Пред очми ми ище стой образок з новинох „П...“: Ангел мира приходзі з Вифлеему пред дзвери ёднай будовлі. Пита ше: „Чи тоти не чую полночы за миром з вифлеемскай коліби?“ Арес, символ потполного ніщэння, шмерци — войни, одповеда: „Чули бы, лем да им не завадза лопотане з тей фабрики“. То була фабрика, у котрой ше ковало знарядя за преливіне людской креви...

И я, вично готови на раздумоване, падам до тей хиби:

Єдна часць людзох розкошув. Могло бы ше повесць, же є лем за розкошоване предодредзена. То ше и мнё видзи; и я вецей раз завидизм, же сом не медзи тима щешлівима. Випатра, же ше цали нешні швет аж бої, да тоти животни радосцы страци. А при тим е подполно, подполно зматерялизовані.

На другім боку звичайни чловек, роботнік, раб, до лем робиц и церпиц и цихо умерац ма. А процивенство медзи тима класами дружтва з дня на дзень веckше.

И зато нешкайша политика, розлични кризи, наоружане — шицко то не може до нас ані кус оптимизму уляц. И прето ми млади, котрим шерцо віше на длані, котри би требали ясно на живот патриц, — падаме скоро у разпуку. Бо „ютре“ тово, до ма присц, чарне, прешлосць наша зашата зос горкими спознаннями, а дўйносць — терашніосць віше вецей трэви нас. Ой, келько раз сом думал на радосцы у весело пребутых ноцох, у котрих бім могол шицки роботи Божих людзох, до ратую швет? — Цо за нас лепшэ?

Чи лепшэ, так як я тэраз у самоти шедзиц? И ніч не знац, чо ше у велькім швеце трафя? Або ше блукац, як то часто робим я, лесамі през думки, а з писню на устох? Або пойсц до церкви и в полуцемноти модліц ше? До шицких ликох святых моліц ше? Або думац на даяке дзивче, од котрого зме лем попатрунок достали. Цо за нас лепшэ?

Шерца нашо празни. Святей любови за вельки ствары у ніх нет.

То уж вечар. Хтошка прешол коло коліби. Почина падац знова шніг. Тота білосць так приемна.

Нешка ми приходзела на разум ёдна писня. Барз е красна. Якошик отвера у думи непознати краі. Чи не краі заспалей віри, а може и оптимизму?

Так ше почина:

Владико неба й землі,
Взываючих Тебе мольбою,
Ты всемогучою рукою
З висот небесных осіни!

Уж ше рихтам до школы. Ферій так швидко прешли.

Прим поздрав! Твой товариш Р.

С. Саламон:

3 хорватских творох нашого Нестора.

О творох нашого Габра Костельника у хорватским язику мало хто зна, а да ше правду пове, ми лем пре щешліви уклад обставинох не страцели його, бо бул вон уж у студэнтских роках цалком и души Хорват. Було бы прето пожадліве, да його литер. работу у хорв. язику дахто оцені и вишветлі як спада.

У младих роках нашого Нестора ми ище национально не жили, а поет ше, як ше то часто трафя, пристановел до штредовіска, котре му давало освіту и культуру.

Габи хорв. народного „препороду“, залапели и нашого Габра, як и цалу тедышню младеж. Любов до мацери Хорватскай ущипела ше и до шерца його младей, вражлівей души. У ёднай недрукованай писні, дзе пригадує прешли славни часи хорв. народу, так ше полни одушевленя и смутку, обраща до рики Сави:

„O Savo, Savo, ті наша туга і славо!“.

Но була би неправда зробена нашему народови, да ше вон одблукal од нього!...

Крем друкованих зборнікох: *Balade i romance*, *Trenuci*, *Žumberačke simfonije*, ма автор ище два вельки недруковані (оз-

да пре причини неодвисни од нього) томи писњох з падписом: „Vječni izvor!“.

Шицки вони ноша печат младосци, горуцого чувства и превиненеј еротики — дзекеди пожиченей з цудзей литератури, як пр. Heinе-a, любови до хорватскай жеми, веліх проблемох, котры ше му уж теди наруцовали, и — на концу — змагане до полнай звершеносци у форми. Тоту остатню прикмету у дальшай пишмніцкай роботи доведол до конца и поставил свойо твори на европейску высоту.

Найглавнейши теми у тих писњох ето яки: Ritmi srca, Rastanci, Ritmi duše, Epigrami и слични теми.

Даскелью з ніх преложених предаваме нашему грамадянству.

I. Костельник:

Кратке знакомство.

Видзели зме ше и впознали,
Єдно другому шерцо дали,
Шицко то бўло за еден час!
И єдно з другим длўго стали,
Єдно другому ұста дали,
Ноц навше роставела нас!

Ах ище.

Ах, ище ми могли щесно жиц,
О щесцу могли дўмац гоч —
Лем треба бўло любов скриц,
Оғною любосци не гашиц з оч!
Як два ище шерца горя,
През пирню блишне пламинъ —,
А кед ше пирньов створя,
Любови каждай »амінь«.

Кед видзим.

Кед видзим ружу, як квитнє,
Подўмам, мила, на це —
Кед церне на ней видзим коляце
По дўши целей боль ме витнє.

Гадвабна ружа ти.

Гадвабна ружа ти, з ружи ти церне
Злате ти клаше, ошtre ши сцерне!
Ружа и злате клаше другому —
Церне и сцерне мне ти єдному.

Раз ишла рано.

Раз ишла рано з шестриніцу
През нашу үлїцу,
Я з облаку на ю патрел,
Оком ю провадзел.

Мила главку подзвигла,
За поздрав ми наморгла,
Од радосци цо да робим —
Мало сом облак не розбил.

Красавица далёка.

Яки то ў мене сўм, боль не одрадни?
До гробу падам — шицок сом безвладни!
Умерам — я үмрец сцем, да ше здрўшим
З животом, щесцом — ах, үмерам, тўжим
О гевтей якейш!
Красавици далекей!...

Вшадзи, дзе идзем, вона ме водзи шветом,
З роснү допатрує ме траву, кветом
І з ясну зорю, вола пташки гласом
И шумом ёли и грома трясом
Ах, гевта якаш
Красавица далёка.

Раз лем да ей побачим ліцо щесца,
Пристал бим үмрец, не рушыц ме з места;
За час лем еден гоч вичносц страцена;
Ах, то смертельно душа залобена,
До гевтей якейш
Красавици далекей!

Спреведам я ше... Чари невидзени,
Прекрасни чари, нэвиповедзени,
Давам дзивчатом тим, цо на тей жеми,
А вони шицкі лем при гевтей жени,
При гевтей якейш
Красавици далекей!

И гришим... Розпукя душу ми зламала,
До тотих ю дзивчатох үпутьовала.
А нэ сце при ніх шерцо да остане,
Цагнүце гоні го не үтишане
За гевту якуш
Красавицу далеку.

Видзим: я нэщасни... Ах раз, раз гочик
Да үпре вона красни свойо очи
Шерцү мойому, вично немирному!
Я думам: Бог би пребувал у ньому —
О, тайно велька,
Красавицо далека

Не знам.

Не знам чи шерцо твойо мне любело,
Но так ше голем мне то привидзело —
И зато, кед сом теди це охабял,
У души своей длugo я барз плакал.

»Пойдзем од тебе« - думал сом бидни -
»Забудзеш на віше ты мне, во вся дни!«
Скорей як в мне ше думка та забудзела,
Ты мне үж давно, давно охабела!

Критика.

Около стола пошедали...
Читал сом свойо им писні
О любей дзивки, квецү и весни —,
И пильно ме слухали.

Слухаче шицкі морща чола,
Вони киваю з главу.
(Нос кажди як да үджобла пчола!)
Навищую ми »славу«.

Але, же в думкох моіх ест зло —,
Же шерцо препадло —
В тим ше зложели отци, и
Баби не були проци.

Шицко я презрел, було ми мло.
Видзим, же в шерцү старе ми зло —
Бо воно ище любови ярмо
Не зняло з себе: ноши то, дармо!

Замарли думи мойо.

Замадли думи мойо - думи ладни¹⁾,
Замарли сцисли ше —
Як шлепих очи, шветла жадни.

Так видзи ше ми, же до гробу иду...
И шерцо, мойо, шерцо неспокою,
Замарло, сцисло ше...

И чежки тераз мир...
Чи үмрец або жиц — шицко ёдно стало.
И поезій в жицү нет — дзешка ей нестало...

С. Саламон:

Еден сон.

Напевно припознаце, же Вам ше не раз шніли красни сні.
За ніх найвекше зло, же су неправдиви. И тот мой, цо Вам го
опишем, мал туту хибу.

Було то — так ше звичайно почина неправда, — же сом
уж звершел школи и то дзешка далеко, у цудзини. А веc ме, кед
сом пришол дому, цикавело, як наш швет жиe, и я одлучел на-

¹⁾ Ладни = красни.

щивиц шицки нашо валали. Пущел сом ше на драгу.

О, Боже, як то було шицко пременєте! Пать, ані у єдним валале не чул сом цудзи язик. Вшадзи була наша бешеда. А і други, не лем нашо — і, яке дзе там! — не сцели ані по своїому бешедовац, але по нашему, и то правдиво українському.

(Гей, але забул сом напомнуц: шицко то було во шнє по сто роков!)

Па вец кед ши вечарами шеднул и запатрел ше до гвоздох, одгадуюци тайну нашого живота, з далёка дзешка приходзела до тебе писня, наша, правдиво наша и лем наша. То шпивали дзивчата як одпитуюци ше од младосци, бо за рок, за два ше можебуц одаю.

А кед ши вошол до церкви в недзелью було полно, преполню швета, котри шпивал з глібоку виру, правдиво старогрецькі шпиванки (а не валцери), котри шпивали можебуц і перши християнє у далёкай прешлосци. А швет нації бул побожни и задовольни и щесни, бо нашол у вири ришене своїх шицких животних чежкосцю... Мило було попатриц, мило, мило. Вшадзи зме квитли. Вшадзи зме поочисцовали загради національнаго добра од буряну.

А Просвіта? О тим ше ніч ніхто не старал. Бо вшадзи дзе нас було, завидзели нам други, так зме високо стали.

У кождым валале мали зме свою просвітну будовлю, красну на кат, на два хижу. У ней ше находзела сала за концерты, читальня, міпоровна каса, и кооператыві (задруги): за ховане статкі, пчолох, гадавабных бубох и велью того, цо уж не можем до памяти привесц.

Кед ши вошол до даедней читальні на столе були разложени нашо новини. Вельки були, же цали мури могли обліпіц и полірока служиц за сланіну. Але не волали ше, як нешкі. Боже мили, як цала кніжка були! Американцы не могли зос своїма з нами ше ровнац. А редакторе и долисователе жили лем од пирка. Лем ані єдного ше мена не можем здогадац. Знам, же ше новини не волали Руски, але якошкі іншак. И знам, же редактор не бул о. Фірак, котри бі сцел цошка зробиц з терашніх новинох, а не може, бо ё сам. Було редакторох и директорох, лем чорт бі им мена знал.

Да, да, Янку, и цалу зме уж бібліотеку кніжкох видруковали, а Просв. ше Дружтво старало на велько и за прекладане нашых творох. Були зме славни, знани и признавани.

А интелигенция наша? И! — главне питане нашо, як да число школованих хюдзох зменышиме. Гіперпродукція була. Страшне дацо! А да ше дахто однародзяе? Дзе там! Було тей паньшини як

дікіци на пажыцох. И була добра, же би не требало з ней скору за кващене здаерац. И цепла, горуца, як преображенскіе слунко.

А нашо жени? Школованих було велью. Аж да ше чловекові глава закруци, телько их було школованих. Не було у тим кризи... Да, видзиш! Згадал сом туту паню. За кризу ніхто теди не знал. Цени шицкому були високі. А пенежох? Коцкали ше дзеци по уліци зос стриблом.

А далей... (розорвано якошкі приповедам) — ширели змешесце и просвіту не лем медзі собу, але и медзі другима, так же зме сущедох научели по нашему и читац и писац и шпивац и робиц и... пиц.

Видзиш, цо ше погара дотика, у тим зме ше не пременели (Мне би було жаль, да сом іншак шніл!). Прохібіція, котру на еден час пресадзели до наших краіох, висохла, бо людзе вецей залявали свой гарло як туту культурну рошліну. Не мала своїх прагаторох, як и Просвіта нешкі, але зато нашо патріотове не любeli свой народ лем при погаре и банкетох...

— Як нешкі, прервал и би сце ме.

... Але и на ділох.

А далей... чекайце док себе припомнім... Союз рускіх школьніх мал уж одобрени правила, а крем тей організацій були: союзи адвокатох, учительох, дохторох па и пінтерох.

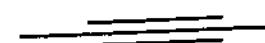
А далей... чекай! То главное! Були зме шицки зложні, як пчоли, осі, брамушки. Не лем теди, як тераз, кед требало дакого набіц. То ме, моіо міли, розвешелело.

Крашне було, невіповедзено крашне! (Забул сом вам ше похваліц: у банку, котри квитли вшадзи, дзе лем двух трох наших було, мал сом якушкі вельку суму пенежох. Не знам кельо було!)

И кед сом обішол шицки нашо валали, кед сом ше наразкошвал у нашым розквітнуцу, кед сом ше, Бог зна як, нахвалел вітирвалосци и снаги нашого народу, кед сом ше досц нагнівал на себе, же сом фальшиво пророковал о нашей загибелі — цошка себе. Зорвал сом ше. То кандур звалел зос стола танер и роздуркло. Зорвал сом ше. То кандур звалел зос стола танер и роздуркло.

„О, дзе даяки ожог!“ скрічим и віжнем го. А так ше мі крашне шніл! Так крашне!

И я за шицких, цо им ше шнію красни сні, мам найвеќіше ждане: да им их кандури іс прериваю!...

Павлин:

Стари Керештвей. (Народна притча).

За малим валалом, на високей гори,
Пас овчар старенъки дробни овци свойо,
Стадо його красне по широким гаю,
Весело скубало желененъку траву.
Глас звончка малого в леше ше озивал,
А пастир старенъки смутнү писню шпивал;
О предавних часох, о гриех народа,
Котри ү роскошох не познал үж Бога.
Смутнү историо, цо ю пастир шпивал,
Описац ү писні ту я себе выбрал.

*

Старим Керештвейом волало ше село,
Там людзе одавна жили барз весело,
Бо шицкого мали, богати барз бўли,
Прето и помали на Бога забўли.
У роскошох своїх дали ше до гриха,
Проци Бога гришна здзвигала ше пиха.
У гордосци своеї так далеко зашли,
Же пияток еден в святим вельким посце,
Приведли музику до свойого села,
Же би кажда душа бўла там весела.

И настред валала музика гучала,
Од пятку вечара до суботи рана.
А в суботу рано, кед слунко швитало,
Тото гришне дружтво до церкви ше сцагло,
Не Господа славиц, ані ше подмодліц,
Але же би грихи свойо там совершиц,
И на святим месце таньци провадзели
И ү церкви Божей злочинства робели.

И кед перши лучи слунка ше явели,
А людзе ү церкви дзиви танец вили.
Але з тим үж конец и церпезлівосци,
Господь прибліжел ше в образу яросци.
Слунко ше зацмело, ноц чарна настала,
И село Керештвей около обняла.

И жем ше потресла, громи страшни били,
На нещесни валал, дзе гришники жили.
И пред гнівом Божим почали үж сіекац,
Але гришни живот не могли үж спасац,
Бо кед остатні рэз жем ше порушала,
Вона под валалом навики западла.

На тим месту дораз мочар ше зявела,
Хтора гришни валала на вики прикрила,
Широке озеро и тераз там стой,
У хторим вечаром вода ше барз волні,
И на ёдним месце под ногами гори.
Ту наш стари пастир пас овечки свойо,
Смутнү писню свою вон жалошне шпивал
И предавних людзох грихи випоминал.

Михайло Ковач:

Стара писня.

Едол, пил, курел, робел и спал, як и други. Але у чим не
бул як и други людзе, то було — гранё. Пришол до нашей касарні
з ёдного куцику Словениі з малу торбичку под пазуху и — из гитару.
Мали, дзецинського ліца, чудных очох и несигурного ходу,
випатрал нам скорей хлапец, хоторого закон одорвал од мацери и ру-
цел го од дому далеко ту нам, як катона и легінь, котруму могло
буц үж коло 25 роки. Облекли зме го до катонацкого. Боже, як
чудно тот наш „хлапчик“ випатрал у „ципелкох“, хтори би ище
єден таки пар ногах могли прияц! Надрағи мушел аж под пазуху
зацаговац. Нож му бул по пети. Стары катонаци го прибрали
обрацали и шміх з нього правели. Здогадали ше капетанового
рэказу, же ані єден од його катонацох нешме буц през баюсох.

Одредзели да и „хлапчикови“ створя баюс, за першираз од масци за ципели, док ше не найдзе даци лепше. Док ёден, правел мали ценки баюс, дотля други, хтори як сцигли, поставали и пошедали коло майстра. Баюс бул не одлуго готови. Тераз аж настало ре-

Руска дзівка у народным облячиву.
(Йозефіна Праозавіч з Керестура, котра даровала на Просвіту 100 Дин).

чотане и кляпкане. И „хлапчик“ не шмелял. Од хлапчика баюс направел другого человека. Лем очи остали исти...

— Но ле нам тераз заграй! Най чуєме... ноле!...

Попатрел нас своїма белавима очми, престал ше шмеляц и док ми наставели реготане, вон вжал гітару, упар очи до ёдного

кута хижі и пущел перши акорд. За першим други и треци. Наставел так даскељо красни акорди, а веџ залунала писня. Не, не була то писня, як други. То була бешеда душі...

Бешеда и плач... На струнох вибіриала душа...

Приповедала з безконечну любову о чимшик далеким не долапенім... Як лем тата мертвага струна могла так жалошне плакац? Як могла чловечым гласом прегварыц? Приповедали тоти струны о скрытей болі, о охабенім мілим месточку медзи горами, о жимских вечарох, о цеплей хижочки полней шветла, живота и радосци... а веџ заш заплакали о утрати шицкого того...

Кед на час престал грац попатрел сом на пайташох. Ані ёден ше не шмелял. Гевтот цо правел баюс, стал отворених устох... Порозумели зме писню. Чутели зме и чудоване ше указовало на наших ліцох. Чудовали зме ше струном, хтори ожили под „хлапчиковима“ руками...

А вон наставел далей. Ліцо му остало непременёте, лем очи з часу на час блісли...!

Струни далей вилівали душу: Там, дзе мила хижочка, там за ню загратка полна овоцовых древкох... Мешачок ше тераз - на указал споза гори... предложели ше ціні яблоньох и вишньох, витрик розношёл запах квеца и шушот лісца... да, баш йому дошептовало цошка міле, цепле... През туту заградку до другой, трецей, попод преквітнуты вишні одходзел вон за шептаньем витрика — гу ней...

Шептане и цілови, красни ярні ноцы, презочліво обновівали струни... Виволовали — може и проців волі свайго пана.

Цошка іневінога, польного живота, напольнетого верхом зос вельку любову вілетовало спод струнох. Млади дні, — цали живот того чледніка, того шмішнога хлапчыка, виношэли струни пред нас...

Давно заумарла писня, а ми остали нёми. Так даяки час, а веџ ше розлегло моцне и щире кляпкане... Длуге, сердечне...

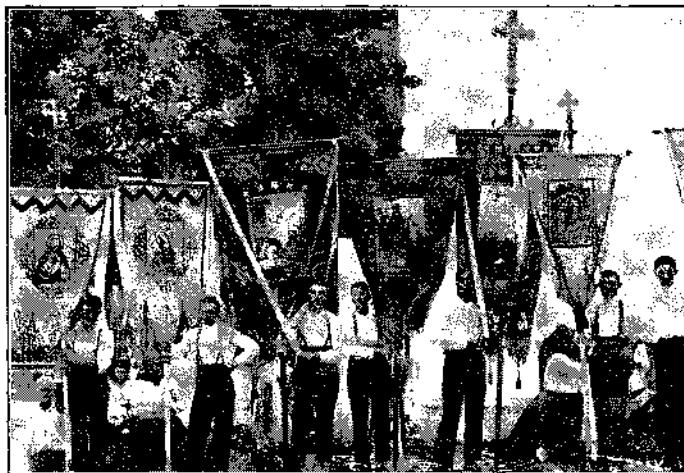
Од теди зме го полюбели. Озда за то, же його писня була и наша — лем нам Бог не дал дар, да ю другим укажеме...

— — 0 — —

Прешли даскељо мешаци. Жывот ше одмотовал як клупко и кутулял нагло. Наш хлапчик віше исти. Мало приповеда, дзечне кождому помага. Приятель, пайташ, брат, шицко нам бул. А ми мерковали, да цо бліжей йому будземе. Особено кед грал. Ягод да зме сцели украднуц тайну його граня, так зме мерковали на його

ліцо и очи. Але ніч зме не научели, лем любиц писню таку, яку вон грал...

Часто зме ше позберали и ведно з нім ходзели до нёдалекого лешника. На дну того лешника було жридло, омуроване з каменем. Швіжа жимна вода цекла ту Бог зна келью сто роки — віше весело, віше єднако. Чудно було чуц шушотане води по леше. На тим жридлу найволели зме шедзиц, приповедац о своїх мілих дома и слухац гране нашого пайташа... Може зато, як еден од нас спомнул, же живот чловечи и жридло здабу еден на другого.

Крижаре у Руским Керестуре 1932. р.

Єдней недзелі по поладню выбрали зме ше по обичаю зашне своє старе место. „Хлапчик“ грал лепше як скорей. Цошка нас почало сцаговац у першох, не дало дихац, а вец після замі нараз перша роширикова нагло, несподзивано.

Цошка ше цемне зос писню уцаговало до нашей души...

Престала писня. Заш ше наставела бешеда. У приповедки, не замерковали зме, кед пришол еден од катонацох и придай нашому „хлапчикови“ писмо. Тресуци го отворел и читал.

Як читал так бляднул... И ми з нім. Пречитал и дзвигнул очи гу нам. Не мож то описац, то треба видзиц и прежиц.

На нашо запитоване дал нам писмо. З писма зме могли дознац лем то же „Ангелица винчана з єдним урядником“. Мац му з тресуцу руку то написала.

Чекали зме цо зроби...

Стал час — два, як не живи, а вец помали вжал гітару и през слізох, гоч му ше боль указала на ліцу, вирвал даскельо акорди, а по ніх исту писню, цо нам ю на початку грал...

Грал ю з болью у души крашне, найкраше озда у своім животу, лем при остатнім акорду чудно забренчали струни, а една од ніх і прасла...

Кед ю виграл станул и скорей як зме го могли зопрец дзвигнул гітару високо и треснул з ню до каменя...

Струни ище жалоснейше забренчали и то бул остатній акорд. З тей гітари, хтора нас научела ценіц писню.

Кед зме одходзели погнутых главох од жридла, чули зме лем шушотане води по леше, а жридло як да шептало: „Стара писня, стара писня... Нестала любов — нестала писня...“

Од теди сом го нійда не чул грац ані шпивац.

Валево, 1. X. 1932.

Т. Шевченко:

БІТЬ ПОРОГИ.

Біть пороги*), місяць сходить,
Як і перше сходив.
Нема Січи, пропав і той,
Хто всім верховодив.
Нема Січи! Очерети
У Дніпра питають:
»Де-то наші діти ділись?
Де вони гуляють?«
Чайка скиглить літаючи,
Мов за дітьми плаче;
Сонце гріє, вітер віє
На степу козачім.

На тім степу скрізь могили
Стоять та сумують;

*) Пороги — то каменісти скали, що стирича настред рики Дніпро. Вони спераю воду, котра страшно гучи. Такої за тима „порогами“ бул на єдним дніпровським острову козаки табор, славна „Січ“.

Питають ся у буйного:
 »Де наші пануєть?
 Де пануєть, бенкетують?
 Де ви забарились?
 Верніте ся! Дивіте ся:
 Жита похилились,
 Де пасли ся ваші коні,
 Де тирса шуміла,
 Де кров Ляха, Татарина
 Морем червоніла.
 Верніте ся!...«

— »Не вернуть ся!«
 Загуло, сказало
 Синє море; »не вернуть ся,
 На віки пропали!
 Правда море, правда синє;
 Такая їх доля!
 Не вернуть ся сподівані,
 Не вернеться воля,
 Не вернеться козаччина,
 Не встануть гетьмані*),
 Не покриють Україну
 Червоні жупани.
 Обідрана сиротою
 По-над Дніпром плаче;
 Тяжко, важко сиротині,
 А ніхто не бачить,
 Тільки ворог, що съміється.
 Съмій ся, лютий враже,
 Та не дуже, бо все гине,
 Слава не поляже;
 Не поляже, а роскаже,
 Що діялось в съвіті,
 Чия правда, чия кривда,

* Гетьман — князь, краль української козацької держави у 17. и 18. столітю.

І чий ми діти.
 Наша дума, наша пісня
 Не вмре, не загине...
 От де, ліоде, наша слава,
 Слава України!
 Без золота, без каменою,
 Без хитрої мови,
 А голосна та правдива,
 Як Господа слово!

Приношиме туту красну писню найважчого нашого поета Тараса Шевченка на українським літературним языку, з туту цілю, да читатель можу уловиаць красни наш літературний язик и да видза, з яку велику любову ошпивал Шевченко славну прешилосць України „нашій дідовщині“. Ред.

P. M.:

Шліди любови.

Модліцьше и покутоваць за прешилосць, злу, недобру прешилосць. То тераз треба.

Як блудни син наврацени до оцовского дома, забувам на тебе...

Забувам твою очи и слизу, цо не раз обмила рану отровеного шерца.

За мнеши шестра була... Ой, кельо у тим, слове одгуку непосцигнутого шерца...

Як жем єшеньське лісце, так душу мою прикриваю спомини...
 Було то у прешилосці:

Слунечни дзень шедзел з нами на лавки. Ишли зме до школи, ношли у шерцу чисту младосць, а грих бул шицок, же зме ше сходзели...

Чи то спокуса думаць на тебе?

Чи грих бул у твоих очах, зводлівосць у твоїм гласу?

А тераз, док ти далеко, глібоки твойсь очи патра на мне з прешилых споминох...

УКРАЇНСКИ НАЦІОНАЛНИ МУЗЕЙ У ЛЬВОВЕ.

У котрим ще находза рижни памятники з історії руско-українського народу, котри шведча о велицій нашій історії и культурі.

Основал го львовски митрополит Андрей граф Шептицкий.

Т. Шевченко:

I день іде, і ніч іде
I голову схипавши в руки,
Дивуєш ся, чому не йде
Апостол і правди і науки?!

-- ПОУЧНА ЧАСЦ --

Історія народній школи у Руским Керестуре.

(Написал: Михайло А. Поливка, учит.-управитель у пензії)

Вступ.

У стародавним поганским времену мало цо не шицки народи були подзелені на касти, т. е. на племенити и неплеменити (прости народ). У поєдніх азиатских народах панує таке подзелене ище и нешка. Племичи (немение) як цо шицки други права и привилегії присвоєли лем за себе, так присвоєли лем за себе и науку. Прости народ виключели з ией стим, же простому народу наука не нужна. Пре того народ школи не мал, не мал нагоди да ше учи, жил у глібоким незнаню, у духовній цемноти. Читац або писац чул або видзел лем пана, простого человека нігда нігде, буд глібоко ошведочени, же наука лем за панох, а не за прости народ.

Християнство правда таки подзеленя нігда не признавало, але з початку, док ше християнство саме лем розвивало, док дух християнства у обще не надвладал над потганством, не могло их застановиц, мушело их церпиц. Зато тото подзелене и виключене народа, т. е. давни погански несправедливосци ше заагли барз далеко и у християнском часу.

Алб и при таких препрекох, дзе ше лем християнство утмелело, розвивало, дзе ше організовала парохия, збудовала церква, там вшадзи ше організовала и народна школа. Тоти школи отримовали лем поєдини конфесії, т. е. вирни, котри припадали ту дахторей церкви. Зато ще и волали тоти школи: „конфесионални школи“ або вироисповидни школи. А дагдзе их волали и: „церковни школи“, „парохиялни“, або „фарски школи“. А то зато, бо на велих местах окремей школи не було, народ в недзелі и во шветочни дні поучовал вирски науки, християнски правди и морал, лем паноцец у церкви або на парохії. У тих давних временох у конфесионалних школах учели лем молитви, катехиз, біблію, т. е. лем науку вирни и то шицко лем напамят, бо кні-

жки не було, а мало ще нашло и таких учительох, котри би знали читац, писац. Теди таких учених людзох було у обще мало. Конфесионални школи гоч помали але вше ще розвивали. Познейше окрем науках вири почали у нїх учиц и читац, а у познейше време уж мали школованих учительох, и учели ще у нїх и шицки други науки.

Народни школи у обще почали ще спорше розвивац у шицких державох и народох аж од того времена, кед принесли державни закони за общу школообвезданосц, т. б. од кеди державна власц на темелю закона силовала на род, да школи буде, да до нїх дзэци редовно посила, и да у школох можу учич лем школовани учител. У нас, т. е у бувшай Мадярской, дзе теди припадал валал Руски Керестур, — принесли таки закон аж у 1868. року. Tot закон наредзел ставяц и отримовац народни школи лем валалским управом, а церконим обществом, поединим дружтвом и прыватним людзом лем дозволел, же можу отримовац таки школи под державним надзором. На темелю того закона шицки до тедишиі конфесионалний, дружтвени и прыватны школы остали и на далей, а дзе таких не було, там требало да постави потребну школу политична општина або держава. Дакле од того закона були школы: „конфесионални“, „комунални“ (општински або валалски), державни, дружтвени и прыватни.

По тим закону у школох учели на таким языку, на яким бешедовали житеље того валала, але у 1879. року донешени нови шк. закон наредзел, же у хторих школох учебни язык не мадярски, там вшадзи длужни учиц и мадярски, т. б. тедишиі державни язык.

Терашня наша нова держава Югославия, на темелю свойого школ. закона од 1922. року, през разлики, — шицки школи прев'язала до руководства держави, и так тераз у нас нет других школ лем державни.

Народна школа у Руским Керестуре (давно Бачкерестур) не ма баш вельку прешлосц, бо ще и сам валал почал наслельовац на тутешні краї аж од 1751. рока. Але ёй историю ипак чежко було зложиц, бо школа до 1899. року свой окремней управи, — а до 1905. року свой канцеларій и архива не мала, до 1916. року шк. літопис не водзела, словом сама школа зос давнейшого времена за историю потребни податки не зачувала, бо на то не мала ані способу ані места. За найдавнейши часи нашол сом даяки податки, лем у Исторії греко-католицкей рускей парохії у Руским Керестуре, котру написал Dr. Габор Костельник и котра ще находзи у рукопису у архиву на истей парохії. Препатрел сом и „Bács-Bodrog Vármedye Monografiája“, котра ще заніма

з историо поевдинах валалох, на 45. страни и зос историю Керестура, але специяльно за школу податки не нашол сом ані там. У валалскай архиви лем аж од 1888. рока ще находза записники шк. одбора. Служел сом ще и зос преданийом, котре сом чул од бувшаго старого керестурскаго гр. кат. пароха, покой. Андрия Лабуша (родзел ще 1826. року), котри од мешаца августа 1852. року за $1\frac{1}{2}$ рока як учитель учел у тей школи, и од покойн. Кароля Арнольд, котри од 1880. року през 37 роки ту бул новтарушом. А чул сом приповедац о школах давнейшого времена и од других старых людзох, котри ту ще родзели, ту ходзели до школи, и ту ще осталери.

Податки горе писаних жридлох — так и найновиши, тераз я уж готови нашол у шк. літопису, котри я як бувши управитель той школи позберал и составел у 1916. року и водзел сом го до 1926. року и котри тераз наставя терашня шк. управа.

Найдавнейши висти о населеніо валала, о организованіо и розвиваніо школи.

О населеніо валала, о организованіо и розвиваніо школи найдавнейши податки ще находза лем у „Bács-Bodrog Vármedye — monografiája“ на боку 45. составлена у 1900. року и то лем бараў мало, и у Исторії гр. кат. рускей парохії у Руским Керестуре, котру составел Dr. Габор Костельник и котра ще находзи у рукопису на парохії у Руским Керестуре, ту уж вецей.

I. У „Bács-Bodrog Vármedye monografiája“ ще находзи: Соітманн, коморски комесар у 1763. року спомина, же Керестур ще недавно населел (Дакле точне време не поведзене). Житеље му ще недавно населел (Дакле точне време не поведзене). Житеље му Малорусини (kisoroszok). Валалску печац ма од 1763. рока. Церква будована у 1784. року. По списованню народа од 1900. року, Керестур мал 5.098 души, а 849 хижі. Величина хотара 11.006 катаstralни ютра.

II. У Исторії гр. кат. парохії: — „До Руского Керестура (теди Бачкерестур) почали ще наслельовац Руснацы у 1751. року. У 1753. року организовали парохию и школу. У 1756. року учитель бул: Янко Палинкаш, а од 1761. року: Янко Надь, котрого у 1771. року валалска управа потвердзела у учительскай служби и одредзела му рочну плацу 26 форинти. До школи ходзели 28 хлапцы и 2 дзивчата. У школы требало учич окрем руского и мадярску бешеду. Житељох було у валале 1380, а у 1792. року число житељох ще дзвигло на 2.100. Медзি 1838—1847. роками учительска плаца була установлена: 16 катаstralни ютра орачей жемі, 14 ка-

тастр. ютра ливади (луки за щено), 50 пожонци жита, 50 фунти сала, 10 фунти швички, 3 вата древа, єден пожонец пасулі и 50 форинти у пенежу. У тим времену школа уж мала двох учительюх, "прецептором" (тот бул редовни учитель), а другого "магистром" (тот бул лем помочнік) У тим времену ходзело до школи: до I. класи 200—350, а до II-гей 100—200 дзеци. Спомина бул Ферко Канюх, умар 26. II. 1823. року мал 60 роки. После Магоча пришол за учителя паноцец Янко Санич, а за нім Андри Лабош, млади паноцец, за нім Петро Кузмяк (родзел ше 1816. р., а умар 13. I. 1900. р. Учительовал при тей школи през 54 роки).

Докази живих шведкох о школи з давнейшого времена.

Андрей Лабош (родз. 6. II. 1826. — умар 1918.) бувши стари руско Керестурски парох, приповедал ми, же вон од мешашца авгуаста 1852. року як уж посвящени млади паноцец, за єден и пол рока учительовал при тей школи. Исто теды бул ту учитель и Петро Поляк Галуска, але тот бул лем ремесленник, звершел лем течай, котри теды отримовали за неквалификованих учительюх. Обидвоме були именованы за учительюх од преосвященого владики. То ё ясни доказ, же у тим времену школа була конфесионална (вироисповидна), а на певно же така була и од початку. А же ю дапоедни волали, — а даідзе и писали "Scola Comunalna", то було ёдніє гр. кат. вироисповесци, шицки веднак отримовали церкву, школу, плацели учителя на валале, по тedaшнім обичаю.

Кароль Арнольд општински новтаруш (од 1880. року през 37 роки бул ту новтаруш) приповедал ми, же до 1884. року школа була конфесионална. Пре вельке число школо-обвезніх дзеци, и на пілноване надлежней власци, требало нови школи будоўваць и веций учительскі сили прилагодзоваць. Пре туту проблему политична општина дала вияву, же дальше отримоване и развиwanе школох прийме на себе лем под тим условійом, кед школа постане власносць политичнай општины т. в. претвори ще на комуналну школу. Церковна општина пристала на то. Школа мала теды уж штирох учительюх: Петро Кузмяк, Шандор Кузмяк, Михал Джуня и Михал Вінай. Як цо будземе видзиц зос дальших податкох, претворене конфесиональнай школи на комуналну звершело ще аж познейшэ, у 1888. року.

Исто тото приповедал ми о школи и покойны Габор Гудак, стари житель (земледілец) валала Руски Керестур.

Родз. 1850. р. умар 1922. року у Руским Керестуре. Служел валалу як биров, — як член церковного и школскога одбора, прэз велько роки. Морално и материјално подпомагал кожде культурне друштво, котре ше у валале за його време организовало и дійствовало; у кождым бул член, одборник, предняк. У дружтвених схадзкох вішадзи віхасновал кожди случай, да у народу шири мэдзисобни споразум, злогу, бо як розвити, мудры чловек знал, же злога ё темель културнага напредованя народа. Як таки заслужел, да и школска история зачува його памят за нашо потомки.

Як була школа од початку?

Як до ту наведени податки доказую у 1853. року школа була организвана од гр. кат. парохії, т. в. организвала ю гр. кат. конфесія, дакле уж тот єден факт довольни доказ того, же од початку школа була конфесионална. Даљши податки, як цо, же при школи учительovali и священици и цывилни учитеle, котри були именованы од владичества, лем потвердзую гэвто. А же на ёдним месту История парохії споміна, же учителя потвердзела општина и плацу му вона установела, не ма ніяку важносць, бо не поведзено ясно, же то була политична општина. На темелю тога, як цо и на темелю даљших податкох може ще установіць, же школа од початку до 1888. року непрерывно була конфесиональнага значэння.

Фонд конфесиональнай школы.

Як цо и други сушедні новонаселені валали (Торжа, Філіпово и другі) у тото време ще населіли на коморску територию, так исто на коморску жем пришли и нашо предкове у Руским Керестуре.

Комора новонаселеніком вішадзи у страд валала вимерала — и даром дала — ёдно веќшее место (плац) за общи валалски установі: за церкву, парохию, валалску хижу и школу. Так було и у нас. И нешка видзіміе у нас ёдно за другім: валалска хіжа, паньска карчма (була валалска а веџ валал ю предал), церква, фара, дзіяковня. То у давним времену составляло, па и нешка составя валалски, церковни и школски фонд. То в. школски фонд лем составляло теды, кеди комора даровала; але же на место школы у тото време поставіли карчму и веџ ю предали, тата часць шк. фонда за школу препадла.

На приклад, як цо видзиме у Торжи и нешка, у стред валала на шицких штирох углох стая, церкви, парохій, школы, валаска хижы, тот угол, дзе тераз быва Дюра Джуня, — то було давно коморске здане. Ту бывал коморски урядник, котри управлял з коморским добром. Дакле можеме представиц, же и тот угол, а може и гевтот при нём, т. е. и у нас шицки штириугла на стред валала було власносц валала, але валал их помало попредавал, як цо и паньскую карчму, або и други места по при самей валалской хижы.

Учительски збор у Руским Керестуре 3 1904. року.

Зос ліва на право. Стояці: Олах Корнелій, Лікар Михайло, Манойлов Дюра, Кузмяк Шандор учитель, паноцец Биндас Дюра, катехет.

Шедзаци: Рот-Джуня Ирина забавіля, Полівка Михаіл шк. управітель, Джуня Наталія, учителька.

Же чом у нас до центрума, баш спомедзи валалской хижы и церкви положели карчму, а школы виложели на периферій (на страну) причина тому може ше толковац і ёдна и друга, бо зос того времена о тим писмене обясненне не остало. Може буц, же тэдишня причина була образложена. Вона, т. е. тата хиба познейше могла ше віправиц. Карчма ше могла претвориц на школы, або за

други установи. Кардинальна хиба ше зробела аж тэди, кед ше паньска карчма предала, бо з тим випадла з рукъю можливосц и далёкай генерацыі, да може хибу віправиц.

Нешка ше можеме чешиц хибалъ лем з тим, же векшина народа віше криво патрела и патри на паньскую карчму, а найбаржей, кед ишли и иду по при ней до церкви. Як цо давно и нешка припомінаю, же би при церкви велью лепше швачело буц школом, пошти або другим общым валалским установом. З того ше и надаме, же з временем наша млада и культурно развитша генерацыя, гоч зос векшима жертвами, ипак назад одкупі за валал паньскую карчму и претвори ю за такі общи установи, якім швачі стац мэдзи валалску хижу и церкву.

Окрем нукашніх плацох, комора даровала як цо валалу и церкви, так исто и школы и жемі. Тоти жемі составляли валалски, церковни фонды, котры ше употребляли за отрымане валалской хижы, церкви и школы. За време конфесіональней школы, — як цо о тим доказую и ту у тей исторіі наведзены давни податки, — жемі школскаго фонда уживали учитеle. У пенежох мали лем малу плацу.

Як цо доказую у тей исторіі на початку наведзени стари податки, за време конфесіональней школы учитеle уживали 16 катаstralни ютра орачей и 14 кат. ютра ливады (луки за кошнене). Але по доказу ґрунтовнай кніжкі, нешка школ. фонд — окрем нукашніх плацох — ма лем 17 кат. ютра и 315 □ вата орачей жемі, вецеi ніч. Дакле або су хибны давни податки, або валал зос школ. фонда ёдну часц предал.

Як видзимо, у тим времену учитеle ше занімали и зос земледлством. Мушели, бо плаца им була принос од жемі. Але и могли ше занімац зос газдовством, бо у тим времену школы ше починаяли аж кед шніг закурел поля, а завершала ше драз, кед ше шніг ростопел. Природни и не писані закони, котрих тэди ище ані не было, — одредзовали време за шк. науку.

Нукашній живот (учене и виховане) конфесіональнай школы.

О тим, які бул нукашній живот конфесіональнай школы у найдавнейшим, або уж и не так дывним времену, не остали за нас зос того времена вобще ніяки писмены шліди, котры би о тим шведочели, бешедовали, и то найвецеi зос причини, котру сом уж на-ведол у предисловию. Не зачували ше зос того времена ані ніяки шк. кніжкі, ані у самим народу, ані нійдае индзей у валале. Тоти

нашли би ше нешка уж лем хибаль у найстарших етнографических музейох: Прага, Москва або може и у Паризу, лем баш не у нас. Словом зачували их лем там и тоти народи, котри уж и теди признали цену своеї, па и цудзей вшэліякей старини; значи же на темелю старых кніжкох пишу ше нови, на темелю старей науки ше развіва нова культура, нова интелигенция. Значи же дзе нет старини, там нет ані новини. Зато о нукашнім животу конфесиональнай школы можем ту спомнүц лем о тим, чо сом чул приповедац од найстарших людзох зос давнейшого времена, и цо доказуе положай и живот тей — нешка ище живуцей — генерациі, котра уж у найпоследнейшым времену учела ше у конфесиональнай школы.

Це сом чул приповедац од найстарших людзох о нукашнім животу конфесиональнай школы?

Я пришол за учителя ту тей школы 1. IX. 1901. року. Дораз у початку стара мац ёднай моїй школскай послужительки, котра цалком добре паметала Кошутову войну (була у 1848.) и вельо о ней приповедали, — тата радо и часто приповедала и моім дзецом о своім давнім живоце.

Приповедала, же за ёй време дзеци не ходзели на поладне дому зос школи. Кажде дзецко принесло зос собу полудзенок. У ёднай класі було их так вельо, же найвецей зос іх шедзели лем по жемі. Кед уж ше посходзели, и пришол ту нім и магістер, першэ ше модлелі. Модлелі ше: Царю небесни, Оченащ, Вирую, Богоіородице, Помилуй мя Боже, даешац Божі заповиди, церковни заповиди, седем милосердні учінкі, седем главні грихи, дзвеац грихи щудзи и т. д. После того зос школьніх ўден предняк вжал длугоак прут, або палічку, и указовал на муру на таблі азбуку, котру за нім на глас читали шицкі, и так: Аз, буки, виде, глаголь, добро, есть, живите, цело, земля, и, ўже, како, людів, мислите, наш, он, покой, ирци, слово, твердо, ук, ферт, хир, ци, черь, ять, ю, я, псалом, фтита, ижица. И то так ше модлело и азбуку читало през дзень вецеі раз. Док дзеци азбуку читали, магістер ходзел спомен-дзи іх и мерковал, да кажди патри на мур на таблі и да чита. Котри уж знали азбуку на спамец, гварели по ёдно. Часто зме и шпивали Царю небесни, оченаш, пред Ніколайом писню: „О кто, кто, Ніколаля любит“. Пред крачуном заш крачунски писні. Радо ше хвалела, як вельо молітви зна, а и азбуку не забула. Правда читац, писац у обще не знала. Ведля ней читане то уж була виша наука. Першэ ше требало научиц складац букви, а аж после ше дошло до читаня. Зато читац ше научели лем дапоедни. Писац, то

уж заш спадalo ту вишай науки. Писац ше учeli лем виберани.

О тедишнім ученю чул сом бешедовац и других таких старых людзох. По их разсудку у их времену у школы учeli лепше и вецеі, бо теди ше научелі дапоедни читац и псалтир, а були и такі, цо знали читац и зос Апостола. О других кніжкох, наукох зос того времена стари людзе не споминали.

У школским Літопису на страни 42 ше находзі назначено зос 1916. рока: „Од 50 рокі старши людзе, хлопи, жени велька часц „аналфабети“ (читац, писац не знаю) Другі заш знаю друковане такой добре читац, пишу зос кирилицу лем слабо, зос латиницу знаю хибаль мено подписац.

Як цо и ту далёше будзе доказано, нашо югославянски Русини на своім дыялекту писані учебники до 1920. року не мали. У тим времену шицкі за школу потребні кніжкі добивали зос Ужгороду, або зос Пряшева, яки теди тамошні владичества видавали за свой греко-католицкі конфесиональні школы на Карпатско-рускім языку.

Цо доказує остатня, ище живуща генерація о конфесиональнай школы.

Вецеі члени тей живущай генерациі, котри уж у остатніх роках конфесиональнай школы були ученици тей школы знаю читац, писац, рапаховац, читаю новини, календар и другі поучні кніжкі. Приповедаю, же учeli земльопис, историю, природопис и другі предметы. Жлю чесни, красні фамелійні живот, у газдовству иду за модернайшими системами, у дружтвенным животе справуюше миролюбиво, интересую ше, робя жертву за общі народні діла. Зоз іх вецеі (хлопи и жени) представляю нешка елиту, предносц народа. Велі зос іх з пиху приповедаю: „я ходзел-ла до школи ту старому Кузмякові (Петро Кузмяк)“. Дапоедни исто так спомінаю и Шандора (Кузмяк, сина Петра Кузмяка) учителя. З того можеме заключыц, же у тим времену Петро и Шандор Кузмяк були найобразованейшіи учителе и вони ше трудзели найревнейші за просвіту народа. Вонн, — як цо дальши докази шведоча — своіх школьніх учeli и воспитали не лем за обычни реални живот, але інспірирали, амбіционирали их и за обще више образоване. Зос тей генерациі вецеі дзеци нашого народа прешли и до средніх, — а дапоедни и до найвищих школох. Постали зос іх високо образовани людзе, у явним животе занімаю виши и найвиши положай, вони су нешка морални водьове нашого народа. На пр.: Нешкашні наш крижеваки -гр. кат. преосвящены владика: Др. Дионізій Няради,

терашні керестурски парох о. Михайло Мудри, коцурски парох о. Дюра Біндас, Др. Габор Костелник професор университета у Львові, пречасни Димитрій Надь, канонік у Крижевцю, Наталя Джуня, учителька, Осіп Фа, Михайло Няради, Дюра Пап інженер, Др. Михал Гайнал, адвокат и веџей учени людзе, котри перше свойо тельне воспитане достали у тей конфесіональній школі.

(Далей будзе у календару за 1934. рок).

Msgr. o. Мих. Мудри:

Жем и ей бывателе. Св. жем Палестина.

(Географія, історія и народословіє).

I.

Чула ше у руским народу присловка, же Єрусалим стой на штредку швета.

Тото слово не таке празне, як би дахто думал; особено, кед ше вежнє його значене у моралним змислу. А географске положене Єрусалима и Св. Жеми ма тиж значене єдного центрума, котри в як распутіє, откадзі ше преходзи на шицки страни швета.

Потолкуйме перше тово його значене у моралним змислу слова.

Єрусалим, „град Царя Великого“, бул одредзены, да у нім умре обецани Месия-Христос, Цар цалого швета, и да отамаль за-влада цалим шветом. На Єрусалим були упарті очи не лем народа Ізраїльского, але и шицких народах поганских, хтори мали предание, же з Юдейскай жеми видзе Спаситель роду людского.

У Єрусалиму стал храм Божи юдини прави на цалим швеце, дзе ше служела правдива Служба-Божа, т. б. приношили жертви Богу, дзе ше людзе чисцели од григох своїх и давали праву чесць и славу Оцу Небесному. Шицки храмы погански були на ганьбу роду человеческому, бо ше у ніх служило ідолом: дяволу.

Єрусалим юдини у цалим швеце чувал праву виру и закон Божи до приходу Христа Царя. Отадз розширела ше права вира, закон и жертва по цалим швеце: „Наченши од Єрусалима“ гварел Спаситель, па до „конца швета“.

Но и у географским своим положеню може ше Єрусалим у ширшим понятію слова назвац „штредком швета“. Ето, прецо! У

старих часох исторії роду человеческого, кед жило стародревне царство Египетске, Вавилонске, Нинивске, Асирске, Персийске и Греческе — там од 3.000 роках бліжей ту Христу — находзел ше Єрусалим зос свою жему баш у штредку тих силних державох. През нього преходзели юдини та другим: и сиверни и южни держави.

Вон бул прави центрум тим державам. Прето и велью раз страдал у исторії пре вшеліяки войни тих старых народах, котри то однімали юдини од других.

По географским положеню отвераю ше и водза драги на шицки страни швета зос Єрусалима и Св. жеми — просто, одразу през даякого обходзеня. Ето, Средземске морё трима ше ди-

Так звана „Дамашчанска капура“ у Єрусалиме.

ректно св. Жеми. Воно ёй отвера просту драгу на запад, сивер и юг. По ньому може ше лёхко пойсц до Африки, до Европы — и аж до далекей Америки. По сухей жеми на сивер вязана ё Св. жем прейт Цариград з Украіну, зос предню Азию, Кавказкими краями, и зос Сибіром. На восток лапа ше такой Персій, Арабской, по німа Велькай Индій, Малайского Архіпелагу, Япану, Китайской, — и велького Тихого океану. До Св. жемі лёгко мож дойсц з каждой страни швета, а так лёгко мож з неї и висц. Ох, предивно ушорело Прovidінє Боже живот наш и спасене нашо на тим швеце! Зязало нас зос Єрусалимом, а по нім зос самим Христом.

Прето воламе Єрусалим штредком швета. Подэмс прето до того места и до Св. жеми и опатъме ю з каждой страни, же би ше наша памят ошвижела з мілу особу Христа Бога и шерца возвращавали на погляд тих местах, дзе Христос жил, ходзел, страдал, умар и вознесь ше на небо.

II.

Опци погляд на Св. жем.

Кед подума Християнин на Єрусалим и на Св. жем, теди, то обидзе чувство радосци, святосци и милини. Єрусалим є християном святе место, бо у ньому Спаситель жил, научовал, страдал умар и воскреснул.

Палестинска жена (з валалу у околици Єрусалима).

Кажды камень, кажда хижка, кажда дражка и драга — пошвецени су, и тримаме их як св. мощи. Воздух тей жеми и того граду дыхал Христос — и ту завершел свой живот.

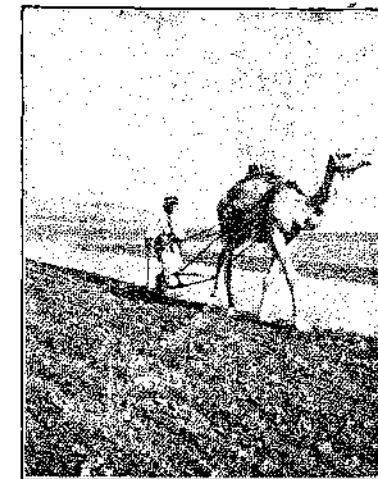
Ту ше находзи гроб Христов, дзе лежало тіло його през 3 дні.

Пре тот гроб водзел штредні побожни вик хрестоносни воины 200 роки, да го ошлебодзі з арабских и турских рукох, па му ше не удало. Аж по світской войне ошлебодзел ше святы гроб паганскаі власци. Тераз турски катона не стражи вецей при гробу

Христовим, як то було през велью столітия. Прецо Божие Провидение допушцело телью роки паганом, власц над Єрусалимом и святым гробом, то за нас **тайна!** Думаме себе, же ше то стало пре незлогу Християнох. Вони чуваюци гроб Христов однімали ше за тото место и при самим гробу били ше и мержели. И тераз ище стої тот роздор.

Дай Боже, да ше Християне зложа по скорей у юней вири и любови!

И Жидом є Єрусалим и Св. жем свята . . .

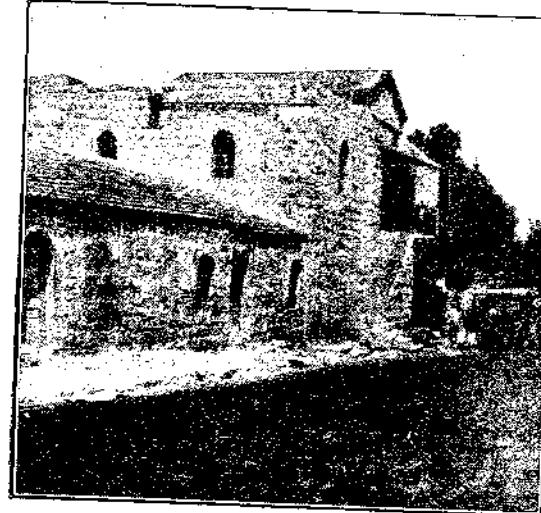
Оране у Палестини.

Ту було царство Давидово и Соломоново, хторе було вельке и славне, та го Жидзи и нешка не можу забуц и за нім воздихую. Створели себе моцне пеңежне Дружтво „Сионистох“, хторе би ше сцело домогнуц Єрусалима и Палестини, да себе заш осную самосталне жидовске царство. Чи то Бог допущи не можеме знац. Так ше пророкуе у св. Писму, же ше под конец швета и Жидзи обраца назад гу правдивому Богу — гу Исусу Христу, па можно Бог допущи, да ше найду на юним месце. Но то ніяки не член вири, па може думац хто до сце.

Єрусалим и Св. жем свята и мусліманом, бо вони тримаю, же их пророк Мугамед бул у Єрусалиму и отамаль ше вознес на коню на небо. Тот камень, дзе би ше мало то стац, пріквачел ше коню за копито, да з нім пойдзе на небо — так приповедаю их сувівія —, але го аргангел Гаврійл одбил, и тераз же вон виши у воздуху. На тим месце, а ту бул и славни Саламонов храм, збудовал арабски Калиф Омар, освойтель Єрусалима, найкращу на

швеце турску мошюю (церкву). Тота стої и нешка, и кажди паломник настої, да ю видзи. Яки непонятни пременки на швеце! Видзи ше, же зме ту не стаєми, але путники. През столітія милийони и милийони паломникох нашивели Єрусалим и Св. жем.

Велька и то опасна драга була, хтора през тисяци погибелі ишла, и кто ше щешліво врацел, тот бул венцом слави и почитання повинчани. З далеких странох приходзели тут таким паломником людзе, да их слухаю и испитую о св. гробе Христовим и Св. жемі. Памятки, до их принесли отамаль, чували ше од поколеня — на поколеня. — Нешка ше уж путе през опасносци; по-железници, парней галиї, — шлебодно, през страху за живот.

Карчма на драже при Єрусалиму.

Но, чувства блаженства, вознешения, — радосци, — кед крохи чловек до св. жемі и нешка су тоти горячи и живи. Каждого дзвигне, залапи, вознеше дух Христов, котри у тей жемі диха и дуе. Не патрене на церкви, хижки, мури, камен, гори, бреги, сухи рички — возноши чловека, але дух Христов, хтори там панує.

Тот дух провадзи чловека и по праху по шмечу, и биди, худобщини, запущеносци т. б. мерзости запущеня, проречену по пророку над Єрусалимом и св. жему.

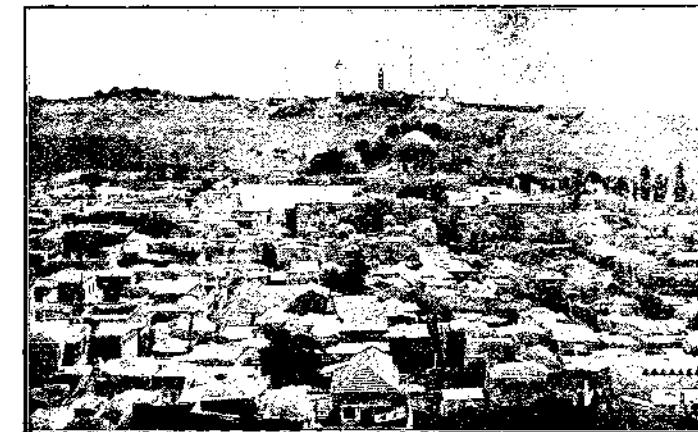
Бо ту в воистину велька бида. Обисцело ше проклятство Христово над градом и жему — пре крев його. Давно, горди Єрусалим и пишни потомки Израїлово, — жию од альмужни и кшефту од паломникох.

III.

Єрусалим и Палестина — географски.

Опатьме тераз, як випатраю тоти святы места звонка.

Палестина то єдна каменіста висока ровніна, хтора ше венецей меней дзвига до 800 м. на морйом. На полу ю дзелі рика Йордан, котра цече з високого Германа и преходзі през Меромскіе и Генезаресткое озеро, и виліва ше до Мертвого моря. Яруга по хторей цече Йордан вест найглібша яруга на швеце, бо в ніжі од поверхні морской. Мертвое муро у найглібшай глубині стої до 400 м. под поверхнину моря.

Єрусалим (єдна часц — на задку Маслинска гора).

Тота яруга йорданска була давно барз плодна, але за време турского паньства цалком ше претворела на пустиню. Славни Єрихон „град ружох“, в нешка розваленіско.

Цала Палестина облапує 30 тисячи квадратни километри, даклем в меньша од Хорвацкей и Славонії за 12 тисячи квадратни километри. Жем ше у главним дзелі на 3 часци: Юдею на югу коло Єрусалима, з найвекшай часці бреговиту, камену пустиню; веца Самарию, хтору дзелі гора Кармел (Ілійова гора) од Галилеї.

Галилея найплоднейша часці св. жемі. Вона нам з часци указує, яка була давво плодна тата „обещана жем“, дзе цекло „млеко и мед“. Отадз ше вивожи помаранчи, вина, елей. Житељлох вест неінка блізко 800 тисячи души, од котрих су 79% мухамедане, 11% жидзи, а 10% лем християне. За нас ето смутна сличка!

З тей жеми сцели би Жидзи — „Сионисти“ створиц националну жидовску державу, але з тей муки чежко будзе колачу, бо преко 550 тисячи Арабох ані чуц о тим не сцу.

Потомки Израїльово цискаю ше до тей жеми, бо вона була у правим значеню слова „жем, дзе цече млеко и мед“, па себе будумаю, же ю заш годни на тот степен дзвигнуц. Клима и жем цепли, лем их треба добре похасновац, та заш будзе тата жем богата и славна. У ней су плоды: дзиви мед, балзамова масц, оліва, пальмово, смоквого транатово овоци. Жридла води и солі було на досц, — особено у Галилеї. Богаты пажици давали пашу численому статку.

Генезаретске озеро у Палестини (познане з Євангелія).

Доліни и бреги, умерена клима, обилие води з яри, и зешені, добри роси в леце, осигурали плодносц Св. жеми. Познейше як да лежало проклятство на тей жеми.

Жем ше не обрабяла и запущела цалком. Вецей як 400 роки була под Турками, подлей націй, — та спадла на ніч. Тераз ше ёй отвера будучносц.

Клима ше одноши на влажносц воздуха и висину цеплоти. У тим погляду ма жем дижджовну жimu од початку октобра па до конца априла.

Особено ярні дижджи су хасновити за зарно. Лето сухе, але зато падаю моцни роси. Температура цалей Палестини спада тут горуцей зони. Коло моря на юг ше баржай дзвига, а на сівер у горах пада.

Штредня температура у цалей жеми стої на 20—22° Цельзия. Но в леце ше зна дзвигнуц и до 40° Ц. Витри наступую обично правило: В жиме западни и южно-восточни зос диждом, а в

сіверни и восточни през дижджу. Не ритко настаню и страшни бурі, хтори пустоша цалу краіну.

Рошлінство и животинство Палестини (флора и фауна). Лесах у нашим понятию слова нет. Там рошню поєдини вшеляки древа, а коло іх више коровче. Правых густых лесах ест за Йорданом тут востоку, и горе на сіверу: на Либанону и Гермону, на котрима роснул славни кедр, найвитривалейше древо на швеце. У квецу Палестина пребогата жем: Лели, ружи и друге пахняце квеце споминаю ше и у св. писму.

Културни рошліни. На першим месце стої жито, котре ше и нешка дзечне ше, як и у време Христове; ше ёе вельо

Златарска улица у Брусаляму.

ярец, просо; ражу и овса ше не ишее, а и кукурица аж познейше пришла до краю. Вельо ше садзи ленчи, грашку, пасулі, вец огурку, дині, тереги и цибулі. Виніци ше скорей культивирали моцно, вельо вецей як тераз. Муслімани зотарли виноградарство, а скорей — то ше видзій по силних пивніцох, до ше и нешка видза вирубани у камених брегох, — було вельо вина.

Найкрасше ше розвивали оліви и смокви, пальмово датулі, мандули, кайси, яблука, лісковцы и друга вшеляка овоц.

Помаранчи аж познейший принесены до Палестини з Индій, дзе нешка красно рошню.

Фауна (животинство) е барз богата, ягод цо и флора, бо ма заступане у себе животинство, цо походзі з Африки, з Индій и з Еўропы. Исто и жвири були такі розличны. И так ше свята жем по свойх особинох, и положеню и одредзеню наисце могла волац „жем дзе цече млеко и мед“, жем „обещана“, „жем Месій“, „коліска народа Израїльскаго“, „Жридло Хрыстиянства“, и т. д.

(Далей у Календару за 1934. рок).

Ілько Крайца, судія:

Аграрна реформа.

I. Аграрна реформа уобще.

Аграр, аграрни — то таки слова слова, що зме пред войну за нїх можебуц анї не чули, а по войни их скоро кождодневно чуєме, читаме, вигваряме. Ми Русини найвецей чуєме и бешедуєме о **аграрнїй реформї**, а велї од нас, як ше то гвари, маю и роботи зос ню. Вшал сам себе за задаток, да баш тото слово — аграрна реформа, — опширенїше потолкуєм.

Слово **аграр** походзи од латинского **ager**, що знаци польо, нива, жем. Аграрна реформа — то дакле таке дїйствованє, така робота, котра ма тот циль, да пременї, преурядзи, ушори властительски и посідовни односи зглядом на жем (польо). Звичайно аграрна реформа ма тот циль, да вельки комплекси (простори) жеми, котри ше з временом нашли у власносци поєдиних людзох и установох, роздзелї (розварцелира) медзи тих земледїлцох и земледїлских роботнїкох, котри лебо маю премало жеми, же би могли лем зос єй обрабяня вижиц, лебо цалком не маю жеми, але ше отримую зос тим же обрабяю людску жем. Другорядни цилї аграрнїй реформи — то на приклад змаганє, да ше повекша приход од жеми, висушуванє подводней жеми, приредзованє за роботу пустей жеми, и т. д.

На перши погляд випатра нам, же аграрну реформу у єднї жеми, держави, не так чежко вивесц, доконьчиц. Правда, розшматовац (розварцелирац) вельки власносци (поседи) на мали, одобрац жем великим властительом и дац ю безземельним земледїлцом (парастом), то би не було нїч надзвичайне, кед би ше ту дораз не зиявали и други питаня: од кого одобрац жем? кельо, як и хто будзе плацц дотерашньому властительству одчкодованє (вредносц) за жем? кому и по кельо (у якїй поверхнї) додзелїц жеми?

Розпатриме тоти питаня подробнейше.

Видзели зме пред войну, же наисце розмири у власносци жеми не лем не були єднаки, але були барз вельки розлики и нерозмири у тим погляду. Було таких людзох (звичайно графох, баронах и т. д.), котри мали велї тисячи, па и стотисячи голти (ютра) жеми, а на другей страни було велько таких, що мали фалаток жеми, з котрого не мож вижиц, але мушели исц другому робиц, звичайно баш тому, що мал велько жеми, а було и таких, що не мали нїч своїй жеми, а ипак мушели жиц з обрабяня (ро-

зуми ше цудзей) жеми, бо не мали нїяке ремесло лебо звание. Не чудо дакле, кед ше особено под конец войни парагви-вояци питали: за кого и за що ше бориме? и више веци виявили свої жаданє: дайце нам жем! И прето баш у державох, котри настали по розвалу Австро-Угорской, — держави князох, графох, барунох и вельких властительох („властелинох“), зявела ше як єдно од найвяжнейших, першорядних питаньох баш — аграрна реформа. Требало велько знаня и мудросци, да пие тото питанє ушори так, да принесе и добри результаты. Требало першое одредзиц (розуми ше: законом), кому ше ма одобрац жем? Чи шицки вельки поседи маю ше розпарцелирац? Дакле не лем тоти, що им властителє заводи, опщества (опчини), церква и ей установи (католи и манастири)? Бо кед приход од жеми (земельну ренту) єден мадярски граф утрушел на приклад на своє особисте видоволене (забави и пиянки), теди ше указуе оправданим, да му ше жем одбере и да тим, що су ей потребни и що ю сами роба. Але кед єдна установа, на приклад церква, троши приход од своїй жеми на отримованє широтинцох и убожницох, шпитальох, науковых институцийох, на будованє церквох и школох, дакле з єдним словом на общи хасен, на морални цилї, — теди ше уж мушиме питац: — чи не лепше, да ше таки поседи зохабя и на далей у рукох тих установох, бо иншак держава будзе мушыц трошиц на тоти цилї, а теди будзе и векша порция?

Но кед же єдна держава у своїх аграрных законах одредзела, же ше жем ма одобрац шицким вельким властительом, як поєдинцом так и установом (на пр. церкви), теди би требало голем при одчкодованю патриц на тоту страну, па установом, а у першим шоре церкви, вилладиц потполне одчкодованє за жем, полну вредносц жеми, так же би вони могли и на далей зос каматох (ренти) розвивац и окончовац свою дїяльносц. Потполне одчкодованє требало би дац церкви и другим установом и зглядом на то, же вони до вельких поседох принили и на тот способ, же им велї богатии особи того иминіе даровали, а баш у тым намирению, да можу випольнивац свой цилї: моралне, соціялне и просвітне дэвиганє чловечества.

Питанє, кельо кому одобрац и кельо кому дац — исто важне при аграрнїй реформї. Розуми ше, же жем треба дац тому, котри нема своей жеми, лебо єй ма барз мало, а и зна и сце жем обрабяц. Тому що правда, нема друге ремесло, але жем не зна лебо не сце сам обрабяц, та ю дава другому под аренду, не требало би жеми дац.

Але держава идзе у тим погляду и далей. Вона при надзельованю жеми не патри лем на то, чи тот кому жем дава, будзе

ю обрябяц, але вона идзе за тим, да жем подзелі припадніком державней нації. Особено будзе вона насельовац свой национальны элемент у краіох на граніцу, да там омоцніе свою нацию. То так звана политична страна лябо интерес аграрнай реформы.

Уж зме спомли одчкодоване („одштета“), котре треба дац властителью жеми, котра ше одбера и парцелира. Одчкодоване — то озда и найчежша точка аграрнай реформы. Же властителью жеми треба дац одчкодоване за одобрану им жем — о тим не може быц сумніву. Док закони, односно держава признава прыватну власносц, дотля не може нікому його власносц одобрац, одняц. А кед же явни (общы) интерес гледа, да ше жем парцелира, дзелі, тэди ше властителью ма дац одчкодоване. Розуми ше, кед баш и не подполне, яка ё прометна вредносц жеми, але ипак прикладне одчкодоване, а установом и церкви, як зме уж доказали, требало бы дац и потполне очкодоване, лябо им жем и не одберац, згляdom на цилі, на котры приход од жеми вихасновую.

При одчкодованю за жем, котра ше одбера за цилі аграрнай реформы, ма ёшьориц и то, хто ма дац одчкодоване, и на яки способ? Требало бы, да одчкодоване да тот, котрому ше жем додзелі, але розуми ше, да таго одчкодоване отплацуе през веций роки. Треба рапавац зос тима, же таки безземельни лябо малоземельни земледілец нема пришпоровани пенёжи, але муши таго одчкодоване виплаты зос приходу од жеми, и то баш од тей жеми, цо ше му дава по аграрнай реформы. Понеже вон ма зос тей жеми и жиц (отримовац себе и фамелію), то не може вельо од приходу одрывац за отплату жеми. Ушориц треба дакле так, да помало и през веций роки тулу жем отплацуе, так да ше не муши задлужоваб за ню, бо тэди будзе можебуц присильни заш тулу жем предац другому. Отплацевац може ше аграрна жем у пенежу, а може и у натури, а таго остатнє не таке рискантне за случай, же би з временем спадла цена земледілскім продуктом (плодом). Да-едни предкладаю, да ше жем отплацуе у зарну, а други заш, да ше отплацуе у пенежох, ил€ да ше каждого року оброк (ануитет) отплати ровна по цени зарна.

Як видзімі аграрна реформа — то ёдна велька и чежка рбота, и прето треба вельо знаня, мудросци и часу, да ше вона провадзи и окончи так, же би земледілцом, народу и державі прыецла, наисце повекшане благостаня, а зос тим и вехше задовольство.

II. Аграрна реформа у Югославії.

У нашей новей державі, Югославії, була аграрна реформа на початку ёй основаня 1918. року исто так важна и актуелна, як

цо ё и нешкя. Же ше наша аграрна реформа предлужела, оцагла и до днешних часох, же ше тэлі и тэлі роки не докончала, не ликвидирава, то нас такой наводзі на то, же ше не робело як треба, же ше не ишло по правей драги.

И наисце ше у нас длуги и длуги часы не приношели законы, котры би мали конечно докончыц, ликвидирац аграрну реформу, але сами „прывремени“ закони, наредби и прописы, уж по тим, які политична партія була на влады, и як котры министер думал, же будзе од хасну його партіі. А баш то, же аграрна реформа од початку була овисна о политики и политичных партійох, було прычина, же ше вона у нас на тэльо оцагла и же не принесла тагі плоды, які ше од неё очековали.

У першай югославійской влады пок. Стояна Протича, зложеній 1. децембра 1918. року, постал министром аграрнай реформы нашему швetu (голем у Срімѣ) познаты соціяліст Витомір Корач. Йому бул главні цэль, да жем роздзелі, а за друге ше не барз старал. А дзеліц жем, розуми ше не свою, то не так чежко. Корач ше особіто виказал зос тим, же тагой и то особно подзелел жем нашого владичества у Шиду и Беркасаве, и то до остатніго фалатка, гоч ше другім велькім властителем не одберац шыцко.

Познейше, кед министерство аграрнай реформы превжал демократ Хінко Крізман, принесеній бул закон о дзеленю велькіх поседох и даваню жемі аграрным интересентом под тымчасову аренду на 4 роки („четверогодишні прывремени закуп“). Зос тим ше тагой одрілело за 4 роки напредок ушорене, ликвидация аграрнай реформы, а тот закон мал и крэм того свой недостаткі. Властитель жемі доставали (голем мали доставац) якуш малу аренду (закупнину), а и таго не доставали шорово и потполне. Аграрни закупники заш ше часто меняли, ўднім одберали, другім давали жем, и так ніхто не был бізовны, чи остане на жемі до рока, та жем кажды патрел лем вихасновац, а ніхто ю не поправял, не гноял, и жем през даскељо роки на тот способ ослабла, постала подлейша, а зос тим и меней вредна. И так з часом у нашей аграрнай реформы настала змишане, хаос, а хасен цагали партії и партійски людзе. Таке стане потирвало аж до часу, кед за министра аграрнай реформы пришол пок. Павле Радич. Вон принес закон о факультативним (добровольным) откупу жемі, так же аграрни интересенты, котрим була додзелена жем под аренду, могли ю по шлебодним порозуменю, єднанкі откупіц од властителя, и то на віле. Велі аграрни интересенты, особено у Хорватской, і послужели ше зос тим законом та откупели жем на віле, розуми ше, на длугорочніе отплацоване.

Але закон о потполним и конечним ушореню и доконченю агтарнай реформи принесени аж лоњскага 1931. року. (Zakon o likvidaciji agrarne reforme na velikim posjedima). Тог закон приноши прописи, од кого ше и кельо ма одобрац жеми, кому ше ма додзеліц, яке ше одчкодоване ма дац властительови жеми, хто ма то-то одчкодоване плациц и на яки способ.

Закон тот признава дотерашне стане и дотерашні роботи на агтарнай реформи, з даякима меншима пременкама. Остало дакле и надалей на тим, же ше дзеля (одбераю, парцелираю) шицки вельки поседи без огляду хто им властитель, а не дзеля ше лем поседи держави и имовных општинах. Церковни маєтки були од початку подзелені, та на тим остава.

Жем ше ма у першым шоре подзеліц (дац) добровольцом и оптантам (тим Югославянам, цо зохабели своё маєтки у цудзіх державах и прешли до нашай), а веџ колонистам, цо ше населели зос неплодных крайох, и на концу домашньому жительству (славянской народносци).

Одчкодоване, котре ше ма плациц властительом за одобра-ну од ўсіх жем, маю утвэрдзиц окреми державни так звани амбу-лантні комисії. Висота тога одчкодования ровна ше по доброти, квалитети жеми, а розуми ше же ма буц менша, нізша од звичай-ней, прометней цени жеми.

Одчкодоване маю плациц сами агтарни интересенты, котрим жем додзелена, и то лебо посредствійом Привилегованай агтарнай банки, лебо просто самому властительови, але у кождым случаю ма ше тото одчкодоване виплацовац оброчно през веџей роки.

За добровольцох плаци одчкодоване держава на тот спо-соб, же Привилегована Агтарна банка дава властительом „обвезни-ци“, котры ше маю амортизовац за длуги роки.

Як видзиме, закон о ликвидациі агтарнай реформи усвоел у главним добри и хасновити принципы, и вон би могол наисце велько подзвігнуць благостане земледлства и держави, да не пришол так позно. Тераз у часох найчежшай економскай кризи, кед цена зарну спадла так, як людзе не паметаю, не барз су повольни усло-вия за откуп жеми. Понайперше „агтарни жеми“ (як зме уж спо-мли) постали през длуги роки у недостатку гноеня барз слаби, а подруге, не може ше інешка зос обрабяня жеми виняц ніяки хасен, та чежко придзе тоту запущену жем цо року отплацовац.

О агтарнай реформи у Далмациі, Боснай и Южнай Сербіі не будзем писац, бо вони су зошицким другого значеня, а наш руски народ у Югославіі не интересираны ё зос німа, бо у тих (крем дакус у Боснай) не пребива.

Якім Костельник, учитель:

Як ше обраніме од сушки?

У наших югославянских крайох, дзе биваме мі Русини, пре-владую сушны роки. Пре туту причину важни за нас горні вопрос, хторы ше состоі у тим, же треба знац зачувац у жеми влагу.

Ест досц наших людзох, цо у тим напряму добре и на прави час робя свою жем, бо искусствіем пришли до того, же таке обрабяне жеми хасновите.

Але то не досц. Кажды чловек па и параст муніці знац и розумиц прецо и чом треба робиц даену роботу так, а не іншак.

И ту треба свідомосци, па зато о тим даскельо слова:

Познато нам, же жем може буц збита або грудовата и мегка. Збита, тварда структура жеми прави ше од наглых дижджох, а груди и мегка структура жеми од ораня.

Кед у жеми ёст 40% влаги, теди ше найлепше оре и теди ше твори мегка структура. Кед проценат влаги веќши або менши, веџ ше правя груди.

Хто мерковал, могол обачиц, же ше тварда жем, дакле збітей структури, фришко осуши и попука, а под мегку жему могол найсц влаги и за найвеќшай сушки.

То прето, бо у збітей жеми находза ше сами, як влас ценки цивочки, хторы ше волаю капіларни цивочки. На тоти цивочки виходзя влага на поверхносц жеми и ту ше осуши.

Такі приклад виходзеня влаги зос жеми мame у влажним муре, дзе влага зна дойсц и до повали. Таке роширилане влаги по капіларных цивочках можеме видзиц и на коцкі цукру, кед го замочиме до кафи.

На істи способ примаю и шицки рошліни храну зос жеми.

О тим, же ше на капіларни цивочки дзвига влага, можеме ше прешвечиц и так: Положме до води ёден край скленяней цив-ки и увидзиме, же вода у цивки стой ёднак високо, як и вода з вонка. Але кед то исто зробім зос барз ценку цивочку, вода у ней будзе стац велько више, И цо ё ценша цивочка, то будзе и вода више стац у цивочки.

Ніякі дакле не чудо, же ше збітей структури нагло и глібоко осуши и попука.

Гварели зме, же ше под мегку жему може найсц влаги и за найвеќшай сушки. Такі приклад можеме видзиц заш на коцкі

цукру. Кед замачаме цукер до кафи, за час почарнеє коцка. Кед досипеме тераз коцку зос мегким цукром увидзіме, же ше влага чекко шири по мегким цукру.

То прето, бо у мегким цукру и у мегкай жеми попретарговані капиларни цивочки па влага німа кадзи виходзиц на врех капиларных цивочкох, хтори су под мегкую жему и там остане.

Кед сцеме дакле да ше обраніме од суши, мушиме знац очувац влагу у жеми на спомнити способ. Мушиме дакле створиц на поверхносци жеми склад жеми мегкай структуры, або другима словами мушиме попретарговац капиларни цивочки на поверхносци жеми збитей структури.

Нашо у швеце.

Ламачка на фарми (салашу) Янка Андича у Америки.

Способы чуваня влаги у жеми су тоти: Преорйоване сцернянки, паране, плітке ярне оране, трубериране, дерлянє и ролянє.

У нас ше слава Богу шицки тоти способы чуваня влаги хасную гоч и не свидомо, бо ше кукурица двараз и трираз паре, трубери ше находза у кождым нашым валале, а сцерні ше не длugo видза на наших польох. Перша ярня робота нашим людзом ёдерлянє и ролянє жітох, а на яр ору глібоко лем тоти, хтори не засцігли в ёшэні поорац.

Боже, дай, да нашо поля и нашо хотари буду цо идеальнейшее обробени, бо яки поля, таки народ.

Яким Костельник, учитель:

Плітке преорйоване сцернянки.

Чули зме, же плітке преорйоване сцернянки є юден способ чуваня влаги у жеми. Алё воно ма ище юдену задачу або ціль, а то ё, же ше з плітким преорйованьем сцернянки жем поправя на телью, же вредзи скоро як да зме ю погноєли. Чи то так, попробуйме ше ѡгляднуц на нашо искуства, а вец закукнімеме до науки, да чуеме, ю вона о тим гутори.

Побробуйме плітко поорац сцернянку. Що увидзіме? Увидзіме, же за штернац дні при повольных условіях нестане, препаднів сцернянка под ораніну.

Други приклад не мушиме ані пробовоац, бо зме ше кожди прешведчели, кед зме глібоко забрали сцерень, гной або кукуричанку, же зме ю при другим ораню виорали. Вона дакле не згніла, нік препадла.

Да чуеме ю о тим наука гутори.

Вона — наука — зос своїма модерніма и совершенима апаратами доказала, же на юдним юдиним граму жеми жив веций як сто милиони малих — з простим оком невидимых животиньох, хтори ше волаю бактерій або микроби, хтори можеме видзиц лем на микроскоп. Према тому под кожду нашу крочаю ест на милияди бактерій. И як ю кождай рошліні и животині треба стални условия за живот, так само треба и тим бактерійом. И юм потребна цеплота, влага, воздух и храна. И як шицкаму, так и юм, за лепшее напредоване потребне допатране и вилагода.

У живоце маме досц приклады о тим:

Месо — як знаме — ше в леце фришко загуби од цеплоти, зато го и одкладаме на жімни места до півніці або до лядовні, бо знаме, же ше у жімнім дужей зачува. Бактерійом дакле, хто-ри юдза або росточую месо, треба цеплоти.

Да нам ше месо не загуби од влаги, солімє го, да соль зос нього вицага влагу и вецка го ище сушиме на вітру и на диму. Кед зохабиме дацо на влажним месце, сплешнене, збутнене, затуби ше и зошмердзі. Тота плешненіна и смрод приходзи од бактерійох. Бактерійом дакле треба и влаги за живот.

Але як кождай животині, так и бактерійом треба за живот и воздуха.

Кед дакле одстранимє воздух од меса, а то юже зробиц зос пумпу, з тим зме вжали бактерійом заш юдно условие за

живот и вони муша загинуц. З іх шмерцу нестава тих, цо росточую месо и до творя смрод.

Бактерийом дакле треба за живот воздуха.

Осім того требаю бактерій за живот и храну, а то ё месо и кажда друга органска матерія, як слама, трава, кукуричанка и друге.

Зос тих прикладох видно, же бактерийом потребно за живот: цеплота, влага, воздух и храна, хтора ё састої од органскай матерії. Кед бактерій маю тоты условия за живот, веџ нагло росточую органску матерію, од чого ё надалеко шири смрод. Тот смрод ё невидими гас, хтори видихую — випущую бактерій, а вола душик, азот (*nitrogenij*). Вон ё находзи як ёдна главна часточка у наших житох, па ё према тому и главна храна за нашо жита. През нього неможеме жито ані задумац, так исто, ак ѿ ё не може задумац живот през води.

Як видзиме, бактерийом мушиме вилагодзіц, кед сцеме, да маме доброго и досц жита, а кед дацо ишне на жита не придзе, як ѿ на приклад тераз ардза.

Зос предложеного мож легко потолковац себе, чом треба плітко орац сцернянки и чом ё плітке оране сцернянки хасновите, як гноене.

На плітко заораней сцернянки маю бактерій, хтори ё находиту у жемі, шицкі тоты условия, цо зме спомли. Ту бактерій маю цеплоту, бо сцерень неглібоко заорана, а пре исту причину ту и воздух.

Знаме уж, же ѿ влага находзи под мегку глыну, а ту ё и сцернянка — органска матерія — дакле храна за бактерій. Находва ѿ ту, як видзиме, шицкі повольны условия за бактерій, зато муши настац спомнуты процес або распадоване, росточоване органскай матерії, при чым бактерій творя душик, азот (*nitrogenij*), през котрого не можу быц нашо зарна.

Важне ишце при тим да знаме, же преоріовац сцерень треба до скорей по косидби, да нам трава през свою капілярни цізочки не вицага зос жемі влагу. Преоріованьем то спречуеме, як зме чули скорей и так нам веџка не будзе ані на мали час хибиц влага у жемі, хтора ё потребна за живот бактерийом. Кед влагу не зачуваме у жемі, будзе нам жем худобна на бактерийах и на душику, а тэди нам будзе у кождым случаю и зарно худобне. Веџка нам не поможе ані добры рок.

Допатрайме дакле бактерій и вилагодзме им зос вредним, добрым и мудрым обрабяньем жемі, па нам вона будзе скоро такого квалитету, як да ё потносяна.

Михайло Фірак:

Терашня криза и ёй причини.

Найважнейша „подія“ нашого часу, котра заніма и котру чежко, чувствує, подноши цали швет то **криза** — прикри чежкосци у цалим живоце цалого швета, а найбаржей у живоце Еўропи и Америки. И о тей шветовей кризи нашого часу сцеме претвариц и потолковац нашим читательем, у чым вона опстої яки ёй причини.

I. Трояка криза.

Шыцкі ми, а особено людзе, цо жию по валалах, чувствују найбаржей кризу материяльну, газдовску, бо вона прыискіа найвецей земледільцах и то безпосередно. И ми у своіх газдовских бригох не обращаме телько увагу, же окрем газдовскай, економскай кризи церпи нешкашні швет и од кризи моралнай (культурнай) и политичнай. Бо наш час страда не лем од того, же цени земледільских продуктох спадли веџай як за половку, и чловек не може купиц за живот найпотребнейши ствары, а цени фабричных виробох остали таки, які були, гоч шицкі фабричны магазини преаполоннети. И не лем у тим зло, же милионы фабричных работнікох ходза без роботи и гроза ё зос соціяльну революцию. Але зло и у тим, же нешкашні людзе шицку увагу и шицкі свой сили троіла лем на материяльні ствары того швета, иду лем за материяльным уживаньем — у тим уживаню видза ёдзін ціль и змісл свого жывота. Тот материялизм нашого часу то причина духовнай, моралнай кризи, котра ё зукае у віше векішым безвірству, у занедбанью виших, душевных чеснотох, у першим шоре любові та близкіому и справедлівосци, а и у тих численіх и з дня на дзень частейших самоубойствах. Чесноты: чесносц, вирносц, жертвеносц за оіще добро, милосердіс, побожносц, послушносц родительем и старінім, умереносц и др. — то за нешкашніого, модерного чловека безсміслени и смишні ствары, — хасен, материяльні хасен, тот американски „бізнес“ и пенеж — тот верховны бог нашого часу, владаю нешкашні шветом, владаю чловеком и творя змісл його жывоту. И оталь походзи морална криза, нешпор у думаню и чуствованю людзох, нешпор у жаданьх — идеалах нешкашніого швета.

У моралнай кризи, кризи духа лежи главна (гоч не ёдзін) причина кризи газдовской, а тиж — кризи политичнай, трецей велькай биди нашого часу. То треба добре наглашиц, бо

морална криза то корень, жридло шицкого зла у нашим живоце.

Политична криза ше указуе у непрестаных державнополитичных пременках. Людзе незадовольни зос дотерашнім способом державней организації и политичнай влады и глядаю цошка іншe, нове. То ше обачело у Русії и Украіні, дзе большевики ніяк не можу утвэрдзіць свою власц, у Польскай, дзе влада по свой власнай волі генерал Пілсудски, у Італії, дзе влада диктатор Муссоліни, то ше видзи у Румунскай, Литви, Еспанії, Португалу, Немецкай и у других державах. Обачело ше то на остатку и у нас. Вшадзи ше глядаю нови драги политичнаго живота, бо стари демократскі парламенты зос іх непрестаным виборамі уж шицкім досадзели.

То ето тата трояка криза нешкашнъого швета: морална (духовна, культурна), газдовска (економска) и политична. О кождай од іх на кратко поговориме, да читателе нашаго Календара можу виробіць себе праве понятіе и разуменне тей шветовай пеяви, якой не знала ище история швета.

II. Морална криза.

Опартриме тераз точнейце найгоршу и найопаснейшу кризу нашаго часу, кризу моралну.

То ясно кождому, же на кельо душа вреднейша и виша од цела, на тельо и нешор, криза, що ше у души появі, ма чежки и прикрайши наслідкі за цали людски живот.

Душа наша ма два главныя свойства: разум и шлебодну волю. И баш нешор у тих душевных свойствах: нешор у разуме (то ест криви думы) и погубеносц волі чловековей то жридла моралнай кризи.

И так ище од половки 18-того століття почали кояки філозофи найчовац, же не Бог, але разум чловечески ест найвекши и едини пан и владар живота. Далей научовали вони, же лем то опстой и лем того ше треба тримац, що видзиме, и чого ше можеме з руками доткнуц, а шицко, чого не видзиме, то ест Бог, душа и други живот по шмерци, ані не опстой и ми не требаме ше оглядац ані на Бога, ані на душу, лем на себе, на свой разум и на природу, котру видзиме. Кажды чловек уж од природы добры, нет у нім зла — то було главне учене тих шицких філозофоў (Русо, Даламбер, Волтер). А то не правда, бо природа погубана пре грих первородни и не шицко добре, чо чловек жада и цо му ше сце.

И зос того кривого думаня виродзел ше тот страшны матеріализм нешкашніх людох, котры зме горе описали. „Чло-

век є початок и ціль шицкому“ — тата фальшива наука приведла чловека до того, же вон позна и люби лем себе и ні на кого ше не огляда. По тей науки найвекши закон не тот, що го Син Бог преглашал: Любі Бога и ближнього“, аль тут жвирски: „Едз и пий, уживай, док можеш и як можеш, а за тобу по шмерци найпридзе гоч и потоп швета, що це брига!“

Так ето тата крива наука сцела чловека воздзвігнуц и його разум поставиц на место самого Бога, а наисце зробела од чловека обычну животію без шерца и души. Дабоме же ше таки страшни нешор у разуме, у думаню чловековим мушел вімсціц и

Одбор »Рускай Каси« у Пишкоревцах.

(Од ліва на право: М. Панкович, М. Такач, о. Мих. Фірак, предсід. каси В. Гарди и П. Кирда).

вімсцел ше так, же заместо любови и справедлівосци християнскай, влада нешка на швеце мержня, зависц и неправда, влада сила, ягод медзи нерозумними животіннями.

А воля чловекова, тога його друга главна одлика, и так уж погубена и на зло віше готова (пре грих первородни), фришко прилапела криво научоване тих премудрих філозофоў и почала то у живоце спроводзіц. Воля постала цалком „шлебодна“, бо не мушела ше оглядац на Божи закони и преписы віри. А кед ше ве-цей не бала Бога, тим легчайше вишлебодзела ше и од тутторства разума и постала воля чловекова „сама свой пан“, ище и разуму почала заповедац и разум ю слуха. Ша и гевти мудрце премудри глашеля, же чловек од природы добры, лем треба йому дац под-полну шлебоду, най роби цо сце!

З таєй шаленій науки мушела настац и шалена культура (просвіта), а на концу мушел и цали живот людски постац таки, які є нешка: чекки, заплещени, хори — морална криза, криза у думаню и у цалим душевним живоце, котра отровела и газдовски и політични живот цалого швeta.

З того либерализму — науки, же чловек подполно шлебодни, и шме робиц, цому ще сце, вироснул нешкашні капитализм, то єст таке газдоване, котре патри не на чловека и його оправдані потреби, але лем на чисти хасен богатих людох — капиталистох. Капитал у руках поединих капиталистох завладал непіка шветом и йому служа шицко и шицки. Вон цага хасен з роботи и труду милионах.

А лік на туто найвекшу и найопаснейшу биду нашого часу моралну кризу — єст лем єден єдини, але зато цалком певни: одруциц треба шалену науку, же чловек сам себе пан; признац же зме од Бога одвисни и Його слухац мушиме и живот цали ушориц по закону: любови Бога и ближнього!

За тим ідзе християнска культура и просвіта, а у руским народзе ширяю наш календар и наша Руски Новини.

III. Газдовска криза.

О тей же кризи нешка найвецей гутори и пише. Бо то криза матеріялна, тиче же кишеньки, а и насушного хлеба, котри: перша, гоч не найважнейша, ствар у живоце каждого чловека.

Велі же наздавали, же ще такої по войни укажу знаки газдовского препаданя и назадованя. Але требало ето аж 10 полни роки, да ще повоєни швег найдзе у так прикрем положеню, яке чекко найсц у исторії. Найперше спадла цена земледілским виробом (продуктом) и так настала земледілска криза. Пре ту свою кризу земледілци постали неспособни куповац фабрични вироби и так за кризу земледілску пришла такої криза индустріялна (фабрична), котра ще виявела у зменшаню фабричній продукції и у мільйонах безроботних.

Яка причина земледілской кризи, то єст: чом цена жита и других земледілских виробох так нагло и так вельо спадла? — над тим питаньом ламу себе главу велі учени економи и політичаре у Европи и Америки. И даваю рижни розясненя, але у єдним сушицки зложни: Главна причина земледілской биди єст гиперпродукція жита и других земледілских виробох. Гиперпродукція значи, же ще веце дачого вироби, як потребно. По войни почали у Канади и Аргентини шац вельо веце жита, як скорей, а понеже

там обраблю жем з машинами и маю вельки простори житородній жеми, прето почало американське жито конкурирац европскому. Єдно време цени житу були барз добри и прето ще продукція дзвигала з року на рок, док ще жита не назберало веце, як ще може похасновац. У задніх роках оставало вше веце непреданого жита у величезних канадських магазинох и того року вираховали, же би цали швег мал досц хлеба, гоч би три роки за шорсм ніч жита уродзело. Розуми ще, же пре туто силну гиперпродукцію мушело жито страдац свою прометну вредносц — мушела му цена спаднуц.

Хиба як видзиме була у тим, же ще продукція жита не оглядала на то, кельо швету хлеба потребно, але ще з житом робела обична шпекуляція без огляду на то, чи то силне множество жита людзом потребне, чи не. Ту ще обачае погубны вплив гевтей фальшивей думки, о котрой зме писали у прешлай статі о „Моралній кризи“, тей думки, же чловек шме робиц шицко, що сам сце и не мушки ще ні на кого оглядац, лем на свой власни хасен. Тот безоглядни газдовски либерализм, і чим неограничена шлебода и матеріалистична жажда за збогацованьом — то причини нешкашній земледілской нужди.

Неограничена фабрична продукція по войни завершила ще у наших дньох истоз гиперпролукцію, а такой за ю пришла ёй нерозлучна товаришка — фабрична (індустрийска) криза. Фабрики зменьшали роботу лебо и цалком станули, а мільйони роботніки остали без роботи и без хлеба. Капиталисти можу чекац лепши часи, а отпущені роботніки най церпя . . .

Газдовску кризу найчежже подноша земледілски держави, як Канада, Аргентина, Румунска, Болгарска и наша Югославія, а індустрийска криза найбаржей прициска індустрийски край: Немецку, Англію, Америку и Чехословачку.

Криза у політиці.

Треца криза, котру у повоєнім часу видзиме у цалим швеце то політична криза. Вона опстої у тим, же народи по войни постали незадовольни зос старим, предвоєнім способом у управління державом и почали гледац нови форми політичній и державній організації.

Почало ще у Русії з революцію на яр 1917. р. У Русії влал до войни цар скоро самостално, — то бул опще познати руски царизм. Бул парламент, т. зв. Державна Дума, але вон не мал такого значеня, яке мали парламенты у других европских державох.

Революционере найперше зруцели цара и проглашали республику. Але з тоту республіку не були задовольні большевики-комунисти і вони у жовтні 1917. р. зробили другу революцію і заведли так звану диктатуру пролетаріата, то би мало значиць, що шицьку власці у державі преважали до своїх рук фабричні роботніки. Але на справди тоді роботніки не мали і не мають у большевицькій державі ніякій власці і владаю там вождове комуністичній странки: Сталін, Троцький (тераз вигнаний), Менжинський і др. — сами панове, і владаю з насилством, а правдиви роботніки і пастири церпя там і гладую так, як нігде на світі.

По війні почала же революція і у Німеччині, але ще застримала, мож повесці, на полі драги. Лем цо не стало німецького цара і до влади пришли тих соціалісти. Але там і терез немирно, бо єсть великих странок, як националісти і национальні соціалісти (водя Гітлер), котрі би спели назад привесці цара і мережа соціалістів.

Італія тих дочекала великих політичних пременок. І туше зявлено велике нездовільство з демократичним способом владання. Шицьких нездовільних організував політичар Мусоліні до єдиний моцней фашистичній странки. З помоцу своїх фашистів освоєві Мусоліні силом державну власці у Італії. У тій безкровній — бо не було прелівання крви — революції виявив Мусоліні велику мудрощі, бо краля не рушалі знаючи, що краль і країновська династія то наймоцніша основа кождій нації. Вони лем заведол строгу дисципліну, забраніши цікаві стронки, крім своєї ідеї за тим, що ціли живот і шицькі людзі у Італії покоряють його волі. Така же власці воля диктатура. Баяко, же велі у Італії нездовільни з владу лем єднай особи і прето там і терез політична криза, лем за терез не ще ще вонка указаць.

Подобно же розвивали події і у Єспанії. Лем там диктатор Примо де Рівера не могол ще так дливо потримаць, як Мусоліні. Бо і за диктатуру треба маць талант. Його наслідника генерала Єрангера зруцела прошлорочна революція. Але єспанські революціонери барз по хібели у двох важких стварох: вони зруцели краля і нападли на церкву і виру. Зато і терез у Єспанії барз немирно і ситуація барз не певна.

Знаки політичній кризи видзиме у Польськай, дзе од 1925, року влада диктатор Пілсудский. Вельке питане, що будзе, кед його нестане! У Румунськай тих меняю ще влади єдна за другу. У Турецькай диктатор Кемал Паша зруцел сultана і на силу сце зробиць од заостатей Турецькай модернай європскай державу.

О політичних кризах у южній Америці не треба ѹні спомінаць. Там вична революція.

І у нас Й. В. Краль сам вжав на єден час шицьку владу до своїх рук, да спаси державу од странкарської демократії і да винайдзе лепши способи державній управи. З новим Уставом маю започаць і нови часи у політичним живоце нашай Югославії.

* * *

Шицьким тим політичним пременкам, тей політичній кризи, якій не було од 1848. р., главна причина у тим, що так звана демократія (влада цалого народу) указала ще невалушна, да принесе народом задовільство і мирія розвой іу лепшому. Бо наместо, да з помоцу демократичних виборох і парламентох до власці приду наї лепши вибрані народу, владали у векшині далёко не найлепши людзі з помоцу політичній демагогії (спрэвоздзеня народу).

О демократії і о різких способах управлення з державами велько би писаць, але нам мали простор то не допуша.

Михайло Фірак:

Широм швета.

(Огляд важнейших шветових подій за прешли рок).

Обща ситуація у швеце.

Общи знак живота у цалым швеце уж през даскелью роки то шветова криза,

о котрой ми обширеніше писали ѵа другим месце Каендана. Там зме наведли, що тата криза не лем газдовска, але і финансійна і політична, а корень шицькому лежи у кризи моралній, у тим, що **шает однадцяул од Бога і сце жиц лем по Своім розуме.**

Але крем того першого і главного жрідла криза, єсть іще други причуни тей бідзі, якій шветова історія до терез не познала.

І так важна причина кризи є шветова війна. У тей війні цале народне газдовство мушело служиць лем военным цільюм і потреби. Розвила ще сильно воена індустрія, веї заробели сильні капітали, а веї страдали і на фронти і дома од гладу. По війні ще през даскелью роки шицько добре розвивало, індустрія

мала цо робиць, бо треба було надомесциць шицко, цо ше у війни понічело, обновиць требало цали краї, котри фронта зініщела. Число фабричних роботнікох ше барз вшадзи повекшало, роботніци були добре плацени та могли и паастом добре плаць за поживене.

Але так було лем даскелью роки (до 1927/8. року). Розвиване газдовство не могло буць безконечне. Пришла гиперпродукція, то значи нараз було превельо шицького и прето цени почали падаць. Розуми ше найперше почали падаць цени паасткіх виробох, бо паасты од шицьких дружтвених класох найслабіше, мож повесць

Школа домашнього газдовства.
("домачинска школа") у Р. Керестуре.

ніяк не організовани и не могли себе зашити так, як капіталісти-фабриканти себе. Схудобні паасты престали куповаць фабричну робу и фабрики почали єдна за другу зменьшоваць роботу, або и цалком преставаць робиць и тераз наместо виробох вируцовали мільйони безроботних роботнікох.

Гред війну була іще яка — така ровновага медzi тим, цо ше виробовало и тим, цо людзом требало, але тата війна тот склад и шор погубела и з тим дала єдну важну причину кризи.

Друга причина ест заш у тим, же цале ушорене швейтовей тарговини по війни тиж ше погубело. До війни було так, же наша Европа була як єдна велька фабрика, котра вироблявала рижну робу за дали швець. Свой вироби предавала Европа у вельким Китаю, Індії, Африки и Южнай Америки. У війни були тоти страни

швета од Европи одзел'ни и понеже не могли од нас доставаць робу як скорей, почали заводзоваць свої фабрики и кед війна престала, Европа уж не мала тих своїх старих піяцох. Так на приклад 1921. року вивезла Англія лем до Китаю роби за 30 мільйони англійски фунти, а уж року 1928. лем за 9 мільёни. Китай пре непрестані домашні війни так схудобніл, же не могол веций куповаць. Індія заш пре політични причини бойкотує (не прима) европскую робу, а у Русії и Україні будую большевици свою індустрію, док скорей там була єдна од перших піяцох за западно-европскую індустрію. Японска и Америка почали тиж успішно конкуроваць з европской індустрію. Од того настава тото, цо воламе кризи.

Із тому війна преврацела и фінансийши (пенежни) шор у швеце. До війни Европа жичела пенеж Америки и другим державом поза Европу. Сама Англія мала позичено 87 мільярди. У війни Америка своєю длуство виплацела Англії и Французкей з тим, же им посылала оружіе. Іще ше европейски держави за време війни у Америку и задужели и то не гоч як, сле на 600 мільярди франки!

Тото длуство могли бы европейски держави виплацоваць лем так, да можу предаваць Америці свою робу. Но іншак як да приду до пенежи. Але Америка европскую робу не прима, ище и Европи свою понукує. Па мушело и прето присць до кризи, так як придае до кризи обычни чловек пааст, кед го од вшадзи прицискаю, да плаць, а вон гоч би мал цо предаць, та ніхто не сце купиць.

Бест и іще єдна причина, чом Европа по війни пришла до такей биди. По війни постали у Европи велі нови держави (Ческа, Польща, Літва, Естонія, Лотва, Фінляндія, Албанія, Югославія), котры принесли 7.000 кілометери нових граніцох, котрих скорей не було. А граніца то значи препрека, бо держави одредзели високи царини на робу, котра скорей приходзела на приклад з Ческай лебо Австрії до нас цалком шлебодно. Крем того кожда держава стара ше, да створи своё фабрики, да не будзе одвисна од других. Од того вельо церпя и нови и стари держави, з єдним словом — и то єдна не мала причина общей швейтової кризи.

У узкай звязи з туту кризу стої и тото медзисобне недовіре, котре по війни медзи державами настало. Ёдна ше другей бої и прето ше шицьки кельо лем можу оружаю, а за то треба вельо пенежи и прето ше порції не зменшую так, як падаючі. И тото непрестане оружане тиж досць криве, же зме тераз шицьки такі худобни.

Под конец 1931. року явела ше у веліх европейских дер-

жавок ище і пеңежна криза. Нараз нестало пеңежі. Пришла вона з Немецкай, дзе настала пре репарації, котры Немецка плацела державом, котры у войни надвладали. Немецка стала уж пре тоги репарації пред банкротом і шицки вельки цудзі капиталисти, котры мали у Немецкай свой пеңеж уложени, лябо пожичени, почали од страху питац свой пеңеж назад. Розуми ше, же Немецки банки не могли нараз силни міліярди повиплацовац і даскелью вельки банки препадло. Тот страх, пре пеңежі прешол і до других державох, а і до нас. Шицки питаю свой уложени пеңеж, а банки го не тримаю дома, але поукладали до фабрикох і до тарговини. А понеже индустрія і тарговина пре кризу станула, не можу банки свой пеңеж назад достац, па веџ не можу ані своім улагательом плаці на време, а і кредиту (пожичку) не можу нікому дац. Од тога настал ище веckши страх і велі не сце веcей пеңеж до банкох укладац і так цали пеңежны рух, котры ё як крев у газдовским организму, замар.

Тота пеңежна криза найчеша, бо готовых пеңежох нестало, а хто ма, трима ў дома, і нікто не може нігдзе достац кредит.

Велька причына кризи у Европи були і воені репарації, цо их Немецка плацела державом антанты (Французкай, Італій, Англій, Белгій і Югославій). Пре тоги репарації стала Немецка уж пред банкротом. Прето ше на яр 1932. року зышла конференція державох до Лозани і там зменышані немецкі репарації як, же наместо 522 міліярди динари, заплаци Немецка лем 42 міліярди, і то аж по двух роках, а і тэди не у готовых пеңежох, але у болох. Ту і наша держава страцела 50 міліярди.

Да ше даяк зменшую трошки наоружаня, зишли ше шветово держави до Женевы на конференцію о розоружаню. Тота конференція радзи ше і радзи, але і по дзвешемещачним радзеню не заключела ніч. Нет щирого жаданя медзи державамі, да ше мир зачувава гоч под яку цену і да ше силни пеңеж, цо ше выдава на дзела, бомби і воені ладі, похаснүе на зменышане кризи і безроботносци. На ёдно време Немецка туту конференцію охабела, бо ей Французка не сцела признац права на ёднаке оружане, лябо да Французка будзе лем так наоружана, як ё тераз і Немецка. Аж у початку дэцембра якошкі ше Немецка врацела назад до Женевы (еднакосц ей була призната). Але іпак випатра, же з того розоружаня не будзе ніч.

Так зме накратко препатрели общи ствары, цо шетичу цалого швета і котры прешлого року цалому швetu найвеcей бриги залавали. Тераз опатриме важнейши подїі у поединих державох.

Америка.

Криза і у Амерыкі не менша як і у нас, кед не веckла, бо там веcей фабрикок і фабричных роботнікох, котры кед останюю без роботи, веџ не маю ані хлеба, ані крова над главу. Амерыканская индустрія страда ище од 1929. року, фабрики робя віше меней і віле веckше число роботнікох вируцуя на уліцу. У звязы з индустріальну кризу банкротиали лем 1930. року 782 банки, котры свой пеңеж до фабрикох уложели. Сам Форд, „крайль автомобілох“ одпушел зос своіх фабрикох 200.000 роботнікох. Преко 10 міліони роботнікох, то значи кажды роботнік нешка у Амерыкі німа роботи. Вельки варош Чикаго стої пред банкротом, бо німа уж веcей мешацы з чим виплати своіх уряднікох.

За нового председника Амерыкских Зединенных Державох вибрани Франклін Рузвелт, член Демократской странкі. И у амерыкским парламенту достала на выборах демократска странка вельку веckшину. З тим ё ришене питане прохибіціі — забрані предавання алкоголных напойох. Бо демократска странка ё проці прохибіціі і кед вона у марту тога року превежне владу, такой віда дозволу предавання алкоголу — уведзе „мокри режим“.

У остатніх мешацох прешлого року велько бриги задала Америка европейским державам, а у першым шоре Французкай і Англій, з тим, же питала, да ей вони на време виплаца воені длуство, цо ей були дзолжни за оружіе, котре им Америка у войни посылала. Тоти державы думали, кед ше Немецкай баж на жадане амерыкского президента Гувера зменшали репарації, же так исто Америка зменшала Французкай і другим своім дзолжніком их длуство. Але Америка своёю пита і державы муша плаці, гоч як им чекко.

Англія.

И тота найвеckша і найсильнейша шветова держава дзелі ту ту исту долю як і други. Прицискаю ё вельки длуства Америки, а крем тога ей колоніі ше буня. Ірска уж постала самостойная держава. Мала вона плаці сталну суму Англій за одкуп жемі аіглійских спагійох. Але прешлого року ірска влада на чоле з Де Валеру престала і то Плаціц, бо сце буц цалком од Англій неодвисна. Так исто буні ё велька Индія, котрой вожд Ганді бул прешлого року у Лондону на догварки, як да ше Индія ушори, да вона будзе заловольна. З тей догварки не было ніч, а Ганді ище нешка у гарешту

Немецка.

То держава, котра мушы найвецей поднесц. Прицискали ю репарації аж до лета 1931. року. Тераз тей терхі нет, але осталася сильна індустрійска криза, бо познато, же Немецка ма у Европі найвекшу індустрію.

Крем того политична криза у Немецкай острейша, як индзей. Шицки незадовольни Немци збили ше до ёднай странки, котрой на чоле стой Гітлер, а вола ше Народно-Соціялістична странка. Тота странка тераз у Немецкай наймоцнейша и вона ідзе за тим, да Немецка будзе у шицким ровна другим державом и да не муци нікому ніч плащиц.

З Немецку управя президент Гінденбург, стари генерал, познаты зос шветовей войни, котры уж по други раз выбраны за председника немецкай рэспублікі. 1931. року бул на чоле влады католицкія политичар Бриннінг, котры барз мудро водзел немецку державу и виробел, же Немецка ше ошлебодзела од репараціях. Несподзівано Гінденбург Бриннінга одпушцел, а приял за председника влады фон Папена, котрого у дэцембру прэшлого року, по других немецких віборах нашлідзел генерал Шлайхер.

Прэшлого року було у Немецкай велью партыйскіх убийстваў.

Французка.

Найбогатша держава на швеце є тераз Французка. Вона ма найвецей злата. Але од того ей слаби хасен, бо и ю прицисла криза. Прэшлого року мал державны буджэт 4 міліярды франкі (12 міліярди динары) дефіциту. Безроботност и там віше векша. По віборах на яр 1932. року пришол на чоло влады соціяліст Еріо. Од того Французкай ніч не полегчало, але процівно, под владу Еріоа страцела вона немецкі репараціі.

В лёце заштрелел напол шалбни Рус Горгулов французкаго президента Думера. За нового президента выбраны Лебрен. Французка подпісала з большевікамі дагварку, же ше не буду медзи собу нападоўца. З тым сце Французка наклоніц большевікоў, да вони купую³ од ней фабричны виробі. Але ше ту слабо поможе, бо большевікі не маю з чим плащиц.

Австрія.

То держава, котрой од початку було чежко самостойно жыц и нешка ей так исто чежко. Бо вона індустрійска держава, мало ма орачей жемі, векшином су у ней високі горы (Алпі). Скорей пред войну було ей легко, бо цала австро-угорская держава ей по-

магала. Прето ше Австрія сце зединіц з Немецку, але Французка то ніда.

2. августа 1932. умэр вельки австрійски политичар, о. Сайпел, котры як председник влады вецей разі спашел Австрію, бо у Европі по вшадзи високо поштовали и на його молбы Австріі помогали, Умар вон як худобны чловек у ёдним манастире. Бул то ридкі приклад чеснаго политичара.

Еспанія.

Постала 1931. року од кральовини рэспубліке. Процы диктатора генерала Примо де Ривери дзвигла ше революція, револу-

Шпивацкі хор у Ст. Верба.

ционери вигнали и краля Алфонса, котры диктатуру през седем рокі церпел, а до влады пришли безбожны соціялісти и фрамасоні. Од тэді у Еспаніі нет міру. Комунисты и анархісты непрестано робя штрайкі и буны, нападаю на церкви и паля их. У борбу з церквю ступела и влада, вигнала найлебіших монахах Ёзуітах, шицко церковне добро конфіскавала за державу и шлебоду церкви барз ограничала. Ишча ше не зна, цо тоту рэспубліканску Еспанію чека.

Сіверні державы.

Шведска, Норвежка, Данска и Низоземска жію мирним жывотом, до велькей ше политики не мишаю, а криза у ніх найменьша. Тоты державы ведно з Белію направіли дагварку, же не буду дзвигац царини на робу, цо ше з ёднай од тих державох до другой

увожи и ніяк іншак не буду пречиць, да ше роба з єднай держави до другої шлебодно превожувє. То барз мудра дагварка, бо силни царини то нешка велька причина драготні.

У Белгії були у новембру 1932. вибори, на котрих найвець заступників достала католицька странка. Вона будзе и далей у Белгії владаць, гоч там моцни и соціалисти, але су у меньшини.

Векша часць Белгіїх по народності Фламанци, котри до тэраз не мали свою національну школи. У жолу 1932. року заведзены у шыцких фламанских школах фламански ўзик (скорей бул французки).

Швайцарска.

То єдна од ридких державох, котра уж вецею сто роки має мирни живот. Вона вредзи, як найлепше ушорена держава и прето, кед настала пенежна криза и шыцки ше валути почали коліхаць, шветово мільонерэ (медаи їма и наш, з Югославії) почали свой капиталі укладаць до швайцарских банкох. За кратке време назберало ше у Швайцарской телью пенежы, же банки престали плаціц камати на уложени пенеж, ище беру пол по сто од улагательох за то, чо иш пенежи чуваю! . . .

За председника швайцарской рэспублікі выбраны уж по треци раз Моттэ, познаты як добры христіян и оцек численей фамелій.

Італія.

Влада фашистичнога диктатора Мусулиня добре ше трима у тих пречежких часох. А треба знаць, же Італія пренаселена и там криза чежша як індэй. Але Мусулини трима шир, и дотераз му ше удавало, да ше успішно бори и з кризу и з другими неприятелями. Едно време думал вон бориз ше з Церкву, але кед увидзеял, же то орех не за його зуби, крашне ше зос святым Оцом помирел, признал Ватикан дзе св. Отец Папа быва, як шлебодну державу и так ушорел питане папской держави, котре пол століття було неушорене.

Чехословака

Держава ест єдна од новых повоенних державох, котра найлепше газдує. Недармо були Чеси телі столітія у борби з Немціма. Добре ше борели и научели ше шора тримаць и працоваць. А то у живоце найвецею вредзи. Прето ше Чехословака мирно развіва и нет у ней велько новосци. За нас вона важна, бо гу ней припада наша Горніца, чо ше тэраз воля „Подкарпатска Русь“. Велько нашо под Чехами напредовали, але могли бы ище вецею да медзи

німа влада злога и да Чехи водза іншаку политику... Стара руска незлога подзелела наших братох на Горніци на тих, чо ше сцу розвиваць и напредоваць у родзеним языку и руским духу и на таких, чо им ше не сце трудзіц за родзену руску культуру и зато ше вони преглашали за Москальох, котрих нігда на Горніци не було и не будзе. И тоти „москофили“ лебо кацапи сцели би, да ше у школах дзеци уча не у мацеринским руским языку, але „па московски“ и да ше ми не трудзиме, да створиме свою просвіту и свою литературу, але да примеме шыцко готове од Москальох. А то не мож, бо то нам цудзе, не нашо и як цо Болгар лебо Серб не може буц Поляк, так и мы Русини-Українцы не можеме буц Москви. Од того маме лем чкоду.

Польска.

И то нова лем по войни з помоцу Французох створена держава. Але вона од початку не могла и не знала найсц праву драгу у своім живоце зокрема чо ше тиче Русинох. Влада там генерал Пілсудски, бувши революционер, цалком по своей дзеки, а криза з дня на дзень віше горша. На звонка ше то тельо не видзи, але зато зоднuka слика тым чарнайша.

Нас найбаржай интересира доля 7 мільонох наших братох, чо муша жиць под польску владу. Поляци их сцу зотрець, да их нет, а нашо ше не даю. Боря ше и маю шумни успіхи. А чо ё главное: свідомосць національна, руско-українска з дня на дзень твардша и моцнейша. И чим Поляци баржай прицискаю, тим нашо поставаю твардши. Поляки им тримаю добру школу. У Польской уж тэраз скоро и нет аві єдного українскога интелигента, котри бы голем мешаць два не шедзел у польскай цемніці. А пре ніч. Прето, же ё Українець и роби за свой народ. Пошедзи так себе мешаць два и веци го випуща, бо ніякай хиби не находза. То так длуго тирваць не може, а же ше то Поляком вимсци, то кождому ясно.

Большевики

котри ше уж 14 роки владаю з Русію и Україну приходза у віше горшее положене. Найперше заводзели вони на силу так звани „колективны газдовства“, то ест да цали валал роби свою жем ведно як єден велькі спагілук. Од того настал там велькі глад, бо перш: жем добре не обробена, а друге: и токо, чо уродзело, большевики забрали и за пол дармо предавали у Европи, да лем приду до пенежох, а бидни паради умераю оо гладу и власни свойо дзеци єдза.

Крем того не даю большевики ані найменшай шлебоди. А чловек без шлебоди як риба без води. И прето большевицки гарешти віше полни, а тисячи и тисячи невиних людзох посилаю вони дзень на дзень до Сибіру..А пре ніч. Приду жандаре до худобного пааста: дай тельо метери жита за державу. Пааст німа, бо шицкого тельо не уродзело, кельо жандаре питаю, а треба и йому жиц. А жандаре" (там ше волаю „чекисти“ и народ их барз мержки, бо то найгорши людзе): „Ты ши контрареволюционер, буржуй, гайд на Сибир!“ — Страшне пекло тераз у большевицкай держави.

Болгарска

то держава непрестаных политичвих убийствах. Не прейдзе там тидзень, а да гоч якого политичара не застреля и то зна буц на уліци по билим дню. Ишак Болгарска як у войни надвладана держава ма чежки живот.

Греческа

тиж немирна, одкеди постала република. До тераз владал у ней самостойно стари политичар Венизелос, але на останіх виборах в ёшені прешлого року вон не дostaл векшину і поцагнул ше з политичнога живота. Добра половка нарodu, кед не вецей стой за тим, да ше краль врачи назад и то може ище и буц, бо монархистична странка ше барз дзвигла.

На далеким востоку

у Китаю були вельки битки медzi Японску и Китайом. Роби ше найбаржей пре Манджурску, которую Японска одняла од Китаю и сце од ней створиц свою колонію. Китай гоч є по жительству моцнейши, але є слабо ушорени, бо и у Китаю вична революція од кеди краля вигнали и направели републику. Але у борбох з Японціма Китайци ше барз добре тримали. Спор пре Манджурску пришол пред Союз Народох, вон осудзел Японцох, але ше Японцы слабо стараю за то, цо Союз гутори и робя свою роботу далей. Ровнаю ше вони по тей присловки: Хто ма силу тот ма и право.

Югославія.

Обица криза залопела и нашу державу, гоч у нас вона не така страшна, як у индустрійских краіох.

Житородним краіом поцкодзела прешлого року арда на житу, так же на велих местах не було жита ані за шаце.

У варошох бида векша, бо там вест велько роботнікох без роботи, котры не маю ані до есц. За ніх ше през жimu устройо-вали кухні, у котрих безроботни доставали задармо ўдзене.

В ёшені 1931. року дал Й. В. краль держави нови Устав, а 8. нов. одбули ше виборы за Нар. Скупщину, на котрих була лем ёдна листа на чоле з председником влади ген. П. Жывковичом.

На яр 1932. постал председником влади п. Воя Маринкович, а в лесе заменел го Др. М. Сршкич.

В ёшені 1932. роки пременела влада закон о виборах на тельо, же тераз можу поставяць свой листи и меньши странкі.

Порція од жемі зменьшана прешлого року за 20%, и тे-раз вона не велька, лем народ чежко подноши банську порцію и опчински намет. Прето влада вецей рази одредзовала, да ше у шиц-ким мушки чим баржей шпоровац. Державним урядніком зменшани плрци за 15 до 20%, а тиж и опчинским.

* * *

Так зме ето препатрели важнійши подїї у прешлым року. Невесела то слика, але швет ше бори за лепшим и часи ше муша пременіц на лепшее. Шицки жиєме у надї.

-- ЗА НАШО ДЗЕЦИ --

Св. апостол Андрей на Українѣ.

Було то барз давно, дас пред 1900 роки. На широких польох и степох України жило теди барз мало ліодзох, наших предкох. Не було ище ані варошох ані валалох лем мали населеня по лесох и яругах. Лем велька и глибоки рика Дніпро шумела и котуляла своєю широки габи з сиверу на юг до Чарного Моря. Була позна але красна ешень.

У таким часу єдного рана пришли од Іоговостока даскельо ліодзох у билих шматох, а кед пришли на тути ґрунки при рики Дніпро, дзе нешка срої варош Кіев, становели ише.

»Одпочиньме ту, үчителю!« — гварел еден од младших гу старшому мужови, котри ишол на предку з великом крижом, цо ше бліщац якимшик наджемским шветлом.

»Одпочинеме!« — одповед найстарши. — »Ту прекрасне место и веселе, а такей рики ми ище нігдзе на швеце не видзели. Треба тогу жем поблагословиц!«

З тима словами заткнул вон свой криж до жеми дзвигнул обидва руки горе и прегварел пророческим гласом:

»На тих горох в'озсіяеть благодать Божія!.. Щешліве и славне най будзе тово место на вики виков. Ту будзе збудовані вельки варош з веліма церквамі на славу Божу. И богати и долговічни будзе тот варош и будзе вон шерцом велького народу. Аминь!«

Вигварел так и вец ише шицки помодлели. А кед

дакус одпочинули, пошли далей на запад, а на тим месце охабели високи криж.

Тот чловек, цо поблагословел жем руско-українську бул святи Андрей, апостол Христов. Вон ишол зос своїма үченіками по швеце, глашал слово Боже и так пришол на Україну. И його ище пророцтво виполнело. Бона писце на тим месце були основаны варош Кіев, столица України, одкаль за владаня князя Владимира розширела ише вира Христова мідзи народом Українским. (Св. князь Владимир покресцел Кіев 988. р.).

Гоч тераз на Українѣ не барз весело, бо ю мучна безбожни большевики, але ми вериме, же ище будзе так, як предрекол апостол Андрей. Його дзень шветкуєме 13. децембра. Помодліме иже теди до того пророка рускай жеми — України, же би нація народ дочекал ище лепшу долю.

Дзивче и мудрец.

Далеко у високих горох, чистих и спебодных од ліодского дотику жил самотни чловек, чеснотліви и мудри, а єдно єдине жадане мал: да будзе цо далей од ліодзох, а цо бліжай Богу. Но віше ище не бул за далеко одбег, бо го ліодзе ишак нашли гледаюци у нього пораду и лік у своіх трапезох.

И гоч мудрец баржей од шицкого ліobel мир и самотносц, ишак примал нещешлівих и кождому знал вон дац правдиви и найлепши лік и пораду.

Єдна мала дзивка не мала такей краси, яку себе жадала и прето була вона барз нещешліва. И ето одлучела вона, да пойдзе гу тому мудрому постинъожителю, да пита од нього раду, як да да постане красна и щешлівша. И пошла, а ей товаришки були можебуц ище баржей як вона радознали, цо ей мудрец пове.

Пришла вона гу ньому и гварела:

«Некрасна сом и прето нещешліва. Поведз ми, цо мам робиць, да ми живот будзе веселейши?»

Мудрец попатрел глібоку до ей очох и гварел:

«Не красна ши гвариш? ... Меркуй вец, да твой очи патра віше лем на тото, цо красне и добре, а үста твой да віше лем гуторя красну бешеду, бешеду правди, а шердо твойо най лоби лем цо красне и добре и ти ше преобразиши будзеш красна и щешліва. Людзе це буду лобиц и ти им будзеш красна. Лобиц и добре твориц другим то красота и вона це зробн щешлівом, а тото щесце рошвици и зогреє твою душу,»

И дзивче үвидзело, же ей мудрец дал справди свасительні лік.

Ена Коциш.

Стара ПОДКОВА.

То було ище тэди, кед Небесни наш Учитель Ісус Христос ходзел зос своіма апостолами по жемі и наўчоўвал людзох.

Єдного дня ішли вони по широкай ровніні, Була велька горучава и шицкі були вистати и смядни. Іду и нараз патра, а то на драже лежы стара страцена подкова. Шицкі попатрели на нёю и пошли далей, а Ісус Христос, котри ішол на задку зос святим Петром гварел:

— Дзвигні, Петре, тото грозно...

— Учителю добри! — гвари үтрудзени святы Петро. — Ша то не грозно, а обична стара подкова. Не вредно ше трудзіц, и згинац пре фалат старого жалеза. Воно ніч не вредзи.

— Зато ше познейше седем рази зогнеш! — гварел Христос и сам дзвигнүл стару подкову зос жемі.

Неодлігто пришли до валалу. Ісус Христос предал подкову ковачу и за тот пенеж купел грозна.

Кед вишли з валалу и пущели ше до дальшай драги, слунко віше ровно пекло и святы Петро бул ище баржай смядни, як скорей.

Христос ношел грозно и потайно, як да и незна, почал руцац на драгу ёдну бобку за другу.

И лем цо бобка спадне, а святы Петро ше фришко зогнє, дзвигнє ю и ноши до үстах. Кед үж так дзвигнүл з пращини и седму бобку, гвари гу Ісусу Христу:

— Велька Твоя мудросц, Учителю! Стало ше так, як ши гварел: Я ше үж седем рази зогинал за грозном прето, бо сом ше нё сцел лем раз зогнүц за подкову.

Христот ше благо нашміхнүл и гварел:

— Най то будзе добра наўка за тебе и за шицкіх, Кажда ствар, гоч ё яка малка, ма свою вредносц и не шме ше зос нёю оруцовац.

И кед то гварел подзелел грозно па ровни часци медзи шицкіх апостолох. Лем апостол Петро дostaл за седем бобки меней.

(Дзвіночок).

Ш М И Х И.

Мориц зна. — Поведз ми, Мориц, прецо мушим старших поштовац?

— Бо старши маю віше пенежы.

Доказ, — Чловек купел ёдну ствар, з котру жена не була задовольна па му гвари:

Ти віше выбереш тото цо найгоршe.

То ше зна — одповед муж — з тобу сам и почал.

Мудре питане.

— Апо!

— Цо сину?

— Панучитель нам гуторел, же ми живеме, прето да другим помагаме.

— Па добре вам гуторел.

— Е, а нацо тоти други жию?

Загадки.

Виполнячка.

I.

- южна овоц
родзина
варош у Далмації
часць цела
дзиви жвир
рика у Югославії
хотую ще за В. ноць
мушке мено
варош зос Біблії
школьяр треба

II.

Од І-ІІ оток у Індійском Океану.

Точкица

- яка кура кед ю варини
треба земльоділець
задава боль
женске мено
предлог
самогласник

Логографи

- 1 Зос й мено мушко роду сам
без й радувеш ще кед го требаш, то знам.
2 Зос к требаш ме у виніци
зос д служим у место пивніци.
3. Зос м место у нашей держави.
зос к требаш ме як око у глави
зос ж квициш зомну олтарі.

Хомонини

1. Оцец . . . Янка да завяже . . .
2. Наша . . . умарла прецилого . . .
3. . . нам гвари же будземе . . . трави кед не плеєме.

Буквово загатки

1. — Уна
— рана
— Хилко
— дам
— Драва
— оса
2. — верна
— гурка
— ремень
— мила
— Ана

Пред кождым од тих словах треба ставиць по ёдну букву, да ще добю нови слова, хтори так пошороваць, да тоти нови слова читани од горе до долу даю мено ўдного варошу и ўдного вала ча у нашей держави.

РУСКЕ НАР. ПРОСВ. ДРУЖТВО
у 1932. року.

Главна рочна схадзка Р. Н. П. Дружтва.

В недзелю 13. новембра отримала ще у Керестуре Главна схадзка Руского Народнаго Просвітнага Дружтва.

Присутно было коло 300 членох и приятельох Дружтва.

1. Прывіт предсідателя. — Предсідатель Msgr. Михайло Мудры констатуе, же присутно довольно число членох и прето ще схадзка може отримаць. Прывітуе шыцких присутных и гутори о станю Дружтва и о його роботі. Поволуе, да ще одобри вексла сумы за Рускі Народны Паосвітні Дом. Виявюе, же ідова Иля Павлович понукуе свою хижку („Паньскую карчму“), од котрой би могол буць Народни Дом, 250.000 динари. Далей поволуе схадзку, да спомедзи себе выбере писмоводителя и оверительох записника.

За писмоводителя выбрані п. Рамач Михайло, судски прыправник зос Жабю, а за оверительох записника п. др. Михайло Гайналь, адвокат зос Жаблю, п. др. Евген Гербут, адвокат з Керестура и п. Колесар Єфрем, земледілець з Керестура.

II. Звіт касира. — Касир Дружтва пан учитель Осіф Фау свой звиту виявюе, же ще криза терашня обачела у Просвіти и то найбаржей у тим, же Просвітово школски кніжки тераз слабше приходзя дари на Просвіту.

Стан каси: Готовых пенёжох ма Просвіта 55.189 дин. у вредносвіх паперох 172.294 дин. Ведно 227.493 дин. Шыцок мэбток Просвіти (ведно з кніжкамі у магазину) виноши коло 450.000 Динари.

Достава слово о. Біндас Дюра, подпресідатель дружтва и коцурски парох. Вон апелуе на народ, да купуе кніжки, до их просвіта видала, а особено школски кніжки. А то ще не шыне допущыць, да руски дзеци останю без свой кніжкох.

Чытаю ще прывіти послані Просвіти з нагоды ей схадзки. И так поздравел схадзку Преосвящені владика аж з Риму, дзе ще находити и послал сердечни жаданя доброго успіху и свой архіпа-

стирски благослов. Привит преосвященого владики прияли шицки зос щирим „Живио“! Пречитани и привит о. Павича з Н. Сада.

Звит тайника. — Тайник о. Микловш Дюра гвари, же дружтво и прешлого року провадзело исту роботу, як од початку. З помоцу дружтва обновени прешлого року и Руски Новини, котри були престали у Новим Саду виходзиц, спомина и чежкосци коло видаваня Руского Календара. По правилах треба да у кождим нашим валале будзе местни одбор Просвіти. На то ше до тераз ма-ло уваги покладало и просвітни дружтва у поединих валлох не були и потребней звязи з централу.

Достава слово о. др. Мирко **Боїч**, парох дюрдьовски, котри привитуе схадзку у мену Дюрдьова и Господінцох. Бешедуе о змаганю и важносци Просвіти. Поволуе членох, да помогаю Просвіту так, як то робели у початку. Народни Дом треба вшеліяк купиц и Дюрдь у тим поможе, кельо годзен.

Народни Дом. — Предсидентель ставя предлог о Народним Доме. Ёст ёдна понуда, да ше купи красна хижка у штредку валала, тагой при церкви, (Паньска карчма). Поволує, най ше о тим схадзка віяві.

Преч. каноник **Надь Димитрий**, віявюе у мену своїм, а и у мену преосвященого владики, котри го на то овласцел, да ше Дом вшеліяк купи. На кельо Просвіта тераз нема готови пенежи, най пожичи Церковне общество керестурске, а вец най ше у народзе збера за Народни дом, да ше пенеж Просвіти врачи, же би вона могла далей робиц свою просвітну роботу.

У тим змислу віявел ше и п. **Пап Дионізій**, тарговец з Керестура.

О. др. Боїч Мирко преклада, да ше Одбору Просвіти да власц и шлебодни руки, да вон може купиц хижу за Народни Дом под найлепшу цену. — Предлог прияти.

На предлог предсидателя вибира схадзка делегатах, котри ведно з Одбором Просвіти препатра спомнуту хижу. Вибрани: Бесермеёй Берци, и Молнар Дюра з Коцуря, Пап Денчи и Рац Осиф з Керестура, Ерделі Янко з Дюрдьова и о Михайл Фирак з Пишкоревцох.

Редактор Руских Новинох и Руского Календара о. Михайл Фирак гутори о станю Руских Новинох. Новини тераз стоя добре, маю скоро 1000 предплатнікох, цо за гарсточку Русинох барз ікрасне число. Кед **предплата до конца рока у шоре будзе виплацела**, годни буц новини на рок тунши, лебо голем повекшани.

Руски Календар у початку децембра будзе готови. Будзе вон **туньши** од лоньского, а редактор ше стара, да ні у чим не

ВАШАРИ.

(По новим календару).

1. у Хорватской и Славонії.

Андрієвци, 5. мая, 28. авгуаста. **Андріяшевци**, 27, 28. и 29. новембра за статок, а 15. авгуаста и 30. новембра сабадвашар.

Бабина Греда, 21. априла, 3. и 7. авгуаста за статок, 24. апраля, 10. авгуаста и 15. новембра сабадвашар. **Бабска**, 17—19. юна. **Берак**, 29. октября. **Бешка**, перша недзеля по Велькай Матки Божай и перша недзеля по Благовіщеню. **Бобота**, 7. и 8. априла. **Бошняци**, 8. новембра за статок, 11. 27. и 28. авгуаста, 3. юна. **Брод**, 4., 5 и 6. априла за статок, а 7. и новембра сабадвашар. **Брод**, 4., 5 и 6. априла за статок, а 6. и 7. юна са-8. априла сабадвашар, 3., 4. и 5. юна за статок, а 2. и 3. авгуаста бадвашар, 30. и 31. юла и 1. авгуаста за статок, а 25. и 26. нов. сабатвашар. сабадвашар, 22— новембра за стеток, а 25. и 26. нов. сабатвашар.

Церна, 14. януара, 15. авгуаста и 26. до 29. септембра (15. авгуаста и 20. септембра сабадвашар).

Черевич, 20. и 21. юна и 18, 19. и 20. юла.

Даль, 14. фебруара, 5 мая и 30. октября. **Дреновци**, 27. септембра за статок, а 29. септребра сабадвашар. **Дубрава**, 17. януара, 24. фебруара, 1. априла, 14. юла, 11. авгуаста и 1. септембра. **Дяково**, 20, 21. и 22. януара, 24, 25. и 26. априла, 24, 25. и 26. юла, 26, 27. и 28. октября.

Ердевик, 7, 8. и 9. априла, 7. и 8. юна, 27, 28. и 29. септембра. **Габош**, 17. и 18. септембра. **Гарчин**, 21. юна. **Голубинци**, 20, 21. и 22. мая, 6, 7. и 8. септембра.

Илок, 24. априла, 13. юна, 2. авгуаста, 23. октября, **Ириг**, два дні пред нашима Русадлями. **Іванково**, 10. юна. **Індія**, 1. юна.

Ярмина, мешачни кожди перши штварток у мешабу за статок.

Крижевци, 20. януара, 14. фебруара, 3. мая, 27. юна, 18. юла, 2. авгуаста, 14. септембра, 18. октября, 11. новембра. **Кукуевци**, на св. Тройство (римокат.), 20. юла. **Кузмин**, 12. и 13. юла. за статок, 14. юла сабадвашар.

Липовляни, 19. марта, 20. юла и 8. децембра. **Ловас**, 9, 10. и 11. новембра.

Мартинци, 20. и 21. мая, а за статок 27. октября. **Митровица**, 20, 21. и 22. марта, 4, 5. и 6. мая, 31. юла, 1. и 2. авгуаста, 19, 20. и 21. септембра и на 29, 30. и 31. октобер. **Морович**, 13. 14. и 15. авгуаста, 5, 6. и 7. юла.

Нашице, 5. и 10. марта, 8. и 13. юна, 10. и 15. авгуаста, 25. и 30. новембра. **Немци**, 23. и 24. новембра лем за статок, а 25.

новембра сабадвшар. **Нова градишка**, 25. марта, 1. августа, 1. новембра и на нашо Русадля. **Нови Микановци**, од 15. до 21. августа. **Нови Сланкамен**, 17, 18. и 19. марта, 1. и 8. новембра. **Новска**, 20. януара, 25. марта, 15. юна и 18. октября. **Нуштар**, три дні пред римокат. Русадлями и на Русадля, 23, 24. и 25. юла, 2. и 28. сентября, 11. и 12. марта.

Окучани, 23. януара, 8. мая, 13. юла и 8. новембра. **Осјек**, 16. и 17. януара, 22. и 23. априла, 30. мая и 1. юна, 18. и 19. юла, 16. и 17. октября, 23. и 24. новембра. **Оток**, 18. марта, 13. и 21. юна.

Петроварадин, 21. фебруара, 29. юна и 11. новембра. **Пожега**, 13. мая.

Рача, 25. априла, 30. юла, 15. и 16. августа, 8. и 9. сентября. **Рума**, рочни ваншар 12, 13. и 14. фебруара, на нашу квітну недзелю, на Вознесеніе и на нашого Петра, 10, 11. и 12. октября, 19, 20. и 21. новембра. **Расвосело**, 19. юла.

Сошице, рочни 8. априла, 7. мая, 16. юна и 13. юла. **Ср. Карловци**, 2. юна, 2, 3. и 4. децембра. **Стари Янковци**, 13. и 14. августа, **Стари Микановци**, 1. априла. **Стари Сланкамен**, 26, 28. и 29. юна. **Сотин**, 17. и 18. октября.

Шид, 10, 11. и 12. фебруара, 17, 18. и 19. марта, 30, 31. октября и 1. новембра, 10, 11. и 12. и 13. децембра. **Штитар**, 18. септембра (статок), а 21. септембра сабадвшар.

Товарник, 22, 23. и 24. августа

Винковци, 30. и 31. януара, 13, 14, 15. и 16. мая, 3, 4, 5. и 6. августа и 29. октября. **Врбаня**, п'яток пред меном Марії, на імено Марія (сабадвшар). **Врполе**, 11. и 14. фебруара, 24. юна (14. фебруара лем сабадвшар). **Вуковар**, 1. марта, 29. и 30. априла, 1. мая, 22, 23. и 24. юна, 13. и 14. септембра, 13, 14. и 15. новембра.

Загреб, штварток пред мадь. Квітну недзелю, 26. априла, 13. юла, 21. августа (кralевски! трая 8 дні), 28. октября, 9. децембра. **Земун**, 11—13. мая.

Жупания, 1. фебруара, 26. августа (за статок), 29. августа (сабадвшар).

У Бачке, Бараж и Банату.

Ада, 19. марта, 15. юна, внедзелю пред 25. октября. **Алибунар**, 16. и 17. марта, 5. и 6. октября. **Апатин**, 7. мая, 7. и 8. октября.

Бач, 19. марта, 10. и 21. мая, 8. септембра, 26. октября. **Бачки Петровци**, 1. марта, 13. мая, 29. августа, 11. новембра. **Баймок**, 25. мая, 24. августа и 11. новембра. **Бачко Петровосело**, 8. мая, 30. августа и 7. новембра. **Бела Церква**, 5, 6. и 7. марта, 21. до 24. юна, 16, 17. и 18. августа и 16. до 19. октября. **Бездан**, 15. марта, 16. юла, 29. септембра и 19. новембра. **Будисава**, 15. априла и 15. юла.

Чантавир, 1. мая и 24. септембра. **Червинка**, 7. мая и 13. августа. **Чуруг**, 4. марта, 1. юна и 6. октября.

Црно Брдо Фекетич, 2. мая, 2. августа и остатній понедзелок у октобру.

Дарда, 27. марта. **Дебеляча**, 18. марта, 20. юна и 31. августа. **Деспот св. Иван (Сентиван)**, 21. марта, 11. юна и 24. окт.

Кула, 29. априла, 24. юна, 6. августа и 15. октября. **Куцура (Коцур)**, 4. марта, 15. юна и 2. октября. **Кумани**, 17. априла, 30. юла и 28. сентября.

Мали Иньош (М. Гедеш), 20. мая и 1. септембра. **Меленци**, на Стритење, 27. августа и 7. новембра. **Могол (Мол)**, 30. мая и 30. септембра.

Нови Бечей, 25. марта, 17. августа и 3. октября. **Нови Сивац**, 3. априла, 10. юна и 23. септембра. **Нови Врбас (Н. Вербас)**, 28. марта, 2. юла и 12. септембра. **Нови Сад**, 20. марта, 19. мая, 6. и 7. августа и 29. октября. **Нова Канижа**, 29. априла, 1. августа и 1. новембра.

Оджаци (Годжак), 9. априла и 29. септембра.

Паланка, першій недзелі и пондзелку у маю и октобру. **Панчево**, 22. априла, 9. юла и 18. септембра. **Перлез**, 27. юна и 2. новембра. **Пивніц**, віше недзелю пред 17. априла, 1. юла и 22. октября. **Пашичево (Кира)**, 14. фебруара, 25. мая, 1. октября и 26. новембра.

Руски Керестур, по 3. априлу, 14. юну, 25. септембра перші пондзелок

Сивац, 3. априла. **Суботица**, віше внедзелю пред 24. фебруара, 16. мая, 8. септембра и 28. октобри. **Сомбор**, 26. марта, на Крижа, на 28. августа и 15. новембра. **Стара Канижа**, 25. мая и 1. септембра. **Стари Бечей**, 8. априла, 5. юли и 17. октября. **Стари Футок**, 31. марта, 16. юна, 18. августа и 7. новембра. **Сента**, 26. марта, 22. юна, 17. августа и 19. новембра. **Секич**, 17. юна и 27. септембра. **Србран (Сентомац)**, 12. марта, 26. юла и 20. септембра. **Св. Милетич**, 7. мая и 20. октября.

Темерин, 25. фебруара, 5. мая, 4. септембра и 22. новембра.

Тител, 6. априла, 22. августа и 20. октября. **Топола**, 18. и 19. априла, 13. и 14. юла, 4. и 5. октября. **Товаришево**, 1. априла, 1. юна и 1. новембра. **Торжа**, 11. юна и 2. октября. **Турія**, 22. априла, 13. августа и 25. октября.

Вршац (Вершец), 2. фебруара, 28. марта, першій недзелі у августу и на мад. Лукача, лебо остатній недзелю. **Вельки Бечкерек**, 1. марта, 25. мая, 17. августа, 12. октября и 23. новембра. **Велька Кикинда**, 25. фебруара, 24. априла, 24. юна, 20. септембра и 1. децембра.

Жабаль, 15. априла, 20. юна и 29. септембра.

Цо є у тим Календару.

	Страна
Календаркій записки	II—III
Календар	IV—XXVII
Кральовски Дом	XXVIII
Грекокатолицка Церква	XXXVIII.—XXIX
Наш народ	XXX
Наша жем	XXXI
Поштан. тарифа	XXXII

Церковна часц.

Преосв. владика: Дванац чесноти Пресвятыя Богородици	2
Михайло Сушко: Под Хрестом	11
О. Венедикт Сабов ЧСВВ. Св. Василий Велики	12
Михайло Сушко: Велика пятница	23
Петровчань: Нова парохиялна церква у Петровцах	24
Берци Бесермини: Писнь надгробна	28
Преосв. владика: Св. Белармин	30

Літературна часц.

Осіп К.: Родими край	33
Др. Габор Костельник: Дідо тутор	34
Габор Костельник: Ярне слунко	40
О. Др. Габор Костельник: „Най буде воля твоя“	41
Андрей Мудри: Україно, наша дідовиціно!	43
Михайло Ковач: Хто бул найдурнейши	44
Габор Будатко: Цо любим	55
Габор Будатко: Яр	56
Андрій Притуляк: Мали вязні	57
Андрей Мудри: Писня недошпивана, Ой витрику	73
Алфонс Доде: Парох з Кикиню	75
Т. Шевченко: Мне шицоко єдно, Уж зашло	78
Ганьча А.: Вечар	80
К. М. Б.: Дерволяш	80
М. Винай: Писні	85
С. Саламон: Я нє знам	87
С. Саламон: Оптимізм чи пессімізм	88
С. Саламон: З хорватских творох Г. Костельнике	89
С. Саламон: Еден сон	93
Павлин: Стари Керештвей	96
Михайло Ковач: Стара писня	97
Т. Шевченко: Бють погори	101
Р. М.: Жлайди любові	103

Поучна часц.

Мих. Полівка: Історія керестурской школи	105
Міср. о. Мих. Мудри: Жем и ей быватель	114
Ілько Крайцар: Аграрна реформа	122
Яким Костельник: Як ше обраніме од суджи	127
Я. Костельник: Плітке преоріоване сцернянки	129
Михайло Фирак: Терашня криза и ей причини	131
Михайло Фирак: Широм швета	137

Св. апостол Андрей на Україне	148
Дзивче и мудрец	149
Стара подкова	150
Загадки	152

Руске Нар. Просв. Дружтво.

Главна рочна схадзка	153
Іменик членоў	155

Віправ: Под слику на страни 98. ма буд Йозефіна П-вич, а не Праозавич, як у даедних примернікох хибно видруковано.

Кому цо треба

Треба вам уяць, шапку лёбо шал, лёбо вам треба жени вашей красну якну, хустку, лёбо заруцовачку, дуксер лёбо штриканіцу.

Цо вам треба то шыцко можце достаць у

Няради Штефана, тарговца у Р. Керестуре

(при валалскай хижі)

Ма вон красни штофи за уяши лёбо за летни красни шмати.
Ма вон красни штофи и за жени, за дзивки на красни шмати.
Ма вон красни плиши за якни, па за женски шмати, глатки па и кветовани.

Ма вон красни и плишово хусточки и гатласки з плишовима кветами у вельким выбору.

Ма вон гатласи за Вельку ноц на шмати дзівком. А цо ма іще?

Вшэліяки платна, канрафаси, зефіри, оксфорди, кретони, ціци, и красни батисти за красни кошулі и блузі.

Вшэліяки жимски поркети труби, цепли, красни и не драги, памук за ткане у вшэліякей сорті и червенну памуту, и чэлічній барда у вшэліякей велькосці.

Свой гу свойому.